మొదటి ముద్రణం మార్చి 1987

వెయ్యి కాపీలు

లక్ష్మీ ప్రెస్: తెనాలి

పాపం!!!

విషయసూచిక

౧. మోసం చేసిందా?

హనుమంతరావు జాడ్యం ప్రణయతత్వమూ, ప్రబంధపారాయణా, విరహవర్ణనలూ, ప్రేయసీస్మరణలలో ప్రారంభమై, చప్పన వారంరోజులకింద వేదాంతచర్చా, విరక్తి ఉపన్యాసాలూ, సీతారామాంజనేయపఠనమూ, స్త్రీద్వేషములోకి దిగింది. భర్తృహరి శృంగారశతకం ఆఖరుపేజీ తిప్పి, వైరాగ్య శతకం ప్రారంభించి నట్లయింది. వాడి వాగుడంతా వినేగతి పట్టిన నేను, పది పది హేనురోజులు శాంతంగా భరించి, చికిత్సలు ప్రయత్నించాను. కాని యీజాడ్యపు అసలుకారణం కనిపెడితేగాని స్వస్థత కలగదని, అతను ఆజాడ్యంలోనూ, అంతకుముందూ చేస్తున్న ప్రదక్షిణాలవల్ల కారణం విష్ణాలయం ప్రాకారసామీప్యంలో వుండాలనుకుని వెతికాను. అతనిని వొదిలిన శృంగారజాడ్యం అక్కడ నన్నావరించింది.

ఈశరీరం అసహ్యాపు మాంసమనిన్నీ, దీన్ని జాగ్రత్తగా అలంకరించడమంత పరిహాసాస్పదమైన పనిలేదనీ, యెన్నడో కట్టెలలో కాల్చేదేననీ పాడుతున్న హనుమంతరావు ఉత్సాహ వాక్యాలను వీలైనంతవరకు పెడచెవిని పెట్టి పోకుచేసుకుని, విష్ణాలయంవేపు వెళ్లాను. సంజమసకలో తెల్లగన్నేరుమొక్కల కిందికి లలిత వొచ్చింది. నాలుగు రోజుల్లో యెవరితోనూ నాకింత స్నేహం కాలేదు. మొదటిరోజునే నాతో

"నన్నొకటి సందేహం బాధిస్తోంది. మీరు మీ జ్ఞాన విశేషంవల్లా, విద్యాధిక్యతవల్లా తీర్చగలరని నా ఆశ. మీ

కీర్తి మీా పుస్తకాలవల్లా, కొందరు స్నేహితులవల్లా, విన్నాను" అంది.

ఆ స్నేహితులలో ఒకడు హనుమంతరావు కాడుగదా! అని సందేహం కలిగి, అతన్నెరుగుదువా అని అడిగాను లలితను. చాలా నాజూకుగా తలవంచుకుని, "నాకు బాగా తెలీదు. నా అక్కయ్యనెరుగు నాయన," అంది. నా గుండె నిబ్బరంపడి, రాత్రికి వాడి గొంతుక పిసకడమా? కత్తితో నరకడమా? యేది సులభమనే ఆలోచనను ఆపుకున్నాను. ముసలిభర్తను వొదిలిరావడమా? కష్టపెట్టే తలిదండ్రులదగ్గిర్నించి పారిపోవడమా? యేమిటీమె సందేహమని ఆలోచించాను. కాని ఆమె నాదగ్గిర్నించి సందేహంతీర్చుకునేపద్ధతి చాలా మనోహరంగా వుండడంవల్ల దాన్ని తీర్చడానికి నేనేమీ తొందరపడ్లేదు. దేవాలయ పుణ్యక్షేత్రంలో, లక్ష్మీదేవిసాన్నిధ్యమందు, తెల్లగన్నేరువాసనలలో నానిన నాగామెత్రమిదలూ వాడిన తులసీదళాలూ కలిసిపంపే సుగంధంలో లేతరాత్రి చిన్ని చీకట్లలో దొరికిన ఈశృంగారం నా కెంతో వుల్లాసాన్నీ మాధుర్యాన్నీ యిచ్చింది. ఈ స్నేహానికి పర్యవసానమేమిటి? ఈమె యెవరు? ఎందుకిట్లా వొస్తుందని యోచిస్తే ఆకల మొక్కడమాయమౌతుందో నని భయంతో ఆనందంలో కళ్ళు మూసుకుని మునిగిపోయినాను. హనుమంతరావు వేదాంత శ్రవణం ప్రారంభించగానే గదిలోనించి పరిగెత్తేవాణ్ణి.

ఆరురోజు లయింది; లలితతో పరిచయం పెదిమలదగ్గిరే ఆగింది. ఎందుకు? ఆటంకమేమిటో తెలీదు.

"లలితా! నిన్ను వొదిలివెళ్ళినా రోజల్లా నువ్వే తలపుకువస్తావు. స్కూల్లోవున్నా తటాలున నీరూపం జ్ఞాపకమొచ్చి పిచ్చెక్కుతుంది. నీముఖంపోలిక పుస్తకంలో గీస్తో వుంటే మాలెక్చరర్ చూశాడు. నాహృదయాన్ని లాగేసి, యీ చెరుగులో దాచేసుకున్నావు, నీహృదయానికి దగ్గరగా! నావల్ల నేర మేమిటో చెప్పు. ఎందుకట్లా కళ్ళుకిందకివాల్చి, జవాబుచెప్పక హృదయంలో యేదో రహస్యమైన బాధ వున్నట్లుతోపిస్తావు? నేను నీవాణ్ణే. నన్నిట్లాతోసేస్తావెందుకు?"

నిదానంగా వాల్చివున్న ఆముఖంవంక చూశాను. ముక్కుదగ్గరనించి చంపలమీద పొడుగ్గా కణతలవరకు పరుచుకునివున్న కనువెంట్రుకలని చేత్తో తాకి చెంపమీద మెల్లిగా కొట్టాను.

"నా సందేహమే అది. మిమ్మల్ని ఆరోజునే అడగాలనుకున్నాను. చూడండి. పాపంకదండి! పెళ్ళికానివాళ్ళతో సహవాసం? పోనీ, యిట్లా కూచుంటే తప్పేముంది కాని... అసలు భార్యగావుండడం పాపంకదూ! ఈకాస్త సుఖానికి వెయ్యేళ్లు నరకంలో అగ్నిగుండంలో కాలడం!"

ఇంతేనా యీసందేహం అనుకున్నాను. కాని లలిత మనసులో యీ వూహ బాధిస్తున్నట్లూ, యీఆలోచనే ఆమెని ఆటంకపరుస్తున్నట్లూ తట్టింది. కాని ఇంత గాఢంగా ఆలోచించడానికి వ్యవధాన మెక్కడిది? వయసులోవున్నపిల్ల తన వాంఛనీ, ధర్మాన్నీ విడదీసి యోచించకలిగినంత అవసర మెట్లా కలిగిందని ఆశ్చర్యం వేసింది. నేనూ ఆలోచించ తలుచుకోలేదు. "లలితా! నన్నడగడం మంచి దయింది. ఈ

విషయమై నేను దీర్ఘంగా ఆలోచించాను. నాకంటె యెవరికీ యెక్కువ తెలీదు. ఇంకెవరినన్నా అడిగితే నీకు తప్పు అభిప్రాయాలు చెప్పివుండురు"

నోరు సన్నగా చంద్రవంకలాగు చేసి చిరునవ్వుతో, వోరకంటితో నావంక చూస్తో-

"మీ పుస్తకాలు చదివాను. అంతమాత్రం మీ అపార జ్ఞానము, ఉత్తమమేధాశక్తి, కనిపెట్టలేకపోయినానంటారా? తరవాత మిమ్మల్నెన్నిదారుసార్లు చూశి, మీ పుస్తకంలో మీ 'ఫొటో' నించి పోల్చుకున్నాను."

నేను దేవేంద్రసింహాసనాన్నధిష్ఠించి త్రైలోకాధిపత్యం వెంటనే వహించాను. ఒక్క స్త్రీహృదయంలో ఇంత వున్నత భక్తిని, ప్రేమనూ వెలిగించిన నాకవిత్వం, నావంశము, నా జన్మం, నా పద్యాలు అచ్చువెయ్యమని 'భారతి'ని బతిమాలుకుంటో నేను రాసిన వుత్తరాలు, అన్నీ విఫలమైనాయి.

"నీ మెత్తని మనసులో ఇట్లాంటి దుర్మార్గపుటూహాలు యేరాక్షసులు కల్పించారు?"

"చిన్నప్పణ్ణించి మాయింటో పురాణాలు విన్నాను. అప్పణ్ణించి నాకీభయం పట్టుకుంది. మీ పుస్తకాలు చదివి యెంత ప్రయత్నించినా మనసు కుదటపళ్ళేను."

"స్త్రీపురుష వాంఛ సహజం. మృగాల్లో పుణ్యపాపాలున్నాయా? మనుష్యుల్లో పాపమని యెవరన్నారు? దేవుడొచ్చి చెప్పాడా? పుస్తకాల్లో రాశారు. ఎవరు? సంఘక్షేమం కోసమని కొందరు మహానుభావు లివి యేర్పరిచి, పాపాలని పేరుపెట్టి మూఢుల్ని దడిపించారు. ప్రతివాళ్ళూ లేచిపోయి

సంఘం గోల అయిపోతుందేమో నని, యిట్లాంటి నిబంధన లేర్పరిచి, నరకమనే భయంతో మనుష్యుల స్వభావసిద్ధమైన వాంఛల్ని కట్టివెయ్యాలని ప్రయత్నించారు."

"మరి యముడూ, చిత్రగుప్తుడూ వీళ్ళందరూనో?"

"యోచించు. ఆ చిత్రగుప్తుడు నోటుపుస్తకము పట్టుకుని, యిన్నికోట్లప్రజల గదుల్లోనూ దూరి 'యెలక్ట్రిక్ టార్చి' వెలిగించి, ప్రతి జతకీ పెళ్ళి జరిగిందోలేదో సాక్ష్యాలు విచారించుకుంటూ తిరుగుతాడా!"

"నిజం చెపుదురూ!"

"నిజమే"

"అయితే యింక నీతీ, దేవుడూ యేమీలేవూ!"

"లేకేం? నీతంటే యేమిటి? అంతా మన మేర్పరచుకున్నదే! దేవుడున్నాడు. కాని యీ నీతులన్నీ యేర్పరిచింది దేవుడుకాడు..."

ఈ ప్రకారం అరగంట మాట్లాడాను. ప్రతివాక్యం గురుబోధవలె భక్తితో విని వెళ్ళేటప్పుడు నా విద్వత్తును ఒక ముద్దుతో సత్కరించింది.

మర్నాడు నా పుస్తకాలమీద "నా హృదయేశ్వరికి" అని రాసి, ఆమెకి సమర్పించాను. ఆసాయింత్రమంతా హిందూ మతముమీదా, ముక్కోటిదేవతలమీదా, త్రిమూర్తులమీదా ఉపన్యాసమిచ్చి, దేవుడు వొక్కడేఅనిన్నీ, యీ ప్రపంచం చాలా విశాలమయిందనిన్నీ, క్షుద్రులమైన మన చిన్నకార్యాల నీతీ అవినీతులు కనిపెట్టడంకన్న యీశ్వరుడికి చాలా పనులున్నాయనీ రూఢిపరిచాను. నీతనగా మనసులో ప్రేమించిన

వాడికి సర్వమూ అర్పించడమేనని బోధించాను. ఆ మాటల కోసమే తనెదురుచూస్తున్నట్లు అతిశ్రద్ధతో వింది.

"పోనీ, యీపనులకి అంతప్రాముఖ్యం లేనప్పుడు, అనేకమందికి—యిద్దరుముగ్గురికి—సంతోష మిస్తే నేమండి?"

నా హృదయం భగ్నమంది.

"అట్లాకూడదు. ఎవరిని ప్రేమించావో వారినితప్ప యితర్లని తాకడమ్మే మహాపాపం"

"పాపం లేదన్నారు."

"అదే, ఆనగాకం పాపంకాదు—మన అంతరాత్మలకే..."

"అంటే అంతరాత్మలకైనా, పాపమూ పుణ్యమూ వున్నాయన్నమాట."

చర్చ చాలాయిబ్బందిగా దిగింది. చీకటయింది. ఇంకా యెన్నాళ్లు? ఈసౌందర్యం నాపక్కన కూచుని నన్ను దూరాన్నుంచి యేడిపిస్తోంది. ఇంటికి వెడితే యిట్లా మాట్లాడి, అట్లా చేసి, లోపరుచుకోక మూర్ఖుణ్ణై కాలమంతా యెందుకు వ్యర్థంచేశానా అని బాధపడి ఎంతో నిశ్చయపరుచుకుని యెంత ప్రయత్నించినా నన్ను చమత్కారంగా తప్పించుకుంటోంది.

"అదంతా రేపు ఆలోచిద్దాములే, నీమీద ప్రేమతో కాలిపోతోవుంటే, నన్నెందుకింత నిర్దయగా......"

"ఉండండి. మరి ముందు నే చెప్పేమాటవినండి. నిన్నణ్ణించి నా మనసులో మీమాటలే ఆలోచిస్తున్నాను. మీరు యెంతబాగా విడదీసి చెప్పారండీ! నాకీ బాధ యెందుకు వచ్చిందంటె... రేపు తెలియచేస్తానులెండి. రేపే మీ సలహా ఆచరణలో పెడతాను. ఈయింటో నాబతుకు చాలా కష్టంగా

వుంది. నా మనసు యెన్నడో ఒక అద్భుతవ్యక్తికి సమర్పిత మయింది.

(నా వంక అతి నాజూకుగా చూసింది.)

"ఎవరంటారా ? మీకే తెలుసు ? తెలీకపోతే రేపు చెపుతాను. ఈవేళ పొద్దుపోయింది. మీకు అతను బాగా తెలుసు—మీ అంతబాగానూ.

(నా వొళ్ళుపొంగింది. చమత్కారంఘునిపి !)

"...ఉండండి ... వొదలండి ... యీ యింటోనించి వొచ్చేస్తేనేగాని నా కేమీ తోచదు."

నా నుంచి తప్పించుకుని మామూలుముద్దన్నా యివ్వకుండా వెళ్ళిపోయింది.

దోవలో ఒక టే ఆలోచన, నా స్వర్గసౌఖ్యాన్ని గురించి. రేపుసాయింత్రం ఈ అమ్మాయిని యెక్కడికి లేవతీసుకుని వెళ్ళను ! ఇన్నిపద్యాలు రాసి, యింతబోధించి వెనక్కితగ్గనా? నా చదువేమైతేనేం, అమ్మాయేమైతేనేం ? ప్రేమయెదట అన్నీ తొలగిపోవలసిందే, ఇంటిదగ్గిర్నించి నాలుగువొందలు సంపాదించవొచ్చు వారంలో—చెన్నపట్నం వెడితే;

మర్నాడుసాయింత్రం గదిలో షోకుచేసుకుంటో నుంచున్నా. ఈహనుమంతరావు రోజల్లాకనపడలేదు. ఏమైనాడో? వాడితో చెప్పనా ? వాడి వేదాంతంగోలలో ఈ రసికత్వం వినపడుతుందా ? దరిద్రుడు యిరవైయేళ్ళకే ఆ వేదాంతమేమిటి ? పాపం యెంతకర్మంపట్టిందో ! వెధవ, వాడి గోలెందుకు ? వెళ్ళాలి. కిటికీకింద వుత్తరముంది.

"నా జాతకం తిరిగింది, ఉత్తసందేహాలతో నన్ను పొమ్మన్న సుందరి నన్నరాత్తుగా నీ బోధచేత అంగీకరించింది ఈవేళ. మా యిద్దరి వందనాలు. ఇద్దరం వెళ్ళిపోతున్నాము. కాఫీహోటలు బాకీకి పైకం లేదు. నువ్వివ్వయ్యి.

హనుమంతరావు."

౨. వొంటరితనం

యెంత రాత్రైనా యింటికి వెళ్ళడమంటే, దిగులు పుట్టించే, యెండాకాలపు సాయంత్రమది. దక్షిణపు గాలితో కంఠం కలిపి సూర్యనారాయణ పాడుతో వుంటే యింటికి రావడం ఆలశ్యమయిందని రెండు గంటలసేపు మాట్లాడకండా, మొహం ముడుచుకునే భార్యా, రాక్షసులవలె తగూలాడే నలుగురు పిల్లలూ, నాటకంలో హిరణ్యకసిపుడివలె కోర్టునంతా తన రంగస్థలం లాగు చూసుకుని నాట్యమాడే శిరస్తాదారూ, లోకంలో వున్నారనే సంగతినే మరిచిపోయి, గానప్రపంచ వీధుల్లో స్వేచ్ఛావర్తనం సల్పుతున్నాను. కాని కడుపులో చురచుర, పెరుగుపచ్చడినీ, పప్పుపులుసునీ, దానితోటి రాచిప్పనీ, దీపంశెమ్మానీ, వంటింటిని, భార్యానీ, జ్ఞాపకానికి తెచ్చింది.

"లేద్దాం" అన్నాను, కష్టంమీద, దిగులుతో.

"యేం అంత తొందర!" అన్నాడు ఒకడు.

"కడుపులో మండుతుంది" అన్నాను.

"వీడు యెప్పుడూ యిట్లానే తొందర పడతాడు. ఏదో యింటిదగ్గిర అనుమానం యేడిపిస్తోంది"

"అనుమానముంటే మాత్రం; యేంచేస్తాడేం?"

"కనుక్కొని రూఢిచేసుకుంటాడు, తొరగాపోయి."

"అట్లా అనుమానంగా వుంచితేనే మంచిది. రూఢి చేసుకుంటే అదో తంటా"

"తంటా యేముంది? యిద్దర్నీ పక్కలువిరగతంతాడు"

"తంతాడు? తన్నడమే! యిట్లాంటి వాళ్ళని చాలా మందిని చూశాం"

"లేకపోతే, వూరుకుంటాడా?

"యెవరో చాతగాని ఆడముండ వూరుకోవాలి గాని, మనవాడు......"

"యొగరాక్షసుడైనా యేమీ చెయ్యలేడు. భార్యనీ, విటుణ్ణీ కసితీరా స్వేచ్ఛగా కండలు చెక్కేకాలం దాటిపోయింది. యెంతకాలమని భార్యని తాళాలు వెయ్యగలడు? అందులో పిల్లలతో సహా అడ్డపెట్టడం అసాధ్యం. బైటపెడితే పరువునష్టం...........అదంతా యెందుకు ? యిందాక నలుగురు చక్కని పిల్లల్ని వెంటబెట్టుకు యిట్లా వెళ్ళలా, ముసలాయన. ఆయన సంగతేమయింది చెపుదూ? మళ్లీ యవ్వనంలో వున్నప్పుడు మనుషుల్ని కాల్చుకుతినేవాడిలాగ కనపడేవాడు! పోలీసుడిప్టీసూపరిండెంటుపని...... యొదటినించి చెపుతాను వినండి. యీసారి ఆయన కనపడ్డప్పుడు ఆ పెద్ద

పిల్లల ముగ్గురి మొహాలు చూడండి; ఆచివరదాని మొహం చూడండి. నాకథ వాస్తవం మీాకే తేలుతుంది.

ఆయనపేరు వెంకటబ్రహ్మాం. ఆపేరు చెపితే చాలు, దొంగలకేకాదు, మంచివాళ్ళకీ, మేస్ట్రీటుకీ, తక్కినయిన స్పెక్టర్లకీ హడలు. కాని యింటికి వెళ్ళగానే అతని తీరేమారి పోయేది. చంటిపిల్లవాడై తన పిల్లలతో ఆటలు, గంతులు, వీటితో కాలం గడిపేవాడు. పిల్లలే అతనికి ప్రాణం. వాళ్ళ క్కోసమే జీవించేవాడు. ఆస్తి, డబ్బు, ఉద్యోగం, అన్నీ వాళ్ళ కోసమే. ఆ పిల్లలకీ యితనంటే అంతప్రేమా, సంతోష మూను. అతన్నెరిగిన వాళ్లందరూ అతను చాలా అదృష్ట వంతుడనుకునే వాళ్లు.

చదువుకోసం పిల్లల్ని రాజోలులో వొదిలి, ఆఫీసు బోటులో తనూ, భార్యా, పసికుర్రాడూ సర్కీటు వెళ్లారు. ఒకరోజు రాత్రిపడ్డాక వొస్తానన్నవాడు పనితొరగా ముగియ డంచేత, వెంకటబ్రహ్మాం మధ్యాహ్నం నాలిగింటికే వొచ్చి తనరైటరు, తనపడక గదిలోనించి, తొరతొరగా ఆఫీసుగది లోకి పోవడం చూశాడు. తరవాత రెండు రోజులు జాగ్ర త్తగా కనిపెట్టేప్పటికి, అతని అనుమానం నిశ్చయమయింది. అతనివొళ్లు వెర్రెత్తింది. మొదటి నించీ తన భార్య సుభద్ర ప్రవర్తన తలుచుకుంటే, అన్నీ అనుమానంగానే కనపడ్డాయి, యిప్పుడు. ఆ రైటర్ని చూస్తే వెంకటబ్రహ్మానికి అసలే చాలా అసహ్యం. తన భార్య అట్లాంటివాణ్ణి యేరుకోడం చాలా నీచంగా తోచి బాధపడ్డాడు. సుభద్రని తిట్టినా, కొట్టినా, చంపతన్నినా, యేమీ లాభం లేదని అతనికి పూర్వానుభవం

వల్ల తెలుసు. అదిగాక పెద్దదై, ముగ్గురు పిల్లల తల్లి అయి, యిన్నాళ్ళు అతనితో కలిసి కష్టసుఖాలు పంచుకున్న దాన్ని చెయ్యిచేసుకోడం అతనికి మనస్కరించలేదు. ఆలోచించి ఆలోచించి అట్లాంటివి సాగడానికి వీల్లేదని కఠినంగా భార్యతో చెప్పాడు.

యిప్పుడు వెంకటబ్రహ్మంగారికి గుండెల్ని పీక్కుతినే పెద్దసందేహం ఒకటి పట్టుకుంది. యీముగ్గురు పిల్లలూ తన పిల్లలవునా, కాదా అని. వాళ్ళల్లో తనవాళ్ళెందరో కానివాళ్ళెందరో పూర్వపు సందర్భాలన్నీ జ్ఞాపకం తెచ్చుకున్నాడు. వాళ్లు దగ్గరికి వొచ్చినప్పుడల్లా తన మొహం వాళ్ల మొహాలు పరకాయించి పోల్చుకొని, పరధ్యానంలోపడేవాడు. వాళ్ళ మీంది అపారమైన ప్రేమ, వాళ్ళు తనవాళ్ళు కారేమో, యిన్నాళ్ళూ యెవళ్లనో, తన బిడ్డలని పిలుస్తూ, ప్రేమిస్తూ, వాళ్ళకోసం తన శక్తినంతా యిచ్చేసి, బాధలు పడడం— యివన్ని అతన్ని నరకబాధ పెడుతున్నాయి. తన భార్యని నిజం చెప్పమని అడిగితే చెబుతుందా? అందులో యింత పోట్లాటగా వున్నప్పుడు!

వారం రోజుల్లో తన భార్య నడవడి యథాప్రకారం గానే వుందని అతనికి బాగా తెలిసింది. యీసారి చాలా కఠినంగా మాట్లాడేటప్పటికి "సరేలే, నేనే బైటికి వెళ్ళిపోతా" నంది సుభద్ర. ఆమాటతో పులివంటి వెంకటబ్రహ్మంగారి దూకుడంతా అణిగింది. యీఅసహ్యం పడలేక, పొమ్మనాలని నాలిక దాకావొచ్చింది. కాని వెంటనే, వేరే ఆలోచన వొచ్చింది. తన పరువుసంగతి తలుచుకున్నాడు. యిక్కస్పై

క్టర్లూ, చివరికి పోలీసుజవాన్లూ, తనవ్యవహారం గుంపులు గుంపులుగూడి మాట్లాడుకోడం, తనముందు శాల్యూటుపెట్టి, వెనకాలే నవ్వడం, తన బంధువులు తనని వోదార్చడం, "పె ళ్ళాన్ని అదుపులో పెట్టలేనివాడు వూళ్లని అదుపులో పెడ తాట్ట!" అనుకోడం అన్నీ కళ్ళకు తట్టాయి. తెలివిగా అప్పటికి వూరుకుని తరవాత చెయ్యవలసిన సంగతేమిటని ఆలోచించి, ముందు ఆ రైటరుమీాద రిపోర్టు రాసి బదిలీ చేయించాడు. అతను వూరంతా గోలపెట్టి శెలవతీసుకొని అక్కడే వున్నాడు. అతన్ని తన్నించాలని చూశాడు. కాని అతను చాలామందికి యిష్టుడు కావడంచాతా, జాగ్రత్తగా వుండడం చాతా, అది చాతకాకపోయింది. తన యింటిలోనే వాణ్ణి పట్టుకుని తన్నడానికి సిద్ధమైతే, భార్య పిల్లలతోసహా రోడ్డుమీాదపడియేడ్చి గోలచేసేటంత వరకై, సిగ్గుపడి వూరుకున్నాడు. యిల్లు నరకమై పోయింది. భార్య మొహం చూసినప్పుడల్లా కోరికే చీల్చి, యేడిపించాలన్నంత కోపమైపొయ్యేది. కాని ఒక్కమాటంటే లేచిపోతుందని భయం. ఆపిల్లల్ని చూడగానే, వాళ్లు 'నాన్నా', అని యె ప్పటి ప్రేమతో వచ్చి మెడని కావిలించుకోగానే, వొళ్లంతా జెర్రులుపాకినట్లవుతుంది. కాని వాళ్లని వొదల్లేడు. వాళ్ళ ప్రేమలేకండా ఉండలేడు. ఆ రైటరు శెలవయెప్పుడైపోతుందా అని ధ్యానం చేసుకుంటో యీ బాధనంతా భరిస్తున్నాడు. వూరంతా యితనంటే నవ్వులాటైపోయినట్టుంది అతనికి. వీపు వెనకాల, 'రైటర్' అని కాకలు వేస్తున్నారనుకున్నాడు. గోడలమీాదా, రైలుబళ్ళల్లో, భార్యపేరు వెలుగుతోంది. శెలవ

అయిపోగానే రైటరు పనికి రాజీనామాయిచ్చి చీరెలకొట్టు పెట్టాడు. ఆరైటర్ని చంపెయ్యాలన్నంత కోపమొచ్చేది. ఒక్కొక్క రాత్రి నిజంగా యేకోపంలోనో యేదో చేస్తానని అతనికి భయం కలిగింది. ఏంచెయ్యాలి?

పోనీ, తాను బదిలీ తెప్పించుకుంటే? బాగుంది. పైకి వ్రాశాడు. వాడూవాస్తే ఆకొత్తవూరు? కాని పరాయి వూళ్ళో వాణ్ణి నడుం విరిగేటట్టు తన్నించడం పెగొప్పకాదు. ప్రయత్నించగా ప్రయత్నించగా మూణ్ణెల్లకి విశాఖపట్నం మార్చారు. ఆబదిలీతో వెంకటబ్రహ్మానికి తన చిక్కులన్నీ తీరినట్టు, ప్రపంచంలో మళ్ళీ ఆనందమూ, ఆరోగ్యమూ, శాంతీ, వున్నట్టు తోచింది. ఇప్పుడేం చేస్తుంది? తన భార్య పొందగల దిగులును చూసి అతనికి చాలా సంతోషం పొంగి పొంగి వొచ్చింది. కానీ, దీని పని ఆవూళ్ళోనేపట్టించాలి.

తీరా ప్రయాణమయ్యేసరికి, సుభద్ర ఆవూరినుంచి కదిలి రానంది. ఆమాటతో అతనికి గుండె ఆగిపోయింది. అంతసాహసం చేస్తుందని అతను కలలోకూడా అనుకోలేదు. బహిరంగంగా తనని వొదలి వాడితో వుంటుందా?

"నువ్వు రానంటేమాత్రం, నేను వెళ్ళక యెట్లా తప్పుతుంది?"

"వెడితే వెళ్లండి, వుంటే వుండండి, నేనీవూరు విడిచి రాను."

తనలో ఏంలోపముంది? అతనిలో యేంవిశేషముంది? లేక ఆ స్త్రీ స్వభావమే అదా? మళ్లీ తను కోరినప్పుడల్లా మాట్లాడకండా లోబడుతుంది. తను దగ్గిరచేరకపోతే లక్ష్యం

చెయ్యాను, కులాసాగా తనతో అనుభవిస్తుంది. వాడితోనూ అనుభవిస్తుంది. ఒకరాత్రి దయగా అడిగాడు ఆమెని—

"ఎందుకు అతన్ని వదలలేవు? నన్ను చూస్తే అసహ్యమా ?"

"లేదు."

"ఐతే?"

"మీాకు తెలీదు. చెప్పడం నాకు తెలీదు."

ఆమెని లాక్కెళ్లాలని చూశాడు. అల్లరికింద దిగింది. రోడ్డుమీాద రాగాలు పెట్టే విషయం కిందకి వొచ్చింది. ఆఖరు నాటి రాత్రి భార్య కాళ్లమీాదపడి బతిమాలాడని కూడ అంటారు. కాశీకిపోయి సన్యాసం పుచ్చుకోడానికి నిశ్చయించుకుని సగందూరం బయిలుదేరాట్ట. పిల్లలమీాది ప్రేమ ఆ నిశ్చయాన్ని చెడగొట్టింది. ఆ పిల్లల్ని తీసుకుని విశాఖపట్నం వెళ్లిపోయినాడు. ఒక వంట• ఆమెనీ, ఆయానీ యేర్పరుచుకుని స్థిరపడ్డాడు. పదిహేను రోజుల్లో బతుకు దుర్భరమైపోయింది. కచేరికి పిల్లలు కదలనిచ్చేవాళ్లుకాదు. సైకిలెక్కి బయలుదేరితే ఆయా చేతుల్లో నిలవక యేడుస్తో రోడ్డువెంట పడతారు. కచేర్నించి రాగానే, ఆముగ్గురూ యితన్ని కావిలించుకుని, "అమ్మ, అమ్మ," అని ఒకటే గుండె కరిగేట్టు యేడుపు. చంటిపిల్లవాడు దిగులుతో శల్యమాతున్నాడు. ఆ నౌకర్లు యీా పిల్లల్ని సరిగా చూట్టంలేదని, నౌకర్లని మార్చి నౌకర్లని పెట్టినా, లాభంలేదని తెలిసింది. తను యెన్నడో మరిచిపోయిన బంధువుల నందరినీ ముఖ్యం ముసలి వితంతువులని, జాపకం తెచ్చుకుని, రప్పించాలని చూస్తే, ఒక్కరూ దొరక

లేదు. అసలు బంధువులు తక్కువ; వుద్యోగ గర్వంలో వాళ్లతో యెక్కువ సంబంధం పెట్టుకోలేదు. వాళ్లందరికీ యీ గోలంతా తెలిసి, యితన్ని సగం వెలిపడ్డ వాడివలె చూస్తున్నారు. రాజమహేంద్రవరం శరణాలయానికి వెళ్లి, వితంతు వివాహం చేసుకుంటా నన్నాడు. యితని చరిత్ర విని, ఆ భార్యనంత చక్కగా చూసుకున్నావు, యింక యీ భార్యని యెంత బాగా చూసుకుంటావో, వెళ్లమన్నారు. సిగ్గేసి యింటికొచ్చాడు. పిల్లలు అన్నం తినటంలేదు. ఆడు కోరు. రాత్రులు ముగ్గురూ వూపిరాడ కండా చుట్టూ కావిలించుకుని గాని నిద్రపోరు, యిట్లా యింకో పదిరోజులు యేడిపించేప్పటికి, వాళ్ల మీది ప్రేమ అంతా యెగిరిపోయింది. వాళ్ల మొహాలు కనపడేప్పటికి యెక్కడికి పారిపోదామా అనిపించేది. ఆఫీసునించి యింటికి వెళ్లడమంటే హడలుగా వుంది. ఆ తల్లిలేని పిల్లల్ని తనుకూడా విసుక్కోడం, కొట్టడం సాగించాడు. అంతేగాక, వీళ్లు తన బిడ్డలవునాకాదా, యీ శ్రమలూ, బాధలూ, యెవరెవరి పిల్లలకోసమో పడుతున్నానా, అనేసంగతి అతని హృదయాన్ని ఒక్క నిమిషం బాధించడం మానలేదు. రాత్రులు నరాలు లాగి, గుండె పట్టుకుని, నిద్రపట్టక, బాధపడతాడు. లాంతరు తీసుకొచ్చి భద్రంగా వాళ్ళ మొహాలు వెతుకుతాడు. యీ పిల్లల్ని వొదిలి తన భార్య యెట్లావుందా అని ఆశ్చర్యమూ, నిలవ లేక వొచ్చేస్తుందేమోననే ఆశా, మళ్లీ రానిస్తానా అనే కోపమూ, పిల్లలమీదవున్న ప్రేమనంతా చంపుకున్న ఆ స్త్రీ వికృత స్వభావానికి అసహ్యమూ, యిన్ని భావాలూ అత

నిలో పుడుతో ఉంటాయి. ఆముగ్గురికీ ఫోటో తీయించి భార్యకి ఫోటోగ్రాఫర్ని పంపమన్నాడు. యెందుకో బాగా తెలీదు. యేవేవో కారణాలు చెప్పుకుని సమాధాన పెట్టుకున్నాడు. యెంత అఖ్ఖర్లేకపోయినా తల్లి కదా, పిల్లల్ని చూడాలని వుండదా, ఆమెకి హృదయం లేకపోతే తనకి లేదా అనుకున్నాడు. యింతలో రెండోపిల్లవాడికి హఠాత్తుగా పెద్ద జ్వరం వొచ్చింది. సెలవ పుచ్చుకుని రాత్రింబవళ్ళు అతనికి సేవచేశాడు. ఒకరోజు రాత్రి ఆపిల్లవాడిపక్కన కూచుని వుండగా ఆ జబ్బూ, అకుర్రవాడి అసహాయత్వం, వాడి అమాయకమైన ప్రేమా, అన్నీ తలుపుకు వొచ్చాయి. అమ్మదగ్గిర్నించి యెందుకు తీసుకొచ్చావని అడగరు, మమ్మల్ని వొంటరిగా నౌకర్లమీద పారేసి, కష్టాలు పెట్టడానికి నీకు చేతు లెట్లా వొచ్చాయి అనరు, యెందుకు యిట్లా కొడతావు, తిడతావనరు, తనని నమ్మి యిట్లా జబ్బులు తెచ్చుకుని, ఆ చేదు మందులు గొంతుకలో పోసుకుంటో, చావుకుకూడా సిధ్ధమవుతారు. వేంకటబ్రహ్మానికి యెంతో యేడుపొచ్చింది. ఆ అబ్బాయిని విసుకుతో తను కొట్టిన దెబ్బలూ, ఆబాధ పడలేక వాడు పెట్టిన మొహమూ, అన్నీ జ్ఞాపకం వొచ్చి, యేడ్చాడు. యింక తన దగ్గిర పిళ్ళని వుంచుకో కూడదు; తన పరువు పోయినా సరే, అనుకుని, ఆజబ్బు నయంకాగానే, ముగ్గురు పిల్లల్నీ, తీసుకుని ఆ రైటరూ, తన భార్య తను పూర్వంవున్న యింటోనే కాపరం చేస్తోవుంటే, అక్కడికి వెళ్ళాడు. రైటర్ని 'పర్మిషన్' అడిగి, ఆమెతో మాట్లాడి, సగం జీతం పంపేందుకు వొప్పుకుని, ఆపిల్లల్ని ఆమెదగ్గిర దిగపెట్టాడు. ఆరోజు

రాత్రి యితన్ని వాళ్ళు అక్కడే భోజనానికి వుండమన్నారు, కాని అతను వుండలేదు.

ఆ పిల్లల్ని దిగపెట్టి వొచ్చిననాటినుంచి వాళ్ళమీద మళ్ళీ అమితమైన ప్రేమ మొదలుపెట్టింది. వాళ్ళేమీ అల్లరి చెయ్యలేదనీ, తనే అన్యాయంగా వాళ్ళని బాధపెట్టాననీ అనుకున్నాడు. వాళ్ళని మళ్ళీ చూడాలనే కోర్కెని అణుచుకోలేక అవస్థపడ్డాడు. మెల్లిగా మరిచిపోయినాడు. మూడేళ్ళు మెల్లాగైతేనేం తోసుకుతిరిగాడు. తరువాతవాళ్ళని వొక్కసారన్నా చూడకుండా వుండడం అసాధ్యమై పోయింది. వాళ్ళు బతికివున్నారో లేదోకూడా తెలీదు.

యెవరన్నా ఆ వూరి స్నేహితుల్ని తన పిల్లలెట్లా వున్నారో చూసి, రాయమంటే యెట్లావుంటుంది? తను ఆవూరు వెడితే అందరూ తెలిసి నవ్వుకోరూ? ఒకరోజు తన పెద్దబ్బాయి బళ్ళో కుర్రాడితో పోట్లాడి, దెబ్బలుతిని యింటికి వెళ్ళినట్టూ, యింట్లోవాళ్ళు కూడా చీవాట్లు పెడితే, తనని తలుచుకుని యేడుస్తున్నట్టూ, కలవొచ్చింది. కలలోంచి మెళుకువ రాగానే, పిల్లలకోసం, వేదన ప్రారంభమయింది. ఆ రైటరూ తనభార్య, తనపిల్లల్ని యెంత బాధపెడుతున్నారో, అని భయంపట్టుకుంది. ఆపిల్లలు తనకోసం యేడుస్తున్నట్టే వుంది. మర్నాడు రాజోలు రాత్రికి చేరుకునేట్టు ప్రయాణమైనాడు. దొంగతనంగా వాళ్ళయింటి కిటికీదగ్గర చీకట్లోనుంచుని, లోపలికి చూశాడు. రైటరు చుట్ట కాలుస్తో వరండాలో కుర్చీలో పడుకున్నాడు. తన పెద్దకుర్రాడు గదిలో పాఠంచదువుకుంటో అప్పుడప్పుడు ఆరైటర్ని 'బాబాయ్' అని పిలిచి సందేహా

లడుగుతున్నాడు. సుభద్ర ఆగదిలోనే మంచంమీద కూచుని చిన్నపిల్లకి పాటనేర్పుతోంది. రెండో కుర్రాడు ఆ రైటరు సైకిలు గోడనానించి వుంటే, యెక్కాలని ప్రయత్నం చేస్తున్నాడు. యిదంతా వెంకటబ్రహ్మంగారు చూశాడు. ఆయిల్లు యెంతో 'కంఫర్టబుల్' గా సుఖంగా వున్నట్లు కనపడ్డది. ఆ సంసారం, ఆ ఆనందం, ఆ మూడేళ్లు వొదలుకుని యేకాకినైన్నాను కదా అని దిగులేసింది. సుభద్రమ్మకూడా యిదివరకటికంటే అందంగా కనబడుతోంది. యింత పెద్దలోకంలో తన వొంటరితనం ఘోరంగా తట్టింది మనసుకి. కాంతిలో స్వర్గంలో వాళ్ళుంటే, చచ్చిపోయినవాడి దెయ్యంలాగు తనింకేదోలోకం నించి దిగివొచ్చి వాళ్ళని, తనవాళ్ళని, చూస్తున్న ట్లయింది. గుండెలు పీక్కుపోయినాయి. ఒక్కసారి ఆపిల్లల్ని కావలించుకోవా లనిపించింది. క్లైవు తెచ్చిన 'రిఫారాలు' యేమిటో అపెద్దకుర్రాడికి విప్పిచెప్పి, ఆచిన్నకొడుకుని వొళ్లో కూచోపెట్టుకొని, ఆరెండోవాణ్ణి సైకిలుమీద పడకండా నిలపెట్టాలని కోర్కె యేడిపించింది. చివరకి ఆయింటో కాలుపెట్టడానికి తనకర్హత లేదనుకొని వెళ్ళిపోయి, ఆరాత్రే రైలెక్కాడు.

వాళ్లనిచూసిన తరవాత ఆతని జీవితం దుర్భరమైపోయింది. ప్రతినిమషమూ బతుకు వొంటరిగా వున్నదనిపిస్తోంది. సంపాయించడం యెందుకు ? యీ నౌకరెందుకు ? హోదా యెందుకు ? హోటళ్లలో భోజనం, యెక్కడో గదిలో నిద్ర ! సంసారాల్లోకి యితన్ని రానీరు. యెవరూ శుభకార్యాలకాట్టె పిలువరు. పిలిచినా బంధువుల్ని చూడ్డానికి సిగ్గు. నా వాళ్లనుకునే వాళ్లు లేరు. 'ప్రమోషన్' వొస్తే సంతోషం.

చెప్పుకునేందుకన్నా యెవరూ లేరు. మంచిచీర చూస్తే నగలు చూస్తే, బొమ్మలుచూస్తే, యెవరికన్నా కొనిపెట్టాలని పించేది. జబ్బుచేస్తే, యెట్లావుందని పలకరించేవాళ్లు లేరు. ఆపిల్లలు కావాలి కావాలని రాత్రింబవళ్లు ఓరిచేది హృదయం. వాళ్లలో ఒక్కరన్నా తనసొంతపిల్లలై వుంటారని నిశ్చయించుకున్నాడు. సంగతులన్నీ జ్ఞాపకము తెచ్చుకుని వాళ్ళ ఫోటోలు, తన ఫోటో దగ్గరగా పెట్టుకొని పోలికలు చూసుకుంటాడు. కాని యేంచేస్తాడు? అట్లానే కుళ్లుతో కాలం గడుపుతున్నాడు.

తరువాత నాలుగేళ్ళకి పాపం ఆరైటరు చచ్చిపోయినాడు. తరవాత రెండు నెలల్లో వెంకటబ్రహ్మం సుభద్రా వెంకట బ్రహ్మం ముగ్గురు కొడుకులూ, ఆరైటరుకి పుట్టిన చంటిపిల్లా అందరు సుఖంగా కాపరంచేస్తున్నారు. వెంకట బ్రహ్మం పెన్షన్ పుచ్చుకుని, ఆపాతయింట్లోనే స్థిరపడ్డాడు. యిప్పుడుకూడా వాళ్లహాల్లో ఆరైటరుది పెద్ద ఫోటోవుంది. వెంకటబ్రహ్మంగారి ముగ్గురుపిల్లలూ ఆరైటర్నే బాబాయి అంటారు. ఆరైటరు కూతురుమాత్రం యీాయన్ని 'నాన్నగా' రంటుంది.

౩. నేనూ, మా ఆవిడా మిగిలాం

౧

నేను అందమైనవాణ్ణనిగాని, నా రూపం యింకొకర్ని ఆకర్షిస్తుందనిగాని, నేనెన్నడూ అనుకోలేదు. అనుకోడం అసంభవం.

కాకిపిల్ల కాకికి ముద్దంటారుగాని, మా అమ్మకూడా నాముఖం ఒకటిన్నర నిమిషంకంటె యెక్కువసేపు చూడటం భరించలేక పోయేది. ముద్దుకి దగ్గరచేరనంటే, "కొంచెంసేపు వెళ్లి ఆడుకో నాయనా!" అనేది. యింక బంధువులు సరేసరి. దౌర్భాగ్యురాల్ని చిన్నప్పుడే ఒకపిల్లని నాకు కట్టారుగాని యెదిగింతరవాత నన్నుచూసి యెవతా పెళ్ళిచేసుకునివుండదని నా దృఢనిశ్చయం. కాని నా భార్యకి తక్కినవాళ్లకి లేని ఒక అదృష్టం కలిగింది. తనభర్త యెంగిలవుతాడనిగాని, తనని మరచిపోయి యితరులవలలో పడతాడనికాని, భయమూ, యీర్ష్యా యేమీ వుండనక్కరలేదు. పెద్ద వుత్సవంలోనైనా నేను మారిపోతాననిగాని, నన్నెత్తుకుపోతారనిగాని, మా అమ్మకే వుండేది కాదు బెంగ. నా మొహం కనపడకపోతేనే చాలునని, నేనడగ్గానే, ఆవూళ్లోనే బడిపంతులు పనియిచ్చేశాడు, ప్రెసిడెంటు గారు. నేను చదువుకునేప్పుడూ అంతే, చప్పున నన్ను ప్యాసు చేసి పైక్లాసుకి పంపేవారు నా టీచర్లు.

నామీద నిజమైన యిష్టంగలవారు మా హెడ్‌మాస్టరుగారొక్కరూ. ఆయనయింటికీ మా యింటికీ తాటాకుల దడిమాత్రమే అడ్డం. ఆయనభార్యకి దగ్గరదగ్గిరగా నలభైయేళ్లుంటాయి. ఆమెని చూడగానే పగలబోయే పచ్చని పెద్ద గుమ్మడిపళ్లూ, నిండా దూదికూరిన మెత్తనిదిళ్ళూ, నిండుపాడి గేదెలూ, జ్ఞాపకమొస్తాయి.

౩

అసలు మొదలు ఒకవుదయం. నేను దొడ్లోంచి వొస్తో వుంటే, యెవరో నావంక నిదానంగా చూస్తున్నట్టు, అనుమా

నంతగిలి, వెనక్కి తిరిగిచూస్తే, హెడ్మాస్టరుగారిభార్య రత్నమ్మ గారు కనపడ్డారు. నేనేం తప్పుపని చేశానా, స్నానంచేసిననీళ్ళు మళ్ళా వాళ్ళదొడ్లోకివెళ్ళాయా, పొద్దున్నే నేను భార్యమీద వేసిన కేకలు వినపడ్డాయా, నా మొహం అందానికి యింకా యేమన్నా కొత్తఅభివృద్ధి కలిగిందా అనుకుని తలొంచుకుని యింట్లోకి వెళ్ళి, నాభార్యతో ఆలోచించాను.

"యీవాళేమిటి? మీవంక అట్లా చాలాసేపు జాలిగా చూస్తోంది."

"ఛా!"

"నిజమే."

"యెందుకు?"

"ఏమో! అడగండి. చెప్పతీసుకు కొట్టేవాడు లేక!"

హడిలిపోయినాను. వాళ్లువింటే దీని అరుపులు!

"ఛీ! నోరుముయ్యి."

ఇదేమిటి? నా భార్యకికూడా యీర్ష్యేనా! అనుకున్నానుకాని, నా ప్రతాపానికి గర్వాంకలక్కపోలేదు. చివరికి నేనుకూడా ఘనతకెక్కాను. కాని నమ్మకం కుదరలేదు. నిజమా? వృత్తి దీని అనుమానాలా?

మర్నాటినించి పక్కదొడ్డికేసి అప్రయత్నంగా నాకళ్లు తిరుగుతున్నాయి. నాకేమీ దురుద్దేశమూ లేదు. ఆశా లేదు. వూరికేనే, 'క్యూరియాసిటీ' ఆపుకోలేక చూశాను.

నేను దొడ్లోకి వెళ్ళినప్పుడల్లా అక్కడేవుండేది, బావి దగ్గిర. ఆచూపులా! నావంక చూసే చూపులు, నన్ను లాగెయ్యాలనీ, నన్ను దగ్ధం చెయ్యాలనీ చూస్తున్నట్టుండేవి. నేనే

మనుకోను? నమ్మడం ఎంతయిష్టంలేకపోయినా, యెట్లానమ్మక తప్పించుకోను? ఆచూపులూ, చిహ్నాలు- పహ్నాలు పదిహేనేళ్ల పిల్లలోనూ నలభైయేళ్ల స్త్రీలోనూ వొకటే. మొదట నమ్మ లేదు నేను తరవాత నిజమూఅని ఆలోచించాను. నిశ్చయమైన కొద్దీ, నేను కొంచెంసాజ్ఞలు మొదలుపెట్టాను. నేను యేంచే స్తున్నానో, యేలోకంలో వున్నానో తెలీదు. నన్నూ స్త్రీకో రింది. అందులో దబ్బపండువంటి, అందమైనది, అంతగొప్పది, హెడ్‌మాస్టరుగారిభార్య! నన్ను! నన్ను!

మెల్లిగా మాటలదగ్గిరికి, వెకిలినవ్వులదగ్గిరికి, దిగులుతో కంటతడిదగ్గిరికీ వొచ్చింది మాంస్నేహం! ఐనా నాకింకా అట్లాంటి తలపు లేదు. ధృఢంగా కలగలేదు.

3

అదేంచప్పుడు? మెళుకువ వచ్చింది. నా భార్య చప్పుడు వొంటింటిలో నంటుంది. చప్పుడూ లేదు, యేమీ లేదు నెళ్ళుం టాను, భయంతో. నా ధైర్యాన్ని, మగతనాన్ని గాలిచేసి కర్రచేతికిచ్చి వెళ్లమంది. కాని తాను కదలదు. చివరకి పోరు పడలేక వంటింటితలుపులుతీసి, లాంతరుతో వెతికాను. యేమీ లేదని దానికి కేకేశాను. "దొడ్డితలుపుకూడా తీసిచూడండి? అరిటిగెల కోసికెళ్లారేమో?" భయంతో వొణుకుతున్న వేళ్లతో తలుపుతీసి చూసేటప్పటికి ముందు తెల్లనిఆకారం కనపడ్డది. అరవడానికికూడా శక్తిలేక నిర్ఘాంతపోయి నుంచు న్నాను. ఆమె కదిలి నన్ను రమ్మని సౌజ్ఞచేసిందాకా, రత్తమ్మ గారనుకోలేదు. లాంతరు వొంటింటిలోనే వొదిలి, దొడ్లోకి వెళ్లాను. వెంటనే నన్నుగట్టిగా కావిలించుకుని, మెత్తని తన

శరీరంమీాద నన్ను యిటూఅటూ తిప్పుకుని, వెర్రి ప్రేమ అంటో, అట్లాంటివుపకారము చెయ్యకుండా సరిపుచ్చింది, చూపించింది. ఎన్ని నిమిషా లయిందో! "యేమండీ! యేంచేస్తున్నారు" అన్న అరుపు విని వొదిలేసింది. వెళ్లి పక్కమీాద పడుకున్నాను.

౪

నిజంగా, చెపుతున్నా. నాకామెతో యీ సంబంధం మొదట యేమీాయిష్టంలేదు. భయంవేసింది, అసహ్యమేసింది. కాని నావంటివాణ్ణి ఆమె కోరిందనే సంతోషమూ, నాకూ ప్రేమరాజ్యంలో స్థానమిచ్చినందుకు కృతజ్ఞతా, ఆమెమీాద పోలేను. పగలంతా యెంతయిష్టంలేకపోయినా, రాత్రిపన్నెండుగంటలకి అప్రయత్నంగా మెళుకువవొచ్చి, అప్రయత్నంగా దొడ్లోకి వెళ్లేవాణ్ణి. ఆమె, అంతగొప్పామె నాకోసం కాచుకొనివుంటే—నాకోసం! ఆగగలనా? యింక వెళ్ళింతరువాత ఆమెనన్ను వెర్రిగా భయంకరంగా మోహం చూపి వుపయోగించుకునేది. ఆమె అనుభవానికి ఆరాత్రే గడువున్నట్లూ ఇంక జీవితమేలేనట్లూ నన్ను నలిపేశేది. నాకు మాట్లాడ్డానికిగాని, వూపిరి పీల్చడానికిగాని, కాలు చేతులు కదపటానికిగాని వ్యవధానమివ్వదు. యిట్లా అయిదారు రోజులు జరిగింతరవాత ఒకరోజురాత్రి నేను తిరిగి పడుకోటానికి వొచ్చేటప్పటికి నా భార్య మేలుకునివుంది. "యెక్కడికెళ్లారు?"

"చప్పుడవుతోవుంటే వెతకడానికి వెళ్లాను."

"ఆ రత్తమ్మగారేనా చప్పుడుచేసింది?"

చచ్చాను.

“యినాళ్లో! నే వూరుకోను. నేనూ కనిపెడుతూనే వున్నా. యీవాళ రాత్రి వొచ్చాను. వెనక వేపు గొళ్ళెం వేసుకున్నారు. చిల్లుల్లోనించి కనపళ్ళేదనుకున్నారా వెన్నెట్లో? రేపు పొద్దున్నే అడగన్నూ, ఆ ముండని, యిదేంబుద్ధి అని? తెల్లారనీండి! ఆ మొగు డేమంటాడో?”

యింకేముంది నాగతి! నామీద ఒక్కామెకి లోకములో ప్రేమున్నంటే అదికాస్తా చెడగొట్టేస్తుందా? అందులో ఆమెయామనుకుంటుంది? విన్నవాళ్లు నమ్ముతారా? నవ్వరూ? దానికాళ్ళు పట్టుకుని తెల్లవార్లూ బతిమాలి వొప్పించాను. యింకెప్పుడూ ఆమెకోసం వెళ్ళనని నాపితృదేవతలపేర్లు వరసగా చెప్పి, కాళ్ళమీద ప్రమాణాలుచేస్తే అప్పుడువూరుకుంది.

కాని మర్నాటిరాత్రి మళ్లీ నామనను రత్తమ్మగారికోసం బాధించడం మొదలుపెట్టింది. నేను కావాలని స్త్రీకోరడం, ఆ ప్రేమ పొందడం, మళ్లీ నాకీజన్మంలో దొరుకుతుందా? కాని యిది! దీన్నెట్లా వొదుల్చుకోడం?

రాత్రులు దొడ్డిదగ్గిర వొకటేచప్పుడు. కిటికీలు, తలుపులు కొట్టడం, గోకడం, నా భార్య నన్నుగట్టిగా కావిలించుకుని వొదలకుండా పడుకుని, చప్పుడువిని వొకటేనవ్వడం. నన్ను రత్తమ్మగారు కోరింతరవాత నా భార్యకి నామీద మోజు కలిగినట్లు తోచింది దీన్ని, దీని మోజునీ, వొదుల్చుకోడమెట్లా! నామెడచుట్టూవున్న చేతులు లాగేసి పీకె నొక్కాలన్నంత కోపమొచ్చేది. అసలు దాన్నిచూస్తే నాకు భయం. ముఖ్యం యెక్కడపిల్లని కంటుందో, ఆపిల్లమొహంచూసినప్పుడల్లా, నాముఖం జ్ఞాపకమొస్తుందేమోనని! దానిపుణ్యామా

అంతవరకు. నాకే పిల్లలుంటే భరించలేక, సన్యసించివుందును. నేను దొడ్లోంచి వెళ్ళినప్పుడల్లా రత్తమ్మగారు జాలిగా నావేపు చూస్తోంది. యేంచెయ్యను యీభార్యని! వాళ్ళఅత్తకి నెప్పులు ప్రారంభమైనాయని, అబద్ధంచెప్పి, సహాయం వెళ్ళమన్నాను. మూడేళ్ళకిందట ఆఅత్తే నారూపాన్ని వెక్కిరించిందనీ, అందువల్ల తాను తనతల్లి మొహం చూడతలుచుకోలేదనీ అంది. వాళ్ల పినతండ్రి పెంపుడుకూతురికి పెళ్ళి అనీ, తనకి మంచి చీరెలు పెడతారనీ, వెళ్లమన్నాను, దొంగశుభలేఖ చూపి. పెళ్లికి వెళ్లడానికి తనకి చీరెలూ, నగలూ లేవంది. అప్పుచేసి బనారసుచీర కొన్నాను. రత్తమ్మగారిని నగలెరువడగమన్నాను. తనకి జ్వరంగా వుందనీ, బైటవుండే రోజులనీ, వెళ్ళనంది.

చివరకి నిజంగానే బైటవుంది. ఆరాత్రి తెగించి తలుపు తీసుకుని దొడ్లోకి వెళ్లాను కాని రత్నమ్మగారు లేదు. మెట్లమీద కూచున్నాను. నామీద, నాపిరికితనంమీద అసహ్యం పుట్టి వెళ్లిపోయింది. యింకరాదు- యెంత బాధపడ్డదో పాపం! యెంతగొప్ప అనుభవాన్ని, నాపిరికితనంతో పాటు పాడుచేసుకున్నాను. ఆమెదగ్గర వున్నంతసేపూ వొణుకుతో భయంతో ఆమె మొహమన్నా సరిగాచూసి సంతోషించలేదు. ఈ నా పాడుజన్మకి మళ్ళీ అట్లాంటి అదృష్టం పడుతుందా? ఆనిండు వెన్నెల వొదిలి వెళ్ళి పడుకోటానికి బుద్ధివెయ్యలేదు. ఆనాడే నాకు కొంచెం ధైర్యం కలిగింది. భార్య అరిస్తే బాగా తన్నవొచ్చునిపించింది. చంపెయ్యనా, అన్నంత శౌర్యంకలిగింది. మెల్లిగా దడిదాటి, పక్కదొడ్లోకి వెళ్ళి కిటికీదగ్గర గోకాను,

ఆమెచేసినట్టే. రెండు నిమిషాల్లో మెల్లిగావొచ్చింది, తలుపుతీసు కుని. పల్చనిచీరకిందకనపడే ఆమెమెత్తని పచ్చనివళ్లూ, కాటిక పెట్టినపెద్దకళ్ళూ, చిక్కగా వేళ్ళాడేజుట్టూనాకళ్ళతిప్పేశాయి.

ఆమెని అధికమైన కాంక్షతో కా వి లిం చు కు ని, మామూలుప్రకారం చెట్టుకిందకి వెళ్ళే ఆలోచననాకు లేక, అరుగుమీదనే నా బరువుతో కూలతోశాను. ఆమె కళ్ళల్లో ఆశ్చర్యం కనపడుతోంది. యిదివరకట్టి మోహము కళ్ళలో వెర్రిని చూపించటం లేదేమోఅనే సందేహంకలగడానికి వ్యవధిలేదు. ఆమెను, అమె గుంద్రడతనాన్నీ, నాదిగా చేసుకో వాలని ప్రయత్నించాను. ఆ కళ్లల్లోకి క్రమంగా అసహ్యము తోచింది. నా కింద చలించవలిసిన ఈ మెత్తనిదేహం బిగుసు కుంది. నన్నొక్కతోపుతోసి లేచి నుంచుని, బాధతో, అస హ్యంతో—నావంక రెండుమూడుసార్లు చూసి—"నిన్నా! నిన్నా! నిన్ను! పో, వెళ్లి, పో, ముందు, పో..." యింకా బిగ్గిరిగా అరుస్తుందనుకున్నాను. అంత ఆశ్చరంలోనూ బాధ లోనూ, నీచత్వంలోకూడా, శక్తితెచ్చుకుని మా యింటితలుపు దగ్గిరికి వెళ్లి ఆగిపొయ్యేఆశతో వెనక్కితిరిగి చూశాను. వెన్నెల కెదురుగా, బాధమూర్తివలె నుంచుని.

"అయ్యో! ఆయన్ని మళ్ళీ యెట్లా ఆయనమొహం చూడను! యేంచెయ్యను?" అని మెల్లిగా అంటూంది. ఆమె మొహం చూసి యింటోకి పరిగెత్తాను భరించలేక.

యెంతసేపు నిద్రపోయినానో! యేడుపులువిని లేచాను. పక్కయింటోకి పరిగెత్తాను. హెడ్మాష్టరుగారి భార్య కాలి పోయింది. హెడ్మాష్టరుగారు నన్నోగదిలోకి పిలిచారు.

"నాతో చెప్పింది అంతా. నీసౌందర్యంచూసి మోహించిందనుకోకు. ఆమెని లోబరుచుకున్న మొకగ్రహం బాధ అట్లాచేసింది. ఆ గ్రహం వొదలగానే ఆమె తెలుసుకున్నది.

అటువంటి పతివ్రతా, నిర్మలచరిత్రా, యీ యుగంలో లేదు. తెలిసిందా! అది యెవరికీ యీసంగతి చెప్పవని గొప్ప వాగ్దత్తం చేయించుకున్నాడు.

మర్నాటినించి నా భార్య అందరితోనూ నన్ను రత్తమ్మగారు కోరిందనీ, తనమీది ప్రేమచాత నేను ఆమెను నిరాకరించాననీ, ఆ వ్యధతో కాల్చుకు చచ్చిపోయిందనీ పుకారు పుట్టించింది. మమ్మల్నిద్దర్నీ రాత్రులు అనుమానంతో చూసిన యిరుగుపొరుగువాళ్లు నిజమేనన్నారు. ఇంక వూరంతా పాకిపోయింది. గోడలమీద 'హెడ్మాష్టరుగారిభార్య యెందుకు పోయింది?' అని రాశారు. నేను నా పనికి రాజీనామా యివ్వడం, నేనూ హెడ్మాష్టరుగారూ మాట్లాడకపోవడం రూఢిపరిచాయి ఆ వార్తని.

హెడ్మాష్టరు విషం మింగి చచ్చిపోయినాడు.

పతివ్రతాతిలకం నా భార్యా, జగన్మోహనాకారుణ్ణి నేనూ, మిగిలాం.

౪. అమ్మగారి అవసరం

మూడురోజులు మెడ తెరిపి లేక కారుమబ్బులువేసి, ఏకధారగా వర్షం కురిసి, ఆ సాయంత్రమే చీకటిపడేముందు వెలిసింది. భోజనంచేసి డిప్టీసూపరెంటు నరిసింగరావు బంగాళా వరండాలో నుంచుంటే జలప్రళయం మధ్య మా చిన్న తోట మేడా తేలుతున్నట్లుగా వుంది. ఆ చలిలో కప్పలు బూంజంబంతి పాటలు పాడుతున్నాయి. మా సిగరెట్లపొగ చలిలో చీకట్లో బైటికి పోవడానికి వెరిచి మా చుట్టుప్రక్కనే వేళ్లాడుతోంది. నా కట్లాంటి కథల్లో సరదా పోలేదని తెలిసిన నరసింగరావు, ఆ వూళ్లో గొప్ప వర్తకుడిభార్య ఒకనాడు చప్పున వాళ్ళ వకీలింటికి లేచిపోయి మళ్ళీ రానన్నసంగతీ, ఆ వకీలు తన తప్పు లేదని ఆ వర్తకుడి కాళ్ళు పట్టుకోడమూ చెపుతున్నాడు. ఇంతలో జవానొకడు వచ్చి శాల్యూట్ చేసి నుంచున్నాడు. "యేం, భవానిసింగ్, యివాళంతా మళ్ళీ యెగేశావుకదూ?" అన్నాడు నరిసింగరావు.

"పనివుండిరాలేదు." అన్నాడు జవాను నిర్లక్ష్యంగా.

"ఇదే ఆఖరుసారి నీకు చెప్పడం, యీసారి"

"నాకు బదిలీ చేయించండి"

"బదిలీకాదు, డిస్మిసు చేయించండి అను"

"డిస్మిసే! చేయించండి, తెలుస్తుంది"

"సరేలే, వెళ్ళు, వెధవబెదిరింపులు."

"సంగతులు బైటికి రావా ?"

"ముందు నడు" అని నరిసింగరావు లేచి వాణ్ణి తన్న బోయినాడు. ఆ జవాను కళ్ళు చూస్తే, నరిసింగరావుమీది ద్వేషంతో నిండి మెరుస్తున్నాయి. వెంటనే బొడ్డులోంచి కత్తితీసి పొడవడుకదా అని నాకు భయమేసింది. నేనడ్డపడి, వాణ్ని పొమ్మన్నాను. వాడు పోయింతరువాత సగం సిగరెట్టు కాల్చి చప్పున నరిసింగరావిట్లా అన్నాడు.

"చూశావా, నా ముందు లేదూ గోపాలయ్యార్ వాడు వీణ్ణిట్లా చెడగొట్టాడు, వెధవ, జవానుగాణ్ని! అదో చిత్రమైన కథ; ఈ లోకంలో యెన్ని తమాషాలనీ! బయటికి చెప్పామా, అన్నీ అబద్ధాలంటారు ప్రతిష్టకోసం! నీ కథలెందుకు, వాస్తవం ముందు!

ఆర్నెల్ల క్రిందట గావును, విజయనగరంనించి యీ ఫ్యూంరు సాంస్థ్యానికివొచ్చి యితని యింట్లో—అంటే యీబంగా ళాలోనే, గోపాలయ్యార్ గెస్టుగా దిగాను. సరిగా యిట్లాంటి రాత్రి భోజనంచేసి ఆ పక్కగా కూర్చున్నాం డిపార్టుమెంటు కబుర్లు చెప్పకుంటో. చక్కని యెండాకాలపు గాలి నా కళ్ళకు నిద్రని తెచ్చింది. పడుకుంటావా, అని నన్నడిగి, యీ భవాని సింగుని యింటికి పొమ్మన్నాడు. కాని మూడుసార్లు చెప్పినా వీడు కదలకపోవడం నా కాశ్చర్యంవేసింది. ఏదో వంటరిగా గోపాలయ్యార్‌తో వాడు మాట్లాడాలి గావుననుకుని లేచాను. అయ్యార్ నాతో లాంతరుతీసుకొచ్చి దక్షిణవేపు గదిలేదూ మేడమీాద. ఈరాత్రి నువ్వుదాంటో నే పడుకుంటావు-దాంటో విడిచి కిందికి వొచ్చాడు. నేను సిగరెట్టు అవతల పారేసి, సంచీలోనించి నవల తీశాను. కాని కిటికీలోంచి బయిటికిచూస్తే

చుట్టూ అందమైన చీకటి, చీకటికంటె నల్లగా తుమ్మచెట్లు వూగుతున్నాయి. చీకటికాంతి నీళ్ళమీద కొంచెంగా ప్రతి ఫలించడంవల్ల నీళ్లు మెరుస్తున్నాయి. అంతవానకికూడా ఆరని నీలపుదీపాల్ని మోసుకుంటో మిణుగురుపురుగులు ఆకుల్లో వుత్సవం చేసుకుంటున్నాయి. మబ్బులు దెయ్యాలవలె ఎగిరి పోతున్నాయి ఆకాశంమీద. అట్లానే కిటికీదగ్గిర ఆగిపోయి, చూస్తోకూచున్నాను మళ్ళీ సిగరెట్ వెలిగించి. పక్కతలుపు లోంచి జాజిపువ్వుల పరిమళం తగిలింది. తలతిప్పి చూశాను. పద్ధెనిమిదేళ్ళ అమ్మాయి సిగ్గుపడుతో నడిచివొచ్చి నావంక నైనా చూడక తలవొంచుకుని, నాముందు నుంచుంది. యేం చెప్పను? ఈనాటికికూడా ఆక్షణాల అనుభవం నన్ను విడువ లేదు. ఏనాటి రాత్రి అట్లా మళ్ళా వొణుకుతున్న వేళ్ళతో నడిచి వొచ్చి దీనంగా నా ముందు నుంచుంటుందో అనుకుంటాను. ఆమె యీ మేడను ఆశ్రయించిన యే గృహదేవతో అనిపిం చింది. గదంతా ఆమె తల్లోని జాజిపువ్వుల వాసనతో నింపింది. ఆమె వొంటికి రాసుకున్న జవ్వాజి గంధం నన్నలుముకుంది. అట్లా పరిమళాల్ని ఉపయోగించే తెలుగువాళ్ళని చూపించు. ఒక్క పరిమళ మేమిటి ఆచేతులగట్టితనమూ, నడుమువొంపూ, ఆ పొడుగులోని నవనవా, ఆ చెక్కిళ్ళ కోలతనమూ, కళ్లల్లో బెదరూ, పువ్వుల్లోని వాసనలాగు కనపడి దాక్కునే సిగ్గూ, అన్నీ అరవజాతి లావణ్యాలే. నామనసు వూటలూరింది.

"ఎవరు"?

తలెత్తింది.

గోపాలయ్యరు భార్య! చప్పున లేచాను.

"ఎందుకు వొచ్చావమ్మా!"

మెల్లిగా కాటిక రెప్పల్ని యెత్తి మళ్ళా వాల్చింది. పశువుకి, నపుంసకుడికి, పసిపిల్లవాడికి అర్థమౌతుంది, ఆచూపు, నాకా! నావొళ్ళంతా ఆ వొక్క చూపు నా నరాల తంతుల మీద గాఢమైన సంగీతం పాడింది. గోపాలయ్యారూ స్నేహ మూ యేమి జ్ఞాపకం లేదు. ఈ అదృష్టం, నిజమేనా, కల కాదుగద! యేం చెయ్యను? ఎందుకు వొస్తుంది? అంతసాహ సమా? కనుక్కోరా?

"ఎందుకు?" అన్నాను.

మళ్ళా చూచింది, యీసారికళ్ళ పక్కలనించి, నన్ను చూసింది. ఆ హృదయం సంతోషిస్తోందనీ, ఆశిస్తోందనీ, ఎంతో గర్వం వచ్చింది. కాని అయ్యార్ కనుక్కుంటే! తలుపు గడియన్నా లేదు. మళ్ళాతలుపు తెరుస్తున్నారు. ఎవరో! "నేనే మెరగను తీసు కెళ్ళమ"ని, అనాలనుకున్నాను. కాని నమ్ముతాడా? అని భయమేసింది. ఇదోఅల్లరా యిక్కడ! నన్ను నమ్మి వచ్చినపిల్ల నన్యాయంచేస్తున్నాననే ఆలోచనే లేదు. కాని ఆమె ముఖం నిశ్చలంగానే వుంది. వాళ్ళముస లమ్మ లోపలికి వొచ్చి వెండిచెంబూ, పళ్ళెంలో మిటాయీ, పళ్లూ పెట్టిపోయింది. అమ్మాయి అట్లానే నుంచునివుంది. ఈ ముసలమ్మా, యీ పిల్లా కలిసి చేసిన ఆలోచనా?

"గోపాలయ్యారికి తెలుసునా?"

తల వూయించింది. ఇదేదో కొత్తమర్యాదగా వుందే!

"రా, యిట్లాకూచో"

"మీరుకూడా కూచోండి"

యిద్దరమూ పక్కగా కూచున్నాము. ఆమె చేతిని నా చేతితో పట్టుకున్నాను. తృప్తితో కూడిన చిన్ననవ్వు నవ్వింది ఆ తాంబూలం పెదిమల చివర్లనించి. నా ప్రిన్సిపిల్సు నీకు తెలుసుకదా? • ఎంత స్వేచ్ఛగా విహరించినా, స్నేహితుల యిళ్ళల్లో కళ్ళెత్తడం నాకు మనస్కరించదు. అరగంట ముందునరకూ ఆతురతతో కబుర్లు చెప్పి, యిప్పుడు మిత్రుడు గోపాలయ్యాక్ సంసారాన్ని యిట్లా పాడు చెయ్యడం, నాకు మనస్కరించలేదు. కాని అతనికి తెలీకుండా రావడం అసంభవంకదా? నా అనుమానం గ్రహించిందో యేమో బిక్కపోయి నాముఖం వెతికే, ఆ చిన్న కోలముఖమూ, ఆ పల్చని చిన్న పెదిమలూ చూసేప్పటికి నాసందేహాలు మాయమైనాయి. "మీకోసం" అంది, ఎంత ఆకలిగావుంటే, ఆ మాటలు ఆ ముగ్ధ సిగ్గుతో వాలిపోయ్యే పెదవుల్లోంచిఅన కలిగిందో అనుకుని......మధ్యరాత్రి మెళుకువ వొచ్చింది. ఎవరో గది వెనక తలుపుపైకి యెగబాకుతున్నట్టు చప్పుడయింది. నా చేతిమీదా, మెడమీదా, వున్న మెత్తటి జుట్టుని మెల్లిగా తప్పించుకుని చూశాను. పైన వెంటిలేటరులోనించి రావాలని ప్రయత్నం కాదుకద! చప్పున లేచాను. రుక్మిణీ లేచింది. తలుపు తెరవబోతోవుంటే చప్పున చెయ్యి పట్టుకుని వెళ్ళవొద్దంటుంది. ఎంత భయం లేదన్నా వినదు; గట్టిగా నన్ను పెనవేసుకుని, కళ్ళుమోరగాపెట్టి, ముద్దుగా, "నన్ను విడిచి వెళ్ళవొద్ద"ంటోవుంటే యేంచెయ్యను? వూడిపొయ్యే చీరె వూడకండా, నాకు నడుము నానించి, రెండుచేతులతో నాకంఠాన్ని కౌగలించుకుని పైకెత్తిన మొహాన్ని ముద్దు

పెట్టుకోక, బైటికి పరిగెత్తనా! దొంగలైతే, వాళ్ళపని తరవాత!

"నన్ను చూడనీ ఒక్క నిమిషం"

"వొద్దు. ఎవరూ లేరు?" అని బిగ్గరిగా

"ఎవరది? పో, బుద్ధి లేదూ?" అంది

ఆ చప్పుడు ఆగింది. పళ్లు పటపట కొరుకుతున్నాడా ఆ బైటమనిషి అనిపించింది. గోపాలయ్యకి ఆ గతియెందుకు? పెళ్లాన్ని చూస్తే భయమా? రుక్మిణి మొహం చూశాను, ఛా, నమ్మకద్రోహం చేసేముఖమా అది; అనుకుంటూనే చక్కని నున్నని రొమ్ముమీద జాజిపువ్వుల, జవ్వాజివాసనల్లో, రెండు చేతులమధ్య నిద్రపోయినాను.

తెల్లారికళ్లు తెరిచేటప్పటికి రుక్మిణితలసద్దుకుని, చీరస రిగాకట్టుకుని, నావంకనవ్వుతో చూస్తో కూచునివుంది. ముఖం ఆనందంతో సంతుష్టితో కలకలలాడుతుంది. నాప్రజ్ఞకి నాకు గర్వంగా వుంది. వింతకాంతితో కళ్లు మెరుస్తున్నాయి. కొత్త కోర్కెతో చేతులు జాచి తనను మీదకి లాక్కున్నాను.

"వొద్దు, మళ్ళీ, రాత్రి"

"నేను వెడుతున్నాగా యివాళ" అన్నాను దిగులుగా

"వొద్దు"

"వెళ్ళాలి"

"వొద్దు"

వొద్దు అన్నప్పటి నన్ను కట్టేసే చూపు, ఆ చిన్న తలవూపు, వేళ్ళ బెదురు, అన్నీచూసి యామనను! కాని యెట్లా వుండడం ?

"యేమని చెప్పి వుండను? నాపని ఐపోతుంది"

"నాతోనే మీపని, నేను చెపుతాగా! సరేనా!" అని చప్పున వెళ్ళిపోయింది. మళ్ళీ చప్పునే వొచ్చి

"పర్సు యేదీ"

అని, నా జేబులు తడిమి, పర్సుతీసి, "యీ ఐదురూపాయలు చాలునా యీవాళ్టిఖర్చుకి? సరే అని ఒక నోటు నా కిచ్చి పర్సు తీసుకుని వెళ్ళిపోయింది.

అట్లాగే పడుకుని ఆలోచించు కున్నాను. యీ గోపాలయ్యర్ కి నాతో డిపార్టుమెంటు పనిలేదు. లేక డబ్బు సంపాదించే వ్యాపారమా? నా పర్సు తీసుకోడం అదే వుద్దేశ్యమేమో; కాని రుక్మిణి చేస్తుందా అట్లాంటిపని! చెయ్యదు. లేచాను, కిందికివెళ్ళి గోపాలయ్యర్ని చూడడమంటే సిగ్గేసింది. కాని కాఫీదగ్గర అతను యేమీ జరగనట్టే మామూలుగానే మాట్లాడాడు. రుక్మిణి నన్నుచూసి యెప్పటిమల్లేనే, సహజంగా సిగ్గుపడి మాయమైంది.

ఆనాడు కోర్టులో యిన్స్పెక్టరు శంకర్రావు కనపడ్డాడు. వాడూ నేనూ చిన్నప్పటి స్నేహితులం.

"బసెక్కడ?"

"గోపాలయ్యర్ తో"

"సరే, యింకేం? అన్నీ సలక్షణంగా జరుగుతున్నాయన్నమాట ! అసాధ్యుడివి!" అని నవ్వుతో భుజంమీద తట్టాడు. నేను కోపంమొహం పెట్టి

"అంటే?" అన్నాను.

"బూకరించకు, తెలిసింది యేమీలేదు." అని వెళ్లి పోయినాడు.

నాకు మరీ ఆశ్చర్యమేసింది. ఇది తప్పకండా డబ్బు లాగే వ్యవహారమే!! ఇక యీరాత్రి వొస్తుందా! డబ్బంతా లాగింతరవాత! కాని రుక్మిణి చూపు, వెళ్ళవద్దని బతిమాలు కోడం! నేను నమ్మలేకపోయినాను. కాని రుక్మిణిమీద అనుమానమూ అసహ్యమూ పొడచూపుతున్నాయి నా మనసులో.

ఆరాత్రి నేను తోటముందు నుంచుని వుండగా యీ భవానిసింగు వొచ్చి, శల్యూటుచేసి,

"కోర్టులో మధ్యాహ్నం పని అయిపోయిందికదా?" అన్నాడు.

"ఏమిటి?"

"మీరు వొచ్చినపని."

"ఐతే?"

"యింకా వెళ్ళలేదేం"

వీడేమన్నా మూఢుడా! పిచ్చివాడా?

"నీకెందుకు?"

"వెళ్లండి" అన్నాడు, బెదరింపు కంఠంతో.

"గెట్ ఎవే" అని తన్నపోయినాను.

వేడుతో "నామాటవిని వెళ్లండి" అన్నాడు.

మధ్య వీడికెందుకు? వీడికేం తెలుసు? అని ఆలోచించాను. లాలనచేసి అడగవలసింది అనుకున్నాను. రాత్రి మళ్లీ గోపాలయ్యర్ నన్ను గదిలో వొదిలాడు. రుక్మిణి

కొల్నాటిచీర సింగారించి వొచ్చింది. నేనారాత్రి యేమనుభ వించానో మాటలతో చెప్పతరంకాదు. ఇదిమాత్రం నిశ్చ యంగా చెప్పగలను, 'గ్రీస్‌లో' పడకగదుల్లో, తెలుగు స్త్రీలు అరవస్త్రీలతో, యేమాత్రమూ యీడు రాలేరు. ఆ అభిప్రాయంమీదే అరవమ్మాయిని పెళ్లిచేసుకుందామని వెతికాను, కాని వాళ్లిస్తారా? యిట్లా లభించవలసినదేగాని! మతం తగలపడ్డదూ? తెల్లవారకట్ట లేచినప్పుడు, నే నావాళ్ళ వూరికి వెడతానని ఆమె నొప్పించాను, కష్టంమీద. రుక్మిణి ప్రేమలో నా అనుమానాలన్నీ కరిగిపోయినాయి; వాటి సంగతి తలపెట్టలేదు. తీక్షణమైన స్త్రీపురుషమధ్య సమస్య ఆలోచించడానికి వ్యవధి వుందా! సౌందర్యం గుర్తించి అను భవించడం చేతగాని దౌర్భాగ్యులకదంతా! నీకూ, నాకూనా!

కాని రుక్మిణి వెళ్లగానే నా సందేహాలన్నీ వొచ్చాయి. డబ్బు కాజేసిందికద! ఈరెండు రాత్రులకు వక వందా యిరవైమూడు రూపాయలా! కాని యెన్ని లక్షలున్నా నిర్లక్ష్యంగా యివ్వనా, నేను! కాని ఆప్రేమ చూపడం అంతా డబ్బుకోసం అనేనా? అంత మోసపోయినందుకు నామీద నాకే అసహ్యంవేసింది. యింటికివెళ్లడమెట్లా! గోపాలయ్యర్ని అప్పు అడగాలా!

మధ్యాన్నం కోర్టుకి వెడుతో జేబులో చెయ్యిపెడితే పర్సు! ఎక్కడిది? దొంగ, రాత్రి యెప్పుడో పెట్టింది. తెరి చాను. దాంటోంచి యిన్ని జాజిపువ్వులు రాలాయి, రూపా యలుకిబదులు! జాజిపువ్వులు నూటయిరవైమూడు రూపా యల ఖరీదా? లోపల యింకా యేమోవున్నాయి! రూపాయ

లన్నీ వున్నాయి, పైగా ఒక వుంగరం! ఆ రుక్మిణిమీద పడ్డ అనుమానానికి నన్ను నేను తన్నుకోవా లనిపించింది. ఇంతకీ సమస్యయేమిటో అంతంకాలేదు. ఈ సంగతేదో తెలుసుకున్న దాకా వుండలేను. రుక్మిణిని రాత్రి ప్రశ్నిద్దామంటే నోరు రాలేదు. కొంచెంగా మొదలుపెట్టినప్పుడల్లా, పెదిమలతో, తాంబూలం వాసనలతో, అడ్డపెట్టింది. శంకర్రావుని పట్టుకుని అడిగాను, జరిగినదంతా ముందు నా దగ్గిర్నుంచి లాగాడు. అతనూ పోలీసువాడయ్యేను.

"తెలీటంలా! గోపాలయ్యగు ముసలివాడు, ఎవరన్నా పెద్దమనుషులొస్తే భార్యనిపంపుతాడు వాళ్ళగదిలోకి."

"ఎందుకు"?

"ఏంచేస్తాడు"?

"మరెందుకు పెళ్ళిచేసుకున్నాడు?"

"ఏమో, ఏ తల్లిబాధో పడలేకపోయోవుంటాడు",

"వెధవ"

"లేదు, నా కతన్నిచూస్తే చాలా గౌరవంగా వుంది"

"అవును భార్యఅవుసరం గుర్తించేభర్తని వేలెత్తిచూపు"

"సరేలే, ఆభవానీసింగ్"

"యింకేముంది! యింకెవరూ దొరక్కపోతే, పదిగంటలప్పుడు "భవానిసింగ్, అమ్మగారి అవసరంచూడు" అంటాడు. అందుకనే ఎవరువొచ్చినా కరుస్తాడు, ఆ జవానుగాడు."

౫. అవసరంలేని ఆపరేషన్

"ఆ బాణసంచా అడావిడి యేమిటి?"

"టీపార్టీ"

"యెవరికి?"

"యీ వూరు ఆడ డాక్టరికి బదిలీ అయింది"

"యింత అడావిడా?"

"యీ వూరి ప్రజలకి ఆమెనిచూస్తే అత్యంతాభిమానం"

"యెందుకో?"

ఐదేళ్లలోనూ వాళ్ళని పదివేల రూపాయలు బ్యాంకిలో వేసుకుంది. అందుకని"

"అంత తెలివిగలదా?"

"అదేమో! మొదటి సంవత్సరం ఆమె మొహం చూచినవాడు లేడు. కాని ఆ జూలైలో గావును ఒక విచిత్రమైన కేసు కుదిర్చింది. దాంతో ఆమె ప్రభ అద్వితీయంగా వెలిగింది యీ నాలుగేళ్ళూ"

"యేం కేసేమిటి?"

"అదే తమాషా, అందులో యీమె ప్రయోజకత్వమేమీ లేదు. కీర్తిమాత్రం యీమెకి దక్కింది. వాళ్లుమాకు బంధువులే. చెప్పనా? ఆమెకి ముప్ఫైయేళ్ళు—"

"డాక్టరుకా?"

"కాదు. మా బంధువురాలొకామెకి. ఆమెకి పిల్లలు లేరు. పిల్లలు లేకపోతే బతకడమెందుకనే మనోవ్యాధి పట్టుకుందామెకి. యింక బిడ్డలకోసం వాళ్ళుపడ్డ శ్రమా, చేసిన ప్రయత్నాలూ, యిన్నిన్నికావు. యెన్ని మందులో, యెన్ని

యాత్రలో, యెన్ని మొక్కులో, యెన్ని విధాలైన ప్రదక్షి ణాలో, యెంతమంది బైరాగులకీ, సన్యాసులకీ బహుమతులో! యేమీ లాభంలేక, విసుగెత్తిపోజూ ప్రతివారితో తన కథ చెప్పుకుని యేడుస్తో, పడివుంది. చిన్నదానివింకా నీకింత తొందరేమిటి, నిరాశ యేమిటంటే వినదు. చివరకి ఒక పిల్లాణ్ణి తెచ్చి పెంచుకుంటే, వాడు యీమె ముద్దులు భరించలేక పారిపోయినాడు. తరవాత చెన్నపట్నంనుంచి పెద్ద బొమ్మనొక దాన్ని తెచ్చుకుంది. ఆ బొమ్మకి పాలిచ్చీ, ముద్దాడీ, నీళ్లుపోసీ, చొక్కాలు తొడిగీ, అదిచేతులూ కాళ్లూ ఆడించాలనీ, యేడవాలనీ, మాట్లాడాలనీ, ఆమెచేసే ప్రయత్నం, చూస్తే అందరికీ అమితమైన జాలి కలిగేది. మా బంధువుల్లో పిల్లలులేని దరిద్రులెవరూ లేరు. కనుక యీమె సిగ్గుపడి, పిల్లలులేనిపాపం చేసినట్లు, యే కార్యాలకీ యెక్కడికీ వెళ్ళడం మానేసింది. యెవరు తన యింటికివచ్చినా, వాళ్లు తనని హేళనచేస్తున్నారే అనుకుంది. పిల్లలకోసం యీమె చెయ్యడానికి నిరాకరించేపనివుందా అనిపించేది. యింతలో ఆపూరొక స్వాములార్లమీది గొప్పస్వాములవారు వొచ్చారు. గొడ్రాళ్ళకి పిల్లలు పుట్టించడంలో ఆయన బహునేర్పరి. గుంపులు గుంపులుగా ఆడవాళ్ళాయన్ని దర్శించి కృతార్థులౌతున్నారు. ఒక్క వితంతువులు మాత్రం, ఆయన గాలితగిలితే, తమ కేవుపద్రవం కలుగుతుందో అని దూరాన తప్పుకొంటున్నారు. సరే, యీమె ఆయన దర్శనానికి వెళ్లింది. పదిహేను రోజులలో గర్భిణి చిన్నాలు కనపడ్డాయి. వేవిళ్ళు మొదలైన సంగతులన్నీ సక్రమంగా జరిగాయి. యింక వుత్సవాలేమిటి ?

సూడిదలూ, వొచ్చేబంధువులూ, పోయేబంధువులూ, పది నెలలూ ఒకటే పండగగా గడిచింది పదినెలలూ దాటాయి; కనలేదు. సంవత్సరమయింది కడుపు అట్లానేవుంది. వాళ్ళకి భయమేసి యీ డాక్టరు ధగ్గిరికి తీసుకొచ్చి చూపారు. ఆమె పరీక్షచేసి అది కడుపుకాదని రూఢిగా చెప్పింది. ఆ మాట వినగానే పాపం యీ పిల్ల మూర్ఛపోయింది. బంధువు లంతా గొల్లుమని యేడ్చారు. వారంరోజులు మందిచ్చేటప్పటికల్లా పొట్టకాస్తా కరిగిపోయింది. యిట్లా పదినెల్ల గర్భిణిని, వారం రోజుల్లో మాయంచెయ్య శక్తిగలిగిన డాక్టరు, తిరిగి దాన్ని నిజంగా రప్పించలేదా అనే గట్టి విశ్వాసం వాళ్ళకు కుదిరింది. ఆమె తనకి చాతకాదు, పొమ్మన్నా వాళ్ళు కదలలేదు. ఒక రోజు రాత్రి యీమెపోయి డాక్టరు కాళ్లమీదపడి బతిమాలుకుని తనకి సంతానం కలిగిస్తే పదిహేనువందల కాసులపేరు యిచ్చేస్తానంది. ఆమె ఆపరేషన్ చేసి చూస్తానంది.

యీ డాక్టరు భర్త బి. య్యే. పాసై, ఎండాకాలపు శలవలకి యీమె యింట్లో వున్నాడు. ఒకరోజు భార్య అస్పత్రికి వెళ్ళినప్పుడు యీ అమ్మాయివొస్తే నవ్వి చెయ్యి పట్టుకుని దగ్గిరికి లాక్కున్నాడు. యీ అమ్మాయి చాలా పూర్వాచార పరాయణురాలు. దైవభక్తిలో, భర్తసేవలో, పెరిగిన మనిషి; పరపురుషుల ధ్యానం యింతవరకెరగదు. అట్లాంటిది బలవంతంగా తటస్థించినా చాల ఘోరపాపమని జంకుతుంది- అతనిపైని గౌరవంచాతా, భయంచాతా, యేమి అనకపోయినా అతన్నించి తప్పించుకుని, ఒక్కమాట మాట్లాడకండా వెళ్లిపోయింది- మళ్లీ వొంటరిగా ఆయింటికి వెళ్లలేదు-

కాని అతనికి మాత్రం ఈమె మీద మమకారం గామా త్రమూ వదలలేదు.

మర్నాడు ఆపరేషన్ నిశ్చయమయింది- ఆ సాయంత్రం ఆ అమ్మాయి భయంతో డాక్టరింటో యేడుస్తోకూచుంది. తనభార్య పక్కగదిలోకి వెళ్ళినప్పుడు, ఈమెతో “పూరికే యేడవకు- ఈ డాక్టర్లకేం తెలుసు- ఈఆపరేషన్ లేకుండా అనేక మందులున్నాయి- మళయాళంలో కాశ్మీరంలో అనేక క్రియలున్నాయి- అవి నాకు తెలుసు- డాక్టరాస్పత్రికి వెళ్ళిం తరవాత రా చెపుతాను” అన్నాడతను- ముందు వేళాకోళ మనుకుంది. కాని ఆలోచించగా, ఒకవేళ అతనికేదన్నా మంత్రం తెలిసివుండకూడదా అని తట్టింది- ఆపరేషనంటే ఆమెకున్న మహాభయమూ, బిడ్డమీది ఆపేక్షా ఆమె విశ్వాసాన్ని మరింత బలపరిచాయి- యింటికి వెళ్ళి భర్తతో చెపితే, తప్పకుండా వెళ్ళి కనుక్కోమన్నాడు- ఆమె రాగానే, డాక్టరుభర్త కూచోపెట్టి ఈ సంగతులు మాట్లాడాడు”

“ఈ పిల్లలు పుట్టకపోవడము, నీలోపమూ కాదు, నీ పూర్వజన్మలోపమూ కాదు. దేవుడికి నీమీద ఆగ్రహమూ కాదు- లోకంలో గడ్డిపరకలకి వెయ్యిగింజలూ, ఈగలకి లక్షగుడ్లూ ప్రసాదించే ఈశ్వరుడు నిన్ను గొడ్రాల్ని చెయ్యాలని వుద్దేశ్య పడతాడా? లోకమంతా జననీ ప్రేమతో మోగి పోతోవుంటే, “బిడ్డో!” అని యేడ్చే నీకు బిడ్డలు లేకపోవడ మేమిటి? పోనీ, నీ దేహంలో రుగ్మతవుందా? యేమూలా లేదు. కోపం తెచ్చుకోకు, లోపమంతా నీ భర్తది. ఆయన వంశంలో పిల్ల లెక్కువమంది వుండరు-అవునా?”

"మరి ఆయనకి ఆపరేషన్ చెయ్యాలా?"

"లాభం లేదు"

"ఐతే యెట్లా?"

"యెట్లానూ లేదు"

"యేదో చెపుతామన్నారు, మరి!"

"మరి చెపితే కోపం తెచ్చుకోవుకద!"

"చెప్పండి"

"నీకు ఆవు వుందనుకో, దానికి దూడకావాలి. ఒక యెద్దుదగ్గిర యెదకాకపోతే యేంచేస్తారు?"

సిగ్గుతో మాట్లాడలేదు.

"చెప్పుమరి! యింకో యెద్దుదగ్గిరికి తోల్తారు అంతే"

మాట్లాడకండా కూర్చుంది స్తంభించిపోయి.

"నేను చెప్పేమాట విను. నీకు పిల్లలంటే వెర్రి. పిల్లలు లేకుండా బతకలేవు. గంపెడు పిల్లల్ని కడుపారా కనేందుకు నిన్నూ నీ శరీరాన్నీ, నీ మాతృహృదయాన్నీ సృష్టి యేర్పరిచింది. అందుకే యీబాధ నీకు పిల్లలూ, వారిమీదిప్రేమా స్త్రీకి జన్మహక్కు; సహజం. అవే స్త్రీ జీవితానికి మకుటాలు. అవిలేక జీవితం శుష్కం, అర్థవిహీనం. అందుకునే యెంత అణుచుకుందామని ప్రయత్నించినా అణగని ఆబాధ నీకు. యింక ముందు యింకా బాధ పడతావు. ఈయాత్రలూ, మంత్రాలూ, ఆపరేషన్లూ యేం లాభం? ఆయన్ని మార్చవుకదా?"

"ఆయనకేమి జబ్బులేదే?"

"లేదు. కాని యిదే జబ్బు."

"యేది?"

"నీకూ ఆయనకీ జత కుదరలేదు"

"ఐతే."

"జత కుదుర్చుకోవాలి"

"అంటే?"

"వేరే పెళ్లి చేసుకోవాలి—"

"ఆయన చేసుకునేం లాభం?"

"ఆయనకాదు నువ్వు—"

"నేనా? పెళ్ళా?"

"పెళ్ళంటే పల్లకిలో వూరేగడం కాదు. యింకో భర్తని బిడ్డలకోసం మాత్రం—"

"పొండి" అని లేచింది.

"ఆ కోపమే వద్దన్నాను. బిడ్డల్ని యెత్తుకోకండా, ఆడించకండా వాళ్ళ ముద్దులు చూడకండా వుండ గలవా? వెళ్ళకు. ఒక్క మాట విను. మా అబ్బాయిని చూశావుగా! అట్లాంటివాడు పుడితే! మేము సంతానాలకి ప్రసిద్ధి. మా గాలి తాకితేచాలు. మేము పన్నెండుగురం మా తల్లికి. మాలో ఒక్కొక్కరికి నలుగురు పిల్లలకన్న తక్కువ లేరు."

వెళ్ళిపోయి, రాత్రంతా ఆలోచించుకుంది. మర్నాడు సాయంత్రం డాక్టరు భర్త టెన్నిసుకి వెడుతో వుండగా, ఆమె గుమ్మంలో సిగ్గుతో యెదురయ్యింది. ఆ సాయంత్రానికి ఆమెతో యింటోనే వుండిపోయినాడు... ... ...

ఆమె ఆపరేషన్ మానేసి తన వూరు వెళ్ళింది, మూడు రోజులతరవాత. యేడాదైనతరవాత చక్కని పాపాయినెత్తుకుని

వొచ్చింది, డాక్టరు దగ్గిరికి– ఆ అమ్మాయి భర్త చాలా సంతోషంతో, గర్వంగా–"ఆపరేషన్నన్నారు. ఒక వంద వొదిలేవి! యేమి లేకండానే యెట్లాంటి పిల్లవాడుకలిగాడో? ఈశ్వరుడి దయవుంటే యేమన్నా • జరుగుతుంది" అన్నాను.

డాక్టరు, భర్తని పిలిచింది.

"చిన్నప్పుడు మన పెద్దఅబ్బాయి అచ్చు యిట్లానే వుండేవాడు కదూ?" అంది.

డాక్టరుకి ఆ అమ్మాయి భర్తఒక చీర యిచ్చాడు. డాక్టరు భర్తకి బంగారపువాచీ గొలుసూ యిచ్చింది ఆ అమ్మాయి అప్పణ్ణించి ఈమె కీర్తి దివ్యంగా వెలిగింది.

అ వ తా ర మా?

పంచానన తీర్థులు స్ఫురద్రూపి. యోగాభ్యాసమూ, మంత్రబలమూ, పరమార్థజ్ఞానమూ, శాస్త్రపాండిత్యమూ, వున్న మనిషివలె కనపడతాడు. తాటిపర్తికి యెక్కణ్ణించి వచ్చాడో తెలీదు. ఆవూరి మహాదాత, స్థితిపరుడు, రామచంద్రరావుగారు యీయన్ని రైల్లో కలుసుకుని, ఆయన సంభాషణకీ ప్రజ్ఞకీ సంతోషించి తన యింటికి ఆహ్వానించాడు. తీర్థులుగారి శక్తివల్ల రామచంద్రరావుగారికి లేక లేక చక్కని కొడుకు పుట్టాడు. ఆయన వదినగారు యేదో మంత్రోపదేశమయింది. ఆయన మేనల్లుడి క్షయ కుదిరింది. ఆయన అన్నకొడుకు బ్రహ్మసమాజం వొదిలాడు. ఇదిగాక వూళ్లో అనేక

మంది ఆయనవల్ల అనేక వుపకారాల్ని పొందారు. దెయ్యాలు పట్టినవాళ్ళకి నయంచేశాడు. కొందరికి శని, దారిద్ర్యం వొదిలించాడు. దేవీ వుపాసన, అర్ధరాత్రులు కుంకుమపూజ, బ్రాహ్మణ సంతర్పణ, నిరంతర వేదాధ్యయనం, జరుగుతూ వుంటాయి ఆయింట్లో. మొత్తానికి యీాయనమూలాన వూరు మేలుకుంది. మధ్యాన్నం పురాణంచెప్పడం, భగవద్గీతలు ఉపన్యసించడం, సూర్యనమస్కారాలు చేయించడంవల్ల అందరికీ పొద్దుపోతోంది. ఆవూళ్ళోనే, ఆ యింట్లోనే స్థిరపడ్డాడు. యే వ్యాధివొచ్చినా, అమ్మవారొచ్చినా, వానలు లేకపోయినా జపాలుచేసి నయంచేసేవాడు. అందరిమీాదా దయ. ఒక్క దురభ్యాసం, దుర్గుణం లేదు ఆయనలో.

అందరికీ, ఆయనమీాద అమితమైన భక్తి, ప్రేమ. ముఖ్యంగా స్త్రీలకు, అందులో వితంతువులకి. మొగవాళ్ళకి ఆయన్నిచూస్తే అతిభయం. ముఖ్యంగా వర్తకులకి, ఆయన్నెదిరించడమన్నా, ఆయన్నిగురించి రహస్యంగానన్నా సరే తిరస్కారంగా మాట్లాడమన్నా అందరికీ భయం. రామచంద్రరావుగారిని బాకీ అడగవచ్చిన బెంగుళూరి వర్తకులు తండ్రీ కొడుకూ కూడా, ఎవరికీ అర్థంకాని జబ్బుతో, పదిహేను రోజుల్లో ఒకరి తరువాత ఒకరు చచ్చారు. ఆయన పూజలకి నూనె 'సప్లై' చేసే సుబ్బయ్య, డబ్బిమ్మని అడిగినవారంలో, కాలిమీాద పుండులేచి నడవలేకపోయినాడు. పదిరోజుల్లో పెళ్ళాం తురకాడితో లేచిపోయింది. ఆ దెబ్బతో తీర్థులు ఆ వూరికి చక్రవర్తి ఐనాడు. అడక్కుండానే అన్నీ తయారుగా యిసారు. ధాన్యం, పాలు, బట్టలు అన్నీ !

తీర్థులు కాబట్టి సరిపోయిందిగాని, యింకోరే ఐతే, యీ ఆడవాళ్ళు మధ్యాహ్నం మొదలు, రాత్రిదాకా ఆ యింటోనూ, గుళ్ళోనూ వుండడమూ, వొచ్చేవాళ్ళూ పొయ్యేవాళ్ళూ, పూజలకీ, భజనలకీ, సహాయంచేసేవాళ్ళూ ఆయనకి వుపచారం చేసేవాళ్ళూ యిదంతా పెద్ద 'స్కాండల్' ఐవుండును. అనుమానా లెక్కువవును. కాని నోరెత్తడానికీ, మనసులోనన్నా అనుమానపడడానికి హడల్. ఇంటిదగ్గిర తిండి సరిగా దొరక్క అవస్థపడే మొగాళ్ళు నోరెత్తి ఏమీ అనలేరు భార్యల్ని. ఆవూళ్ళో ప్రతిఆడదీ, రోజుకోకసారన్నా తీర్థులుగారి దర్శనం చేసుకుతీరుతుంది. ఎవరన్నా రాకపోయి నారా, ఏం దుర్గమ్మగారు రాలేదు, అంటాడు. అంతే, అర గంటలో దుర్గమ్మగారు వొచ్చి పాదాలకు సాష్టాంగపడి, కారణం చెప్పుకుంటుంది. అట్లా వెలిగింది ఆయనప్రభ. ఆయన 'తల్లీ' అంటే, 'దేవి' ఊ అటుందని పుకారు. ఆయన దేవిని తప్ప తక్కిన స్త్రీలందర్నీ 'ఏమే' అంటాడు. ఎవరూ ఆగ్ర హించరు.

తీర్థులుగారి శిష్యకోటిలో ప్రముఖురాలు పున్నమ్మ. ఆమె సాత్వికురాలు. బాల వితంతువు. పదహారేళ్ళది. కల రాతో అవసాన దశయందున్న ఆవె కిగతియైన అన్నకి, ప్రాణ దానం చేశాడు తీర్థులు. పదోయేట వితంతువైనప్పణ్ణించి, ఆమె యవ్వన సౌందర్యం యెటువంటి చిక్కుల్లోకి ఆమె నీడుస్తుందో అని భయపడి, యోచించి, శ్రమపడి, ఆమెను పురాణాల్లోనూ, గౌరీ భక్తిలోనూ, పూజల్లో, సంస్కృత వేదాంతాల్లో పెంచారు. పున్నమ్మకి జీవితం మీాద యింకా

విరక్తికలగాలని తీర్థుల దగ్గిరికి బోధనకై ప్రవేశపెట్టారు. తీర్థుల రూపవిలాసాలూ, ధీరత్వమూ, శక్తిజ్ఞానాలు, ఔన్నత్యమూ, పునమ్మ లేత హృదయాన్ని దిగ్భ్రమనెత్తించాయి. ఆమెది చిన్న శరీరం, ఆమెరంగూ, నల్లని పెద్దజుట్టూ రెవికలేని పమిటలోంచి కనపడే బిగువు బుజాలూ ఆమెకిచాలా అందాన్ని చ్చాయి. తాను చిన్నప్పణ్ణించి ఆరాధించే దైవం తీర్థుల్లో ఆవిర్భవించాడు పున్నమ్మకి. ఆయనకోసం ప్రాణమివ్వడం ఒక గొప్పకాదు ఆమెకు. ప్రొద్దున్నే వెళ్లి దినమల్లా ఆయిన సేవలో గడిపి, రాత్రి ఆయన పడుకుంటేనేగాని యింటికి రాదు. తీర్థులగారేం చేస్తున్నారని అడగడానికిగాని, ఆయన అనుగ్రహాన్ని సంపాయించడానికి గాని ముందు పున్నమ్మగారిని సమీపించాలి. ఎవరికీ వుపదేశించని రహస్య మంత్రాన్ని వేదాంత రహస్యాన్ని ఆమెకి వుపదేశించాడని చెప్పుకుంటున్నారు ప్రజలు. పున్నమ్మ యిప్పుడు ఒక్క నిమిషం తావళం తిప్పడం మానదు. ఎప్పుడూ కళ్ళు ధ్యానంలో రెప్పలువాల్చివుంటాయి. వృథాగా ఒక్కమాట మాట్లాడదు. ప్రతి నిమిషమూ ఈశ్వర నామ ముచ్చరిస్తో వుంటుంది. అంత చిన్న పిల్ల ముఖంలో ఆదివ్యతేజం చూసి అందరికీ అద్భుతంగా వుంది. ఆమెమీద పూజ్యభావం హెచ్చయింది.

ఒకరోజు యెండాకాలపు రాత్రి పున్నమ్మ తీర్థులకి కాళ్ళు పిసుకుతోంది. అర్ధరాత్రయింది. యెవరూ లేరు. గురువు కళ్ళు మూశాడు యింక యింటికి వెళ్ళవొచ్చనుకుంటోంది పున్నమ్మ. తీర్థులు చప్పున వొణకడం ప్రారంభించాడు. ఎన్నడూ జబ్బెరగని ఆయనికి యీజబ్బేమని పున్నమ్మ చాలా

భయపడ్డది. ఈజాడ్యాలకూ, బాధలకూ అతీతుడనుకుంది ఆయిన.

"చలి, చలి, శాలువకప్పు"

శాలువలేదు అక్కడ.

"ఏదో వొకటి కప్పు, తొరగా!"

తీసుకురావడానికి వెళ్ళబోతోంది.

"వెళ్ళకు. ఒక్కనిమిషం ఆగలేను కప్పు ఏదోఒకటి"

"ఏం లేదు"

"తొరగా"

"ఎవర్నన్నా పిలుస్తా"

"వొద్దు తొరగా"

"ఏంలేదు"

"నీజుట్టు కప్పు"

దగ్గరకు వెళ్ళింది. ముడివూడదీసి ఆపెద్ద జుట్టును విదిలించి కప్పుకున్నాడు.

"హాయి! హాయి! అమ్మా బావుంది... బావుంది... యింకాచలి... అబ్బా దగ్గిరికి...యింకాదగ్గిరికి, నీజుట్టులో నీవొంటో యెంత వేడుందో! ఎంతచలి, ఎంతచలి, యింకాదగ్గిరిగా!

పున్నమ్మకి ఆశ్చర్యంగావుంది.

దగ్గిరికి లాక్కుంటున్నాడు. మెల్లిగా ఆమెనంతా ఆక్రమించుకుంటున్నాడు. వూరికే వొణుకుతాడు. పున్నమ్మ ఏపురుషుణ్ణీ అంతవరకు తాకలేదు. ఆమెకు స్పష్టంగా తెలీదు పురుష సంబంధమంటే యేమిటో. ఆమెకసలు ఆ వాంఛ

మెన్నడూ ప్రారంభించలేదు. కొంతసేపు చూసింది. తీర్థుల చెయ్యి ఆ వొణుకులో యిటూ అటూ ఆమె శరీరంలో కదులుతోంది. పున్నమ్మకి అది సహజంగా తోచలేదు. ఏ రోగానికీ అది చిహ్నంగా కనపడదు. లేచి వెళ్ళిపోవాలని వుంది. అసహ్యం సహజంగా కలుగుతోంది. కాని అమితమైన భయం. కోపమొస్తే ఆయనకి తానేమౌతుంది? ఏ దేవతనో తన మీదికి పంపితే? శపిస్తే? కొంచెంసేపుండి—

"వెడతాను, యింక వచ్చేడం తెన్నాను."

"ఊఁ, మాట్లాడకు నేను దేవిని. ఉగ్రస్వరూపిణిని. నీవు నాభక్తురాలివి. నిన్నావహిస్తున్నాను. నేనే నువ్వు.. నువ్వే నిన్ను. బిడ్డా, ఏమే-విను, నీభక్తికి మెచ్చాను. నీలో ప్రవేశిస్తున్నాను. నాశక్తి నీలోపల ప్రవేశిస్తోంది నాదివ్యశక్తి - నీవొళ్ళంతా వొణుకుతుంది, గగుర్పొడుస్తుంది. చెప్పలేని ఆనందం కలుగుతుంది నా దివ్యస్వరూపం నువ్వు చూడలేవు. కళ్ళుపోతాయి. మూసుకో. కళ్ళుమూసుకో—"

అబ్బా, యిదేమిటి ? యిట్లా చేస్తున్నాడు? వొళ్ళంతా నీచమైపోతోంది. తనని వూపిరాడకండా అదుముతున్నాడు.

"వుండండి—స్వామీ—నన్నొదలండి"

స్వామి ఎవరు ? మాట్లాడకు, చచ్చిపోతావు, పాపం! భస్మమై పోతావు. కదలకు అయిపోయింది. వుండు—నేను యీశ్వరిని. నాజ్యోతి నీలో ప్రవేశించింది. ధన్యురాలివైనావు."

కళ్ళు మూసుకుంది.

అతని వూపిరి అతి తీక్షణంగా ఆమె మొహానికి తగులుతోంది.

"ఏంజరిగినా, ఏమైనాసరే కదలకు. కదిలావా, తల సహస్ర..............

నేను మంత్రరూపిణిని. మహామంత్రంలో వున్నాను."

ఆమె కదలలేదు.

తెల్లవారకట్ట మూడింటిదాకా చలి ఆగలేదు తీర్థులకి. రెండు నెల్లయింది.

ఒకనాడు మధ్యాహ్నం పున్నమ్మ శిరసువంచి భక్తితో "నాకు మందుకావాలి" అంది నమ్రతగా.

"ఎందుకు ?"

"ప్రొద్దున్నే వాంతులుగా వున్నాయి"

"ఓహో ! సరే ! నయంచేస్తాను"

ఆనాటినించి ప్రతిదినమూ తీర్థులు ఏవో గొప్పగొప్ప మందులు తయారుచేసి యిచ్చాడు—కాని డోకులు మాత్రం కట్టనేలేదు.

"ఈ మందుతో యిట్లాంటిడోకులు ఎన్నో కట్టించాను. కాని నీ దేహం చాలా విచిత్రంగా వుంది. ఇంక లాభంలేదు. ఇవి కట్టే డోకులు కావు. మంత్రమో తంత్రమో ప్రయోగించాలి" అన్నాడు.

మూడునెల్లయింది. పున్నమ్మకళ్లు యింకా అంతర్ముఖములైనాయి. ఆమె చంపలు యింకా పాలిపోయినాయి. ఆమె మాటలు యింకాతక్కువైనాయి. ఆమె సేవలుయింకా పొద్దు పోతున్నాయి.

తీర్థులు ఆవర్షాకాలం యజ్ఞం మొదలుపెట్టాడు. అగ్ని గుండము ముందు ఆయన కూర్చొనివున్నాడు. వందమంది బ్రాహ్మలు మంత్రాలు చదువుతున్నారు. పున్నమ్మ సామగ్రులు అందిస్తుంది. ఊరంతా ఆహ్వానింపబడ్డారు. తీర్థులు లేచి యిట్లా మాట్లాడాడు—

"ఒక గొప్పవిశేషం. యీదేశానికి, యీదేశానికే కాదు. లోకానికంతా మంగళకరమైన వార్త నేను మీకు చెప్ప బోతున్నాను. ఈతాటిపర్రు యీశ్వరుడిచేత అనుగ్రహింప బడ్డది. ఈ ప్రజలందరూ ధన్యులు. ఇంత పుణ్యక్షేత్రం కావడం చేతనే యీశ్వరుడు నన్నిక్కడికి పంపినట్లున్నాడు. ఈ వూరి నామం యింకా లోకమంతా మోగబోతోంది. నిన్నరాత్రి రెండు గంటలప్పుడు ఒక పెద్ద వెలుగు బంగారు తేజము బంగారు మెత్తదనము కలది ఆకాశం మీదనించి బైలుదేరి మెల్లిగా క్రమంగా భూమి మీదికి దిగింది. నేను చూస్తూనే వున్నాను. అంత వరకు నాకు నిద్ర పట్టించనే లేదు. నా హృదయంలో అద్భుతమైన భక్తి వుద్భవించింది. దేవతలు నిస్వనము లూదారు. పుష్పవర్షం కురిసింది. మునులు కీర్తనలను పాడారు. అవన్నీ మీకు వినపడవు, ఆ తేజస్సు భూగోళముపైని ఒక్క నిమిషమునిలిచి వెతికి, మనదేశం వేపుతిరిగి, మన వూళ్ళోప్రవేశించింది. ఏదో అవతార ప్రారంభమని నాకు తెలియనే తెలుసు. ఈతాటిపర్రులో యేగర్భంలోనో యీశ్వర తేజస్సు అవతారమెత్తిందని స్పష్టమయింది. కాని యీ అవతారం అవసరమేమని యోచిస్తూ నిద్రపోయినాను. కన్నులు మూయగానే నాముందు శ్వేతాంబరధరుడు, రక్త

నేత్రుడు, దయార్ద్రపపూర్ణుడైన దేవదూత దివ్యతేజస్సుతో వెలుగులో, నిలబడి, యిట్లాఅన్నాడు. "వత్సా! యిందాకటి వెలుగును నువ్వు చూసేవుంటావు. దాని రహస్యాన్ని నీకు తెలపడానికై నేను పంపబడ్డాను. ఆదివ్యతేజస్సొక మనుష్య గర్భాన ప్రవేశించబోతోంది. దానిని కాపాడవలసిన విధి నీపైన నిర్ణయింపబడ్డది. నీతరువాత పుణ్యాత్ములైన యీ పవిత్రక్షేత్రపు ప్రజలపైనవుంది. ఈ అవతారానికి కారణము విను. పురుషధర్మం చెడ్డదా, లోకానికి ఆపద లేదు. కాని గృహిణి, మాత, యైన స్త్రీ శీలం చెడిందా ప్రపంచం మొదలంటనాశనమే. కలిపురుషుడు పురుషున్ని ఆక్రమించాడు, ధ్వంసం చేశాడు, పరిక్రమించాడు, ఇప్పుడు స్త్రీలని కదిల్చాడు. ఈనాడు స్త్రీలధర్మాన్ని ఆచారాన్ని నాశనానికై బద్ధకంకణుడైనాడు. ఆతని అధికారం సాగిందా, యింక ప్రపంచవినాశమే! ఆఆపదనించి లోకాన్నుద్ధరించడానికే యీఅవతారమవసరమయింది. ఎంతో బలవంతంమీద తన అర్ధాంగిని, పార్వతిని, కొంతకాలము యెడబాసివుండడానికి మంగళమూర్తి పరమేశ్వరు డంగీకరించాడు. సమస్త దేశాలలో పవిత్రదేశమూ, కర్మభూమియైన యీభారత స్త్రీధర్మ పునరుద్ధారణకై, విరివిగా వ్యాపిస్తున్న యీపునర్వివాహ, విద్యాది మహాపాతక విధ్వంసనానికై అంబ అవతారమెత్తుతుంది. మహిషాసురమర్దని సంస్కారప్రియమర్దని కాబోవుతున్నది. ప్రాముఖ్యంగా స్త్రీ పాతివ్రత్యానికి మూలవిరాట్టగు వితంతువుల నుద్ధరింపబూనిన పార్వతి వితంతుగర్భానే జన్మమెత్తి పురుషుడి నిమిత్తం లేకుండానే తాను ప్రవేశించి, అవతార

మెత్త తలుచుకున్నది. రేపు రాత్రి గర్భప్రవేశము, నవమాస
ములు కాలాతీతముగనుక, షన్మాసాలలోనే ఆమె భూపత
నముకా తలుచుకున్నది. ఈపుణ్యక్షేత్రంలోని వితంతువర్గంలో
ఒకరిని దీక్షాపరురాలిని ప్రత్యేకించి నీవు చూచినట్లయితే,
ఆమెలో ప్రవేశింప ఆ జ్యోతి పూనుకొన్నది" అని చెప్పి
అంతర్థానమైనాడు.

"ఎవరు ఆ అనుగ్రహానికి పాత్రులో, మీలో ఎవరో,
నిర్ణయించండి. కాని ఒకటి మరచిపోకూడదు. ఆమె వితంతు
ఐ వుండాలి. ఇంతవరకును ఏ పురుషస్పర్శను యెరిగివుండ
కూడదు. ఈ విషయమై ఏమాత్రము దోషమున్నా ఆ జ్యోతి
భగ్గున నిలువునా మనిషిని కాలుస్తుంది. ఎవరు యోగ్యులో
వారే అగ్నిగుండాని కెదురుగా నిలబడండి." అన్నాడు.

సభంతా నిశ్శబ్దం. ఎవరూ ముందుకు రాలేదు.

"ఎవరూ! ఒక్కరూ, లేరా?" అన్నాడు.

ఎవరూ లేరా, యీ పుణ్యక్షేత్రంలో ?

బాల వితంతువులను వెతుకుతున్నాయి, సభికుల కళ్లు.

"ఎవరూ రాకపోతే,—"

అంటూ, క్రిందికివాల్చిన కళ్ళతో, వొణుకుతున్న పెద
వులతో, మెల్లిగా వచ్చి నుంచుంది, పున్నమ్మ.

పున్నమ్మని చూచి అందరూ ఆనందపరవశులైనారు.
"ఈ నాటినించి ఆర్నెల్లవరకు నీ వీశ్వరపత్నివి, సుమంగలివి,
ధన్యురాలవు."

అని తానే కుంకుమను ఆమె నొసట పెట్టాడు. పూల
దండలు వేశాడు.

ఆ రోజునించి పున్నమ్మ పూర్తిగా ముత్తయిదు వేషం ధరించింది. ఆ పుణ్యావేషం ఆమెకి కొత్తఅందాన్నిచ్చింది. ఆ ఆర్నెల్లు ఆమెని మధ్య కూర్చోపెట్టి భజనలు, పూజలూ, నమస్కారాలు, నైవేద్యాలూ, ఎగిరిపోతున్నాయి. ఈ వార్త వ్యాపించి అనేక ప్రదేశాలనించి ప్రజలువచ్చి చూచి పోతు న్నారు. విచిత్రంగా ఆమెకి గర్భచిన్నాలన్నీ కలిగాయి. తీర్థులు కూడా ఆమెకి నమస్కారాలూ, పూజలు సాగించాడు. తనకి చాకిరీ చెయ్యనీడు. తన శుశ్రూషకి రాత్రులు వుండనీడు. రోజూ అందర్నీ కూచోపెట్టి, ఆ అవతారకన్య చెయ్యగల ఘన కార్యాలనూ, పునరుద్ధరణనూ, గురించి పెద్ద వుపన్యాసా లిస్తున్నాడు. త్రిలోకాలూ సంతోషిస్తున్నాయనీ, దేవతలు మంగళహారతులతో వొచ్చిపోతున్నారనీ, పూలవర్షాలు కురు స్తున్నాయనీ; కాని అవిశ్వాసకులు ప్రబలం కావడంచాతా, మ్లేచ్ఛప్రభుత్వం కావడంచాతా, ఆ వుత్సవాలన్నీ ప్రజల కంటబడేటట్టు చెయ్యటం లేదన్నాడు.

ఆఖరికి తీర్థులు చెప్పినట్టు ఆరోనెలకూడా నిండకుండానే నొప్పులువొచ్చాయి. ఈ వార్త వ్యాపించగానే చుట్టుప్రక్కల ప్రజలందరూ వేలకొలది పోగైనారు. ఒకటే భజనలు, ప్రార్థ నలు. వీళ్లైనంతమంది స్త్రీలు గదిలో పలచేరారు. నాలుగుగం టలు శ్రమ పడ్డతరవాత "ఉదయించిందిఉదయించింద"న్నారు. ఉత్పాతాలు జరుగుతాయో, యేలోక శుభశూచకాలు కలుగుతాయో, తమ కళ్ళు భరించగలవో లేదో అని అందరూ కళ్ళుమూసుకున్నారు.

ఎంతకాలం కళ్ళుమూసుకున్నా యేమీ జరగలేదు. కళ్ళు తెరిచారు. గదిలోవాళ్ళు బిడ్డని చూపరు, మాట్లాడరు.

చివరకి తీర్థులువొచ్చి—

'నాకు తెలీకుండా దేవికి ఏదో అపచారంజరిగింది. కనక అవతారం వుపసంహరించుకుంది. జపంచేసి కనుక్కొని చెపుతాను" అని మళ్ళీ కనపళ్లేదు. ఆ వ్రాళ్ళో చివరికి పుట్టినపిల్లని చూస్తే కదలడంలేదు. దానికి మొహమంతా గుంటలు. ఎవరో డాక్టరొకడుండి—"యిది సిఫిలిస్" 'పిల్లరా' అన్నాడు.

ఎదగనేలేదు

గోదావరి యిసికలంకల వెనక సూర్యుడు అస్తమిస్తున్నాడు. నల్లని నీడమీద, తెల్లనితెరచాప తేలిపోతోంది. వూళ్లోంచి బిందెపట్టుకుని ఒక అమ్మాయి మా రేవువేపు వొచ్చింది. మమ్మన్ని చూసి కళ్ళుదింపి మీతో నాకేమీ సంబంధంలే దన్నట్టుదూరంగా వొంపు తిరిగి రేవులోకి దిగింది. ఆమె వొళ్ళు సన్నం. యేళ్ళు పద్దినిమిది వుండవు. కళ్ళల్లో బండీకి కట్టే యెద్దుకి వుండే 'యింక యీచాకిరీ, బాధా తప్పవనే' నిరాశతో కూడిన దీనమైన చూపు వొళ్లంతా జాలి వలె కిందికి వేళ్లాడిపోయింది. అంత సన్నని వొళ్ళు అట్లా జారిపోతే, చాలా అసహ్యం వేస్తుంది; ఎంత అన్యాయం జరిగిందో అని, విచారం కలుగుతుంది. బిందెలో నీళ్ళుముంచి, యెత్తబోయి ఆయాసపడి, కళ్ళు కిందికివాల్చి నుంచుంది. ఎవ

రన్నా ఆడవాళ్ళు వొస్తున్నారేమోనని చూసింది. ఎవరని అలలు బిందెని ప్రశ్నిస్తున్నాయి. రామ్మూర్తి మెల్లిగా లేచి బిందె పట్టుకుని ఆమె బుజానికెత్త బోయివాడు. కాని ఆమె చప్పున పక్కకుతిరిగింది, • బిందె నక్కడే పెట్టి వెనక్కివొచ్చి కూచున్నాడు. ఆమె అభిమానం యెక్కువై ముందు ఆనీళ్లన్నీ పారపోసింది. మాకు కులం లేదని తెలుసునా అనుకున్నాను. మళ్లీ ముంచుకుని, కష్టపడి మోకాలుమీద మోపుకుని, ప్రయత్నించి బుజాని కెత్తుకుంది. ఆబిందె బరువు కింద యే నిమిషాన ముద్దగా కూలుతుందో అనిపించింది నాకు.

సూర్యుడు బ్రిడ్జి వెనకాల ఇసికదిన్నెలలో అస్తమిస్తు న్నాడు, నీటికాకులు మా నెత్తిమీదిగా యెగిరిపోతున్నాయి. నిరాశలో గోదావరినీళ్ళు వొడ్డున తపుకుమని కొట్టుకుంటు న్నాయి. మా హృదయాల్లో చెప్పలేని భీతితో కూడిన దిగులు కలిగింది, జీవితంలోని నిరాశలూ, నిష్ప్రయోజనమూ, కష్టమూ, అంధకారమూ, అన్నీ మనసుల నావరించాయి.

వుండుండి రామమూర్తి,

"వాణ్ణేంచెయ్యాలంటావు?" అన్నాడు. ప్రేమించి ప్రేమించి, ఒకరవ్వ సాఫల్యము నెరగక అల్లానే చచ్చి పోయినవాళ్ల గంభీరమైన బాధనిగురించి యోచిస్తున్న నా మనస్సుని తిప్పి, నేను

"యెవర్ని?" అన్నాను.

"ఆ అమ్మాయిని యీవిధంగా చితకకొట్టిన రాక్షసుణ్ణి"

"యెనిమిటి నేనా?"

"మూడేళ్ళల్లో చూడు, ఆఅందాన్నంతా—ఆ...అం... దా...న్నం... తా ... ఆ లావ...ణ్యాన్ని ... కోమ... లత్వా...న్ని..."

"ఎరుగుదువా యేమిటి?" •

రామ్మూర్తి నామాట వినిపించుకోలేదు. అతని దృష్టి యెక్కడో జ్ఞాపకంలో వుంది.

"బడినించి నవ్వుతో పరిగెత్తుతో వెడుతోండేది, లేడి పిల్లలాగు- గంతులేస్తో, నవ్వుతో, యిటూ అటూ సంతో షంగాచూస్తో,...పైకెతిరిగిన చిన్న ముక్కూ-అమాయకపు చిన్ననోరూ-

"ఆ పిల్లేనా, యీమె!"

"ఎదిగింది చక్కగా కోమలంగా యెదిగింది. మామిడి గున్నలాగు పెద్ద జుట్టు- నున్నగా గుండ్రగా మెడ—జుట్టు ఆరబోసుకుంటే కనపడేది. ఆచేతులో! పాపం, పాపం అంత అందంగానూ పెరుగుతుం దనుకున్నాను. అట్లానే కలకల నవ్వుతోనే, ఎండలో నుంచోడమే వీధి వంక చూడ్డమే ఆనందమైనట్టు, చూసేది. యింకేం? అందుకున్నాడు వాడు! బతకగలడా ఆ మెని నలిపెయ్యకుండా? దేహాన్నే కాదు-ఆమె అందాన్ని, ఆనందాన్ని, మెదడుని, స్వేచ్ఛని జీవాన్ని, కొరుక్కుతిన్నాడు. పీల్చాడు, పిప్పి చేశాడు. అయ్యో! ఆ హృదయాన్ని, కత్తితో పెల్లగించి తినేశాడు. ఆ కళ్ళలో ఆ శూన్య దృష్టిని, నిరాశని, భీతిని, చూశావా? ఏంచెయ్యను వాణ్ణి?"

"లేవతీసుకుపోదాం" అని నాకు తెలిసిన ఒక్క-సూత్రాన్ని అనేశాను.

"ఎవర్ని ?"

"ఈ మెని."

"ఎందుకు ?"

"వాడు యేడ్చి చచ్చేందుకు."

"చాలా సంతోషిస్తాడు. ఇక యీామె యెందుకు వాడికి! ఇంకెవర్ని పట్టి చీల్చుకు తింటున్నాడో ! రాక్షసుడు! ఈ శవమెందుకు వాడికి ?"

రామ్మూర్తి కోపంతో లేచాడు.

"వాడి కేమధికారంవుంది, అందాన్ని యిట్లా నాశనం చెయ్యడానికి! ఒక మంచిపటాన్ని చింపితే తంతారే, బతికివుండి, హృదయముండి, రోజురోజు కొత్తగామారే ఆమె సౌందర్యాన్ని—యేచట్టప్రకారమూ ఏమీాచెయ్యరూ? హృదయము చీల్చుకుతింటే యేమీాచెయ్యరూ! గొంతుక పిసికితే వురితీస్తారే ? ... కలవకాడ నీళ్లలోంచి కాంతివేపు వెంపుతిరిగినట్టు వుండేది ఆమె మెడ, ఆయవ్వనం మొదలు పెట్టినప్పుడు మెలిపెట్టాడు, తుంపాడు, దరిద్రుడు—"

సూర్యుడు అస్తమించినచోట యెర్రగావుంది. గోదావరినీటిమీాద నలుపుకమ్మింది. నల్లని కాళినాలుకలవలె నీళ్లు వొడ్డుని కోపంతో నాకుతున్నాయి.

నాలుగురోజుల తరవాత గోదావరి వొడ్డున ఆచోటనే శవంచుట్టూ మనుషులు కూడారు సాయంత్రం. గుంపులోకూడి దూరి, చూసివొచ్చాడు రామ్మూర్తి. మొహం అంతా తెల్ల

బడ్డది. కళ్ళుమాత్రం మెరుస్తున్నాయి చేతులూ పెదిమలూ వొణుకుతున్నాయి.

"అదే ఆపిల్లే, చంపారు. చంపాడు"

అంటూనే ఆగుంపుని నెతికి ఒకడిమీద దృష్టినిలిపాడు: రాక్షసుణ్ణో, ఘాతకుణ్ణో చూసినట్టు చూస్తో, చిన్నకళ్లు పెద్దవి చేసి, నా చెయ్యి గట్టిగా పట్టుకుని,

"వాడే, వాడే" అన్నాడు.

"ఎవరు?"

"దాని మొగుడు."

ఇంక ఆలస్యమైతే యింకోహత్య జరుగుతుందని భయపడి, బలవంతంగా అతన్ని లాక్కుపోయి దూరంగా యిసిక మీద కూచోపెట్టాను.

దాహమై వచ్చిన గబ్బిలం సొమ్మసిలి నీళ్ళమీద పడి తన్నుకుంటోంది. నెత్తిమీద యెగిరిపొయ్యే నీళ్ళకాకి జాలిగా అరిచింది. నలుపు రెండో వొడ్డుని మింగేసింది.

ఒక్కమాట మాట్లాడ్డంకూడా సహించని దిగులులో యిద్దరమూ కూచుని వున్నాము.

శవంచుట్టూ వున్న గుంపు చెదిరిపోయింది. మసకలో ఒకమనిషి అల్లా నడుస్తో మావేపు వచ్చి, మాకు కొంచెం దూరంలో కూచున్నాడు. రామ్మూర్తి చప్పున తలెత్తి అతన్ని చూసి

"ఎందుకు చంపావు?" అని అడిగాడు.

"నేనే చంపానా ?" అన్నాడు అతను, మాతోకాక, తనని తనే ప్రశ్నించుకున్నట్టు.

"నువ్వే! ముమ్మాటికీ నువ్వే! ఈలోకంలో నీకు శిక్ష పడక పోవొచ్చు..."

"నేనేనా! నేనే ఐతే శిక్షపడతాను. పడనుమరి! ఇంకా సందేహిస్తావేం?—"

రామ్మూర్తి లేచాడు.

"ఏంచేశావు? చెప్పుముందు. ఏంచేశావు? నీచేతులతో నువ్వేతోశావా? ఆమెఅంతట ఆమె పడ్డదా, హింసించావా? దుర్మార్గుడా, పశువా?"

పెద్ద పోట్లాట జరుగుతుందని భయపడ్డాను. కాని తిట్లనీ, చివాట్లనీ లక్ష్యపెట్టే స్తితిలోలేడు అతను. ఆశ్చర్యంతో ప్రశ్నార్థకంగా నావంక చూశాడు. నేను రామ్మూర్తిని కూచోపెట్టాను. ఆ భర్త వాలకం చూస్తే భయంకన్న విచారం ఎక్కువలాగు కనపడుతోంది. అతను నిర్దోషిఅని అనుకున్నాను, అతనిమీద జాలి కలిగింది. సానుభూతి కోసం వెతుకుతున్న వాడివలె కనపడ్డాడు.

"ఇక్కడ వుండవద్దు ఛీ, పోదాం, రా" అంటున్న రామ్మూర్తిని లక్ష్యం చెయ్యక, ఆ భర్త పక్కన కూచుని-

"ఎందుకు చచ్చిపోయిందో తెలుసునా?" అనిఅడిగాను.

"తెలుసునో, తెలీదో, తెలీటంలేదు"

"తెలీదూ! ఎందుకు తెలుస్తుంది నీకు-" అని యింకా యేదో దూషించ బోతున్నాడు రామ్మూర్తి.

"నన్నెరుగుదురా! ఎందుకంత ఆగ్రహం!"

"ఎరుగుదునా! ఎరగాలా! ఆమెని పాపం, చిన్నపిల్లని, నలిపి, చీల్చి, పీల్చి, పీనిగనిచేసి, యింక వేరేచంపాలా?

నిజంగా చంపి తేనేం చంపకపోతేనేం? నీ మొహం చూస్తే నే పంచమహాపాతకాలూ చుట్టుకుంటాయి."

ఎవరమూ మాట్లాడకండా కూచున్నాము. నేను దయగా-

"ఎందుకు గోదావరిలో పడ్డది?" అన్నాను మళ్ళీ.

"పొద్దుణ్ణించి అందరూ నన్ను ఘ్రొదార్చినవారే. కాని అందరికీ మనసుల్లో నేనే చంపానని వున్నట్టుంది. నేనే కారణ మని నమ్మకం. ఈయన యెవరో పైకి అన్నాడు. అంతే భేదం. కాని నేనే కారణమా అని ఆలోచిస్తున్నాను.—"

"ఇంకా ఆలోచించాలా! నువ్వు కాకపోతే యింకెవరు, ఆమె కళ్ళల్లోకి ఆ హృదయభేదకమైన చూపు తెప్పించింది?"

రామ్మూర్తి మాటల్ని లక్ష్యంచెయ్యక అతను చెపుతున్నాడు.

"మొదటినించీ మేము చాలా ప్రేమించుకున్నాము. ఆడవాళ్ళ వొంటిఅందమంటే నాకుచాలాతృష్ణ. ఇదిచాలా అందమైనది. కాని వికారరూపాన్ని నేను భరించలేను. అందాన్ని చూస్తే, అందాన్ని చేత్తోతాకితే, యింక నా వొళ్ళునాకు తెలీదు. దానికీ నామీద చాలా మోహం వుండేది."యువ్వనవుధృతంవల్ల, యింక మేము వొకర్ని వొకరం నలిపి, పీల్చి, రాత్రులు, పగలు యెంతో అనుభవించాము. అందుకోసమే ఒకరికోసం ఒకరం బతికాము. భోజనమూ, అనుభవమూ, శక్తిని పోగొట్టుకోడమూ, మళ్ళీ సంపాయించడమూ, యిట్లా రెండు మూడు సంవత్సరాలు బతికాము. కాని అది రెండునిమషాల్లా గుండినామనసులో. యెండాకాలపు రాత్రులు, జోరుమనే వాన

లో గదిలో మేము వెచ్చగా క్రీడించిన ఆనందాలు, ఒకరినిఒకరం గాఢంగా ప్రేమించి గాయపరచడం—అట్లాంటి ఆనందం జీవితానికల్లా ఒక్కసారే కలుగుతుంది. కాని క్రమేపీ అది నా చేతుల్లో నలిగి, వేళ్లాడిపోవడం, నా కళ్ళు గుర్తుపట్టాయి. నేను గట్టిగా వాడుకునే స్తలము ప్రతిదీ కృశించింది. వాడిపోయి ముడతలు పడ్డది. నేనుమాత్రం అట్లానే వున్నాను. నా శరీరం యింకా అందంగా తయారయింది. దాని ముద్దులలో కౌగిలింతలలో—"

"పశువా ?"

"నే నేంచేశాను ? దాని కోరికా నాకోరికా ఏకమైనాయి. కాని సృష్టి స్త్రీలయడల క్రూరమయింది. పువ్వులో అందం ఒక్క నిమషంలో నశిస్తుంది. రాయి మెరుపు అట్లానే వుంటుంది. మన మేంచేస్తాం ?"

"పెద్దవాడివి, ఆడదాని సౌందర్యాన్ని ధ్వంసం చెయ్యకూడదని తెలీదూ ?"

"ఎట్లా తెలుసు! మీరు చెప్పారా? ఎవరైనా వొద్దన్నారా?" మా మోహాన్ని చూసి, చాలామంది అసూయపడ్డారు. ఇంతలో దానికి గర్భంకలిగింది. అదివరకు దానిచేతులు సన్నపడ్డా రొమ్ము కృశించినా, అద్దమువంటి దానిపొట్టనీ విల్లువంటి దాని నడుమువొంపునీ చూసి తృప్తిపడేవాణ్ణి. కాని ఆ నడుము సాగి, పొట్ట పెద్దదై, ఆ మొహంకూడా వాడేటప్పటికి, దానివంక చూడ్డమే కష్టమయింది. పూర్వపు ప్రేమతో నాదగ్గిరికి వచ్చేది. కాని చూడలేక కళ్లు తిప్పుకునే వాణ్ణి. అది తాకితే జెర్రులుపాకినట్టుండేది. దాంతో

పడుకోవలసి వొస్తుందని, స్నేహితుల యిళ్ళల్లో వుండేవాణ్ణి తనమీద ప్రేమ పోయిందని యేడిస్తే యేమనను? పోయింది. ఇంక రాదు. తన తప్పిదమేమని అడిగేది. ఏముంది?"

"అంతా నీ తప్పిదమే." అన్నాడు రామమూర్తి.

"నాదా? నాకెంతో దిగులేసేది. నాకు ఏడుపొచ్చేది దాన్ని అట్లా కష్టపెట్టడం. కాని ఏమీ చాతనయ్యేదికాదు. దాన్ని లాలించడం నా చివరికి సాధ్యంకాలేదు. చీదరించుకున్నాను. తిట్టాను, దాని మోహాన్ని భరించలేక, ఏమీ లేనిదే ఎవరో నాకు ముండలున్నారన్నాను. రెండురోజులు కోపంతో మూతి ముడుచుకుంది, నేను బతిమాలుకుంటానని అది అనుకుంటే, నన్ను వొదిలిందికదా అని నేను సంతోషించాను. కాని "పోనీ, క్షమించానం"టో వొచ్చింది. ఇంక భరించలేక తన్నాను- పోయింది- దాన్ని యెంతో హింసించాను. కాని యెంత ప్రయత్నించినా నాకు ఆ అసహ్యం ఆగలేదు. ఆ గర్భిణీ స్త్రీని కొట్టటం ఎంత పేగులు తరుక్కుపోయినా, పశ్చాత్తాపం చూపానా, నన్ను పట్టుకుంటుందని భయం. అంత దుఃఖమూ లోపల అణుచుకుని, జాలిని చంపుకుని, కోపంగా కనపడేవాణ్ణి. ఒకనాటి రాత్రి, అది యెంత ప్రేమతో లేపినా, మాట్లాడకకండా పడుకుంటే, పాపం, విసుకెత్తి,

"పోనీ, కొట్టండి. అదే బావుంటుంది" అంది. ఎంత యేడ్చానా రాత్రి! పూర్వపు ప్రేమ జ్ఞాపకం తెచ్చి యేడిపించేది! ఓహో మేము గడిపిన రాత్రులు, మాసరసాలు, మానవ్వులు! యేమైనా యేమో! దానిపాదాలదగ్గిర కూచుని "నువ్వు నా రాణివి. నా హృదయేశ్వరివి. ఈ బతుకంతా వెలిగించావు. నువ్వు

లేనిది ఒక్క నిమిషం బతకలేననడం జ్ఞాపకమొచ్చేది. ఏం చెయ్యనూ, "అన్నీ దొంగమాటలేనా," అని అది అడిగితే పేగులు తరుక్కుపొయ్యేవి. చివరికి ఒకవిధంగా దాన్ని వోదార్చాను. పురుడు కాగానే మళ్లా అందంగా వుంటుందనీ, ఆ గర్భిణి నెలలలో మోహం ఆరోగ్యం కాదనీ చెప్పాను. నమ్మింది కొత్తసంతోషం వొచ్చింది. కలకలనవ్వింది. ఎంతో ప్రయత్నించినా దగ్గిరికి రాలేదు, అటుతరవాత.

ఒకనాటి రాత్రి దానికి నరాలు పట్టుకున్నాయి. మా అత్తా, దాని చెల్లెలూ, వొచ్చి పడుకున్నారు: రాత్రి అవసరమొస్తుందేమోనని, అదీ, దాని చెల్లెలూ పట్టెమంచంమీద పడుకున్నారు. దానిపక్కన కింద చాపేసుకుని మా అత్త పడుకుంది. కొంచెం దూరంగా కిటికీదగ్గిర నులకమంచంమీద నేను పడుకున్నాను. ఇదంతా యెందుకు చెపుతున్నానంటే అంతా కర్మ, కర్మ తోసుకువొస్తుంది. మనం బుద్ధిపూర్వకంగా చేసేది తక్కువ. మా గదికి ఒకటే కిటికీ. అది రోడ్డుమీదికి తెరుచుకుంటూంది. మూసుకుంటే గాలిరాదు. అందుకని దీపం లేకండా చీకట్లోపడుకోడం మామూలునాకు. రాత్రి దాహమై మెళుకువవొచ్చింది. చెంబుకోసం వెతుకుదామంటే మా అత్త మధ్య యెక్కడో పడుకునివుంది. పడుకున్నాను, కాని నిద్ర రాదు. అత్తని పిలిస్తే అది లేచి మళ్లీ మూలుగుతుందని భయం. నిద్రపోకపోతే మర్నాడు ఆఫీసులో నిద్రా, పోష్టుమాష్టరు కోప్పడ్డం, జ్ఞాపకమొచ్చి, లేచి కూచ్చున్నాను.మంచం మెల్లిగా దిగి, నేలమీద జరుగుతో, చెంబుకోసం వెతికాను. ఇటూ అటూ తడిమాను. నా వూపిరి బిగ్గిరిగా నాకే వినబడుతోంది.

మా అత్తని తాకి యెక్కడ తడుముతానో అనిభయం. ఆమె యేమనుకుంటుందో, ఇట్లా అనుకుంటూ వుండగానే, నా చెయ్యి సరిగా గుండ్రని వెచ్చని, ఆమె రొమ్ముమీద పడ్డది. భయంతో వొణికాను. అరుస్తుందో, తిడుతుందో, కావలిసే చేశానంటుందో! చెయ్యి చప్పున తియ్యబోయినాను. ఆమె నా చెయ్యి నక్కడే పట్టుకుని ఆపింది. నిజంగా చెపుతున్నా, ఆమెమీద యెప్పుడూ అట్లాంటివుద్దేశం నాకు లేదు. ఆ నిమ షానా యేమీ కోర్కె కలగలేదు. కాని ఆ అవస్థలో ఆమె చెయ్యిపట్టుకుంటే నే నేంచెయ్యను? నా వుద్దేశ్య మదికాదని యెట్లా చెప్పను? ఆమెమీద నాకు చాలా గౌరవం. అది గాక ఏమాత్రంమాట్లాడినా, వాళ్ళిద్దరూ వింటారు. ఆమర్నా డూ అత్త ఆ గదిలోనే పడుకుంది. ఈసారి నన్ను లేపి తన పక్కమీదికి తీసుకు వెళ్ళింది.

ఎవరితోనన్నా యీ వ్యవహారమంతా, యీ నాబాధ నంతా చెప్పుకోవాలని యీ వార్త విన్నప్పణ్ణించి అను కుంటా. ఎవరితో చెప్పినా, చెప్పుతీసుకు కొడతారని భయం మీరేమనుకుంటున్నారో? యేమన్నా అనుకోండి తీరా చెప్పేశాను.

మాఅత్తతో చాలా సౌఖ్యపడ్డాను. నాచేతుల్లో నిండి పొయ్యేది. నాభార్య అందమే గాని, యెక్కడ గట్టిగా నొక్కితే విరుగుతుందో అనిపించేది. అప్పణ్ణించి అది యెదగనే లేదండి—"

"ఎవరితప్పు?" అన్నాడు రామ్మూర్తి పెంకెగా.

"ఇది కన్నది కన్నాక మళ్లీ నాకోసం వొస్తే నాకేమి మనస్కరించలేదు. రోత అనిపించేది. మాఅత్త 'అమ్మాయీ' బుల్లెమ్మా!" అంటే, నాకు అమ్మాయి లాగే కనిపించింది. ఎంతో ప్రయత్నించాను. చాతకాలేదు "ఇప్పుడు మునపటి మల్లేనే వున్నాగా!" అంది. దాంతో నా పేగులు తరుక్కుపోయి, యేడ్చాను. అది ప్రేమ అనుకుని, ప్రేమతో నన్ను సమీపించింది. ఆరాత్రంతా అత్తదగ్గిరికి వెళ్దాం అని చూస్తున్నాను. భార్యకి దడిశి వారంరోజుల నుంచి ఆమెని చూడలేదు. గంటసేపు భరించాను. ఇంక ఊపిరాడ్డం దుర్భరమై దాన్ని ఒక్కతోపు తోసి, రెండుతిట్లుతిట్టి బైటికి వెళ్లాను. నాశరీరమంతా మలినమైనట్లు, ఏదో వికారమైన పాపం చేసినట్లు, తోచి, నన్నాగతికి యీడ్చినదానిమీదికోపంపట్టలేక, వెనక్కి వెళ్ళి,

"ఈసారి నన్ను తాకావా నిన్ను చంపేస్తాను కుళ్ళుముండా! నిన్ను చూస్తేనే డోకు," అని వెళ్లిపోయినాను. తెల్లారేప్పటికి చచ్చిపోయింది యీనదిలోపడి.

౭. భాష న్నా తె లీ దు

"నేను కొవ్వూరులో పెద్దబోగీలో యెక్కాను. నిండా ప్రజ లున్నారు. కూచోడానికి చోటు లేక తలుపు దగ్గిరిగా కూచున్న ఉత్తరహిందూస్తానంవాళ్లని మూటలు తీసి జాగా చెయ్యమని సౌజ్ఞ చేశాను. తియ్యడానికి వీల్లేదని ఆపాడు

భాషలో గోలచేశారు. నాకు కోప మొచ్చి మూట లెత్తి కిటికీలోంచి పారేస్తా నని దడిపించాను. ప్రాణం పోతున్నట్టు అరుస్తో చేతు లడ్డంపెట్టి లేచా డోముసలివాడు. వాడిపక్కన వున్నపిల్లకళ్ళు వాడిగోలని చూసి నవ్వుతున్నాయి. నోరు మాత్రం కళ్లతో సంబంధం లేకుండా యేదో అరుస్తోంది. సరదా పుట్టి ఆ మూట నక్కడే పడేసి ఆ స్తలంలోకూల పడ్డాను. తరవాతకూడానా మొహం చూస్తో ఆకళ్ళునవ్వుతోనే వున్నాయి. కాని ఆనోరుకోపంగా గొణుగుతోంది. నల్లగా నిగ నిగ కళ్ళమీదా చెంపలమీదా, జీరాడేజుట్టూ, ఆంధ్రదేశములో యెక్కడా కనపడని పొడుగూ చురుకూ ఐనముక్కూ, మూర్ఛల్లో మాతలు పడుతున్నకళ్ళూ, ఆమె మొహాన్ని చాలా ఆకర్షకంగా చేశాయి. గట్టిగా బిగించినరొమ్ము, గుండ్రని గట్టితొడలూ, నున్నని బుజాలూ, నూమ్ముకొట్టిన బట్టలు కూడా దాచలేకపోయినాయి. మరీ తేరపార చూస్తే పోకిరిగా వుంటుందని తన నెత్తిమీదనించి యేంచూస్తున్నానా అనీ ముసలాడు అనుమానపడతా డేమోననీ "బ్రౌనింగ్" తెరిచి నామనసుని బంధించాలని ప్రయత్నిస్తున్నాను. కాని ఆనవ్వుతో మాయిద్దరికీ యేర్పడ్డ రహస్యస్నేహం నామనసుని కొంచెం కదిపెడుతోనే వుంది. షర్టుకింద నాబుజం చక్కలిగింత 'ఖీల'యింది. ముసలాడు నాశబ్బులకోసం వెతుకుతున్నాడా అని చప్పున పక్కకి కళ్ళుపాల్చి చూశాను. బల్లులలాగు రెండు పల్చనివేళ్లు నాబుజానికీ అనుకునేబల్లకీ మధ్య నున్నాయి. మెరిసే రెండు గోళ్ళు ముఖాలెత్తి నన్ను చూసి నవ్వాయి. ఆ వేళ్లకి చెందిన చెయ్యి ముసలివాడి వెనకనించి నావేపు చాచుకుని వుంది.

యిటునించి ఆమెవంక చూశాను. గోదావరీ నీలజలాన్ని కళ్లలో ప్రతిఫలింపచేస్తో, స్వదేశ పరత్వగంభీరత్వస్ఫురణలో మమ్మల్నీ రైలునీ మరిచి ఏమెరగనట్లు కూచుంది. మెల్లిగా వేళ్లు నా మెడనీ, నావీపునీ ప్రేమతో తాకి, నాచేతుల్ని పట్లు వొదిల్చాయి. తిరిగితిరిగి ఒక్కచిరునవ్వుకై ఆమెముఖాన్ని వెతికాను. పైకి తిరిగిన ఆమె పెదవిలో ఒక్కమార్పూ లేదు. ఆమెవేళ్ళని వీపుతో నొక్కాను. మెల్లిగా చేతిని జాచాను. కాని ఆవొడుపూ ఆనేర్పు మొగాడికి నాకు చాతనవుతుందా? ముసలివాడు చప్పున తిరిగి చూశి ఆమెతో కోపంతో యేదో ఒక్కమాట అని వూరుకున్నాడు. గోదావరిలో రైలాగగానే మూటలు పట్టుకుని కిందికి దిగి ఆమెని దిగ మన్నాడు. ఆమె దిగ నంది. కోపంతో కేకలేశాడు. తన స్తలంనించి కదలక యేదో వాదిస్తుంది. యిట్లా రెండునిమిషాలు గోలపడి మూటలు కిందపారేశి, లోపలి కొచ్చి దాన్ని జుట్టుపట్టుకుని బర బర యీడ్చాడు. యిద్దరుముగ్గురు సగంసగం అడ్డపడపోయి తమ కెందుకని వూరుకున్నారు. పడుచు దానికోసం పోట్లాడడం అందరికీ యిష్టమే కాని భయమే, సిగ్గే. కిందికి లాగి గుండెలో గుద్ది, మూటలు దానిమీద పడేసి నడిపిస్తున్నాడు. ఒక్కనిమిషంలో మేమూ నలుగురైదుగురం కిందికి దిగాము. తక్కిన వాళ్లకి తమాషాగా వుందిగావును. కాని నా కాముసలాణ్ణి తన్ని, ఆమెని వొదిలించా లని అణుచుకున్న కొద్దీ తుపాను లేస్తోంది. నావంక నవ్వినచిరునవ్వు, నాబుజాల్ని తాకించిన మాధుర్యం, నాకోసం నావల్ల ఆమె పడుతున్న బాధ—కాని నేను పోట్లాడితే వీళ్లందరూ యేమనుకుంటారు?

మధ్య నీకెందు కంటే యేంచెప్పను? అదిగాక యీపిల్లకి మాత్రం ధైర్య ముంటుందా? వాడివేపే పలకదా? ఆమె చూపులు చూస్తేమాత్రం వాణ్ని ఆక్షణానకాల్చేట్లో, కత్తితో నరికేట్లో వున్నాయి. రాజమండ్రి స్టేషన్లో దిగి, వెళ్లి చూశాను యింజనుపక్క పెట్టెలో వున్నారు యిద్దరూను. నన్ను చూసి, ఆదరణగా జాలిగా, ముఖం పెట్టింది. యేంచెయ్యను? వెనక్కి వొచ్చాను. కాని యిట్లాంటివాడితో ఆమె యెంతబాధ పడుతోవుండాలి దినదినమూ? చెప్పగు నేందుకు, అర్థం చేసుకు నేందుకు, తనభాషైనా తెలిసినవాళ్లు లేక యీ పరదేశంలో వాడు చంపుతూవుంటే—యింకా యేంచేస్తాడో? యెక్కడికి వెడుతున్నారో? నామీద యెంత ఆశ పెట్టుకుందో? యెంత విశ్వసించిందో? కనుక్కుంటే? వెళ్లి వాళ్ల పెట్టెలో యెక్కి యెదురుగా నుంచున్నాను. చప్పున నురుగులుకక్కుతో లేచి మూట్ల నొకచేత్తో, ఆపిల్ల జెబ్బ నొకచేత్తో పట్టుకొని దిగాడు. పక్కనున్న ఆడవాళ్ల పెట్టెలోకి ఆమెని తోసి, తను యింకోపెట్టెలో యెక్కాడు. కడియందాకా నామనసు మనసులో లేదు. ఆస్టేషన్లో వెళ్లి ఆమె కెదురుగా ప్లాట్‌ఫారంమీద నుంచున్నాను. లోపలి దీపాలవెలుతు రింకా బైటికి పడటం లేదు. పొలాలమీద చల్లనిగాలి వింతగా రైల్ని యిదేమి వొస్తువా అని అనుమానంతో తాకి చూస్తోంది. స్టేషనుమాష్టరు యింట్లోంచి పొగ మెల్లగా వేస్తోంది. చంద్రకాంతపువ్వులు విచ్చాయి. బళ్లవాళ్లు అరుస్తున్నారు బేరాలకై. కిటికీలోంచి జార్చినచెయ్యిని పట్టుకున్నాను. ఆమెవేళ్లు నావేళ్ళపైన బిగుసుకున్నాయి. గంట

కొట్టారు. ఆవేళ్లు వొదలలేను. నాకళ్లు ఆమెమొహంనించి
పొడుగాటిరోడ్డువేపు తిరిగాయి. దయగల ఆవేడివేళ్ళని పట్టు
కుని లోకమంతా యెంతదీర్ఘప్రయాణం చేస్తేనేం? రైలు
కదులుతోంది. కొంచెంనడిచాను. ఆగి ఆచెయ్యిని పట్టుకునే
వున్నాను. రైలు ఆమెని లాగింది. ఆపెట్టెలో ఆమెకాక
యింకో ముసలమ్మమాత్రమే వుంది. నేనూ యెక్కితే నేం?
అని చెయ్యిని అట్లానే పట్టుకుని రెండోచేత్తో తలుపు తెరి
చాను. అది చూసి ఆమె చప్పున లేచి తలుపుకి అడ్డంగా
నుంచుంది, రానీను. నాప్రాణం చివుక్కుమంది, నే సింకా రైలు
వెంటనడుస్తున్నాను వెనక యెవరో కేక వేస్తున్నారు. చప్పున
నాభుజంమీద చెయ్యేసి ఆమె నాపక్కకి దూకింది. అమ్మా,
భాష రాకపోవడంవల్ల యెంతప్రమాదం జరిగింది! నేను తనని
దిగమని తలుపు తీశాననుకుంది. ముసలాయనా, మూటలూ,
నాట్రంకూ, దాంట్లో నాభార్యనాగ శ్రేత్తులూ, నా యల్. టీ.
సర్టిఫికేటూ, నాకాకినాడప్రియురాలి వుత్తరాలూ, అన్నీ
దూరంగా, యెర్రదీపంముందు, నన్ను చూచి భయపడ్డట్టు పరి
గెత్తుతున్నాయి. నిర్విణ్ణుణ్ణాయి ఆమె మొహంవంక చూస్తో
నుంచున్నాను. మాట్లాడక తెల్లబోయి, చిన్నపిల్లవలె నేనేమం
టానో అని నావంక చూస్తోనుంచుంది. 'కావలిసేదిగానా?' అనీ,
యింకేమో అడగబోయి, నవ్వొచ్చి వూరుకున్నాను. ఆమె
వుద్దేశ్యమేమో తెలీడ మెట్లా? ఎవరికైనా హిందుస్తానీ తెలుసు
నేమో? కాని యీవ్యవహారం యెవరికిచెప్పుకోను? స్టేషన్లో
మనుషు లందరూ వెళ్ళిపోయినారు. మాఆలోచనా సం
ఘంలో చేరతలి వినట్లు ఒక కుంటికుక్కవొచ్చి తోకాడించి

మా మొహాలు చూస్తో నుంచుంది. పడమటనించి తెల్లనిరంగు
ఆమె మొహంమీద పడ్డది. మాపక్కన బస్తాలలోంచి, తాటా,
పచ్చిమిరపకాయలూ కలిసిన వాసన వేసింది. గాలిమనోహరి
పూలు యెండాకాలపు గాలిలో వూగాయి. టిక్కెట్లవాడొ
చ్చాడు. కాకినాడకి కొన్నటిక్కెట్లతని చేతులో పెట్టాను. ఆమెనడి
గాడు. యేం చెప్పను? ఆమె మాట్లాడక నుంచుంది. తెనుగులో
హిందూస్తానీలో అడిగాడు. మాట్లాడలేదు. నావంక తిరిగాడు.
గోల యెందుకని రూపాయ జేబులోనించి తీసి చేతులో పెట్టాను.
రెండు నిమిషాలు మా యిద్దరివంకా చూసి, వెళ్ళిపోయి
స్టేషనుదగ్గిరగా నుంచుని చూస్తున్నాడు. ఆమె ముఖమే చెపు
తోంది మా యిద్దరికీ సజావైన సంబంధం లేదని. మాటన్నా
వీలులేని ఆమెని వెంటేసుకుని నడిస్తే, ప్రజలందరూ యేమం
టారు? యెక్కడికి పోనూ? యేం చెయ్యను? యెంతకాల
మని? తలెత్తి యెవరి మొహం చూడ్డానికీ సిగ్గుగావుంది. కాని
ఆమె నా పక్కన ఆ అమాయకంగా విశ్వాసం వూడిపడే
కళ్ళతో, గుండ్రని చేతులతో, నల్లని జుట్టుతో, ముందు నే
ననుభవిస్తా ననుకునే సౌఖ్యాల ఆశలతో నా పక్కని నుం
చున్నదనే సంతోషంలో, అన్నీ మరిచిపోయినాను. నాబట్టలూ
భార్య సొమ్ములూ, పుస్తకాలూ పోతేనేం? జేబులో యాభై
రూపాయలూ పక్కని యీ పిల్లా వుంది. యింకేం కావాలి?
యీనాడు అట్లా అనుకోనేమో, కాని ఆ నాడు అట్లా అను
కోని వాణ్ణైతే, యెంత నిర్భాగ్యుణ్ణై వుండాలి? నా పెట్టె
కోసం చామర్లకోట టెలిగ్రాం యివ్వాలనుకున్నాను. కాని
నే నెక్కడవున్నానో ముసలాడు కనుక్కుంటే. యేమీ

పాపం!!!

యోచనలేకుండా స్టేషన్ దాటి యెర్రదుమ్ముతో నిండిన రోడ్డం
బడి ఆమె వెనకా నేను ముందుగా నడిచాము. వూళ్ళోకి వెళ్లడ
మంటే భయంగా వుంది. యెవరైనా యేదో వొకటి అడుగు
తారు. యేం చెప్పను?. చిన్న తోటవుంది రోడ్డుప్రక్కన.
యిద్దరమూ అరటిచెట్టుక్రింద కూచున్నాము. చీకటి పడుతోంది
గోరువంకలు యెదురుగా ఆముదంచెట్టుమీద మాట్లాడుకుంటు
న్నాయి. మా కాళ్ళముందు నీళ్ళమడుగులో బాతులు రెండు
యీత్తున్నాయి. మా నెత్తిమీద బృహస్పతి వుదయించాడు.
నేనామె బుజంమీద చెయ్యేసి ముఖమెత్తి తడిపెదవుల్ని
ముద్దుపెట్టుకున్నాను. లేచాము. బాగా చీకటయింది. దూరంగా
కనపడుతున్న దీపాలవేపు నడిచాము. దోవలో మళ్ళా ఆమెను
దగ్గరగా లాక్కొని పక్కగా వొత్తుకున్నాను. జీవితమంతా
ఆనందంగా కనపడ్డది. తిండి లేకపోతేనేం, యిల్లు లేకపోతేనేం,
ఆ యెండాకాలపు పైరుగాలిలో నక్షత్రాలకింద యే గడ్డిలో
పడుకుంటేనేం? ఆమె జుట్టు నా చేతులమీద జీరాడుతో, ఆమె
మెత్తని చల్లనిశరీరం నాకానుకుని పడుకుంటే నాకేంకావాలి?
దీపాలదగ్గిరిగా వొచ్చాము. అది బోట్లరేవు. యీ బోటులో
యెక్కి వెళితే, యెక్కడికైతేనేం? అయిదు నిమిషాల్లో గది
మాట్లాడి ఆమెని లోపలి కెక్కించాను. మిటాయీ, పళ్లూ,
కొనితిన్నాము. చీకట్లో గదిలో ఆమెపక్కన కూచున్నాను.
మాట్లాడకండా కూచుంది. ఆమె నన్ను పలకరించాలని యెదు
రుచూశాను. ఆమె కదలలేదు. నాకోసం రైలులో అంత
ఆదుర్దాపడ్డమనిషి యిట్లాకూచుందేం? దిగులుగా వుందా?
ఆకలేస్తుందా? యేవూరు? ఆ ముసలాడెవరు?' అని

'అడగాలని వుంది. కాని ఎట్లా ? ఆమెకి నిజంగా నామీద మన సుందనీ, పోనీ, నా పైనే తను యిప్పుడు ఆధారపడి వున్నదనీ, ఆమెకి తెలియచేసేట్టు చెయ్యాలని వుద్దేశ్యపడ్డాను. కిందికి దిగుతున్నట్టుగా జరిగాను, మాట్లాడ్డలేదు. దిగి యిటూ అటూ వెడుతున్నట్టు తిరిగాను. చప్పుడులేదు లోపలికి చప్పునవెళ్ళి విప్పినకోటు వేసుకుని బైలుదేరి, ఆమెవంక చూశాను. వేలన్నా కదిలించలేను. నా కెంతో కోపం వొచ్చింది. అరగంటసే పెక్కడో కూచున్నాను. పడవబాకా వూదారు. లోపల వొచ్చి కూచున్నాను. ఆమె తలన్నా యెత్తలేదు. రైల్లో పోయిన నాగొత్తులకి, 'షా' పుస్తకాలకీ దిగులుదయించింది. మొహం నీళ్ళకేసి తిప్పేసి, ఆమెతో నా కేం సంబంధంలేనట్టు ఠీవిగా. సిగరెట్ కాలుస్తో, కూచున్నాను. పడవ కదిలింది. పడవపక్కన నీళ్లు రొదపెడుతో పరిగెత్తుతున్నాయి. ఆ ప్రవాహంలో నక్షత్రాలు తేలిపోతున్నాయి. గట్లమీది నీడలు గంభీరంగా మూలుగుతున్నాయ. యింక తాళలేక, నా అమ్మాయికేసి జరిగి చెంపకింద చెయ్యేసి మొహం తిప్పుకున్నాను. వేడిగా నీళ్లు నా వేళ్లకితగిలాయి. పాపం ముక్కూ మొహమూ యెరుగని నాతో సాహసంచేసి వొచ్చేసిన యీ ముగ్ధ, యెంత భయపడుతోందో ? భాషన్నా నాకు అర్థం కాదుకద ! నే నేంచేసినా పడవలిసిందేకద ! యింక నాకంటె దిక్కులేక, నన్నే నమ్మిన యీ అబలపైన నామీద మోహం చూపలేదని నిష్కారణ ద్వేషాన్నిపూని, యిట్లా భయపెట్టి బాధించానుకదా, అని చాలా విచారంకలిగింది. ఆమె తలను గట్టిగా నా కదుముకుని "యెందుకు దుఖ్ఖం, నా పిచ్చిపిల్లా !

నిన్ను వొదిలాసనుకున్నావా? నిన్ను వొదిలేస్తానా? నే నున్నానుగా? ం.టా కంఠంలో ప్రాణమున్నన్నాళ్లు నిన్ను వొదులుతానా? యెందుకు విచారం? యిట్లారా." అన్నాను.

యేమనుకుందో ఆ మాటలకి అర్థం; మొహం నాకు వొదిలేసి, ప్రతిమలాగు కూచుంది. యేమేమో మాట్లా డించాను. నాకు తెలిసిన రెండు హిందుస్తానీముక్కలూ, "ఆవ్, జావ్ ఖానా కాయా? కోఁబస్తీ" యివికూడా పలి కాను. అట్లా నేకూచుంది. మళ్లీ యేవో ఆలోచనల్లో పడి నల్లని గట్లకేసి వాటిల్లో మెరిసే మిణుగురు పురుగులకేసి చూస్తో కూచున్నాను. యెదో లాకులవద్ద పడవ ఆగింది రాత్రియిట్లానే గడుస్తోందే? నా పైని యెంతో మోహం చూపవలసిన యీ పిల్ల మూటలాగు మూల కూచునివుందే? నిద్రన్నా పోదు. యింత త్యాగమూ వృధా కావలసిందేనా? నిద్రరాదు. ఆ మోహంవేపే గాలిలో పడవ సాగగానే ఆ మెదగ్గిరకి వెళ్లి చాలా చనువుగా కౌగలించుకున్నాను. మెల్లిగా నా మొహాన్ని నెట్టేసి, తల తిప్పుకుని కూచుంది. యెందు కంతసిగ్గు! మళ్ళీ మళ్ళీ సమీపించాను. రెండు నిమషాలు వోర్చుకొని తరవాత నిరాకరిస్తుంది. మొదట్లో ఆ అభ్యంతరంకూడా ఆకర్షకంగానే వుంది. వృత్తబిడియం. మొగాణ్ణి నేను చొరవచెయ్యకపోతే యెట్లా? వెళ్ళి కామంతో మోటుసరసం ప్రారంభించాను. స్త్రీని ప్రేరేపించేందుకు వాచ్యాయను డేమన్నాడా అని యోచించాను. నన్ను వొదుల్చుకొని గదిబైటికి వెళ్ళింది. యేమి అవసరమోనని కూచున్నాను. యెంతసేపటికీరాదు. వెళ్లి చూస్తే టాపుమీద యెవరో కాపు ఆడవాళ్ళ దగ్గిరగా కూచుని

వుంది. యెట్లా తీసుకురాను లోపలికి? యెవరిని పిలవను? వెళ్లి దగ్గిరిగా కూచుని వాళ్లు చూడకండా చెయ్యిపట్టుకులాగాను. కాని యింకా వాళ్లదగ్గరగా జరిగింది. వాళ్లు నవ్వుతున్నట్టు తోచింది నాకు, అధికకోపంతో వొచ్చి గదిలోకూచున్నాను దాన్ని కాలవలో తొయ్యాలనిపించింది. కృతఘ్నురాలు! అయినా నా చేతుల్లోంచి యెక్కడికిపోతుందిలే! కాని ఆ రాత్రి వృథాగా గడపవలసిందేనా? నా ట్రంకు పోగొట్టుకున్నదీ, 'కాన్ఫరెన్సు'కి వెళ్ళడం మానేసింది, యిందుకేనా డబ్బుతీసుకుని, వాగ్దత్తంచేసి, మోసంచేసి నిరాకరించే భోగం దానిమీదవలె ఆగ్రహం కలిగింది దానిమీద. దీన్నంచేస్తే యేం తప్పు? అనుకుంటో ఆకోపంలోనే నిద్రపోయి, యెప్పుడో వులికిపడి లేచాను నల్లులు కుడుతున్నాయి. సుఖంగా లక్ష్మణరావుతోనూ, అతని చెల్లెలితోనూ, మన్న సుబ్బరావుతోనూ, 'కాన్ఫరెన్సు'లో తిరుగుతో, రామవిలాస్ నాటకాలుచూస్తో వుండవలసినవాణ్ణి, యిట్లా యీ చెక్కలమీద, వొంటరిగా పడి రాజమండ్రివేపు పోతోవుండేగతి పట్టిందికద! యింతమూర్ఖుణ్ణెట్లా ఐనాను? యీ పరదేశికన్య నెట్లా నమ్మాను? స్త్రీలమీద కోపంతో పురాణాల్లో రాసినసంగతులన్నీ జ్ఞాపకానికి వొచ్చాయి. కాని ఆ అమ్మాయి రైల్లో యెంతప్రేమచూపింది! నన్ను నమ్మి, ఆ ముసలివాణ్ణి వొదిలి—యిప్పుడే ఆమె నా పక్కన పడుకునివుంటే—యిరవై కాన్ఫరెన్సులూ, యిరవై సుబ్బరావులూ, ముప్పై స్తానం నరసింహారావులూ, యెందుకు ఆఅనుభవంముందు? నే ననుభవించగలిగి వుండే ఆనందమంతా స్ఫురణకువొచ్చి కోపమొచ్చింది! నన్నుచూసి నాకే జాలి

వేసింది! నన్ను కోరివచ్చిన పిల్లని పోగొట్టుకున్న నిర్భాగ్యుణ్ణి. ఆ ముసలాడిమాత్రం చెయ్యలేకపోయినాను. వాడట్లా జుట్టు పట్టుకుని యీడ్చి గుద్దితే బాగానేవుంది! నేనింత గౌరవంచేసి కోరితే టెక్కు చేస్తోంది. యిట్లాకాదు వీళ్ళని సాధించేమార్గం కార్జన్యమే! బైటికివెళ్ళి టాపుపైకి చూశాను. స్త్రీలందరూ నిద్రపోతున్నారు. ఆమె మాత్రం మేలుకుని కూచుంది. దగ్గిరికి వెళ్ళి చెయ్యిపట్టుకుని మెల్లిగా లాగాను. వెనక్కిలాక్కుంది. నడుంచుట్టూ చేతులువేసి గారాబంచేసి రమ్మన్నాను. వెనక్కి జరిగింది. నాకు చాలా కోపమొచ్చింది. యింత యిష్టంలేంది నన్నెందుకింత మోసపుచ్చాలి? చప్పున జుట్టు పట్టుకుని కిందికి లాగాను. చెక్కమీదికి జారింది. మెడపట్టుకుని ఒక్క తోపు తోశాను. మోకాళ్ళమీద పడ్డది. వ్యవధానమివ్వక వెంటనే లోపలికి తోశాను. తెప్పిరిల్లడానికీ, అరవడానికీ వ్యవధిలేక గదిలో చెక్కలమీద పక్కగా పడ్డది. వెంటనే వెళ్ళి వెల్లకితలా తిప్పి చంకలదగ్గిర చేతులు అదిమి మోహంతో ఆమెను సమీపించాను. చేతులతో బలంగాతోసింది నన్ను. అభ్యంతరమేమో కనుక్కునే వీలులేదు. ఏంచెయ్యను? ఈ పెంకెతనానికి, అన్యాయానికి కోపం యెక్కువవుతోంది నాకు.. నా బలమంతా వుపయోగించి, ఆమెచేతుల్ని విరిచి, అదిమి ఆక్రమించుకున్నాను. కాని బలమైన ఆ చేతులు నాకొకపట్టాన స్వాధీనమౌతాయా? ఆ చీకట్లో యింక నాఅమ్మాయీ నేనూ భీమచకులవలె మల్లయుద్ధం మొదలుపెట్టాము. ఆమెదిరొట్టెలబలం, వరిఅన్నంగాణ్ణి యెంత మొగాణ్ణైతేమాత్రం గెలవగలనా? యేం చెయ్యలేక రోషమొచ్చి, తలకాయి చెక్కల్ని వేసి

కొట్టాను. నా చేతుల్ని తనచేతుల్తో విడతీసి పట్టుకుని, యింక యేంచేస్తావని చూస్తోంది, కళ్ళమీాద పడ్డ జుట్టులోంచి. చప్పున చేతులు వొదుల్చుకుని మళ్ళీ కలియపడ్డాను. వొగరుస్తూ, మధ్యమధ్య మెల్లిగా యేవో అంటోంది తన భాషలో! తిట్లేమో నని నాకు సిగ్గేసింది. మీాద కూచున్న నన్ను తోసేసి లేవబోయింది. యింక నా శక్తి ఆగదని తోచిందినాకు. యింక అన్యాయయుద్ధం ప్రారంభించాను. యిష్టమొచ్చిన బూతులన్నీ నోటినిండా తిట్టుకున్నాను. ఆ పడవచెక్కలన్నీ విరిగేటట్టు వూగాయి. యామైతేనేం నల్లులన్నీ చచ్చివుంటాయి. కింద అసహాయంగా పడివున్న ఆమెని జుట్టంతా పీకాను. బుజాలూ, చెంపలూ, రొమ్ము కొరికాను, గోళ్ళు గుచ్చాను. రవిక ఒక్క వూపుతో చించి ఆ వక్షాన్ని చూసి జయభేరి మోగించి నవ్వాను. నేనుచేసిన గాట్లరక్తం నా నోట్లోనే చిమ్మింది. అరవదు, మాట్లాడదు; పూరికే మెనుగుతుంది. ఆ ముద్దుభాషలో యేమిటో తిడుతుంది. వివస్త్రఐన ఆమెని చూడగానే, నిగనిగలాడే ఆమె తొడలూ, అంటుకునివున్న ఆమె నడుమూ, చూడగానే నాకు మళ్ళీ కోపం పోయి కామ మెక్కువయింది. మళ్ళీ చివరసారి గట్టిగా ప్రయత్నించి, మెలిక వేసి బిగబట్టిన ఆమె చేతుల్ని కాని, కాళ్ళనిగాని కదిలించలేక యెంత ప్రయత్నించినా వుండవలె ఆమె అంతా దొర్లడంచేత నిరాశపుట్టి నిస్సహాయుణ్ణాయి చూస్తో కూచున్నాను. నా వుద్ధృతం తగ్గి పశువువలె ప్రవర్తించిన నా క్రూరత్వానికి, లజ్జాహీనత్వానికి నేను సిగ్గుపడి, ఆమెకి మొహంచూపలేక బైటికివొచ్చాను. కాని ఆమెమీాది

కోపంపోలేదు. తలుచుకున్నప్పుడల్లా నాకు మండిపోతోంది? యింతలో ఆమె సొమ్మేంపోయింది? అనే భావం వదలదు. పడవ ఆగింది. దూకేశి వెళ్ళిపోయినాను ఊళ్ళోకి. ఊరుపేరన్నా యెవర్నీ అడగలేదు. ఆమా? ఆమె యేమయిందో! రెవికా, చీరా, లేదంటావా? నే నేంచెయ్యను?

౬. మ చ్చ లు

పోలీసు సబ్ ఇన్‌స్పెక్టరు భవానిరావు 'డ్యూటీ'మీాద వెడుతోవుంటే, నేను వెళ్లాను. బ్రాహ్మణ వీధులలో చిన్న పురాతనపు పెంకుటిల్లది. దాని ముందు పెద్ద గుంపు పోగయింది. పోలీసు జవాను అడ్డం నుంచుని ఎవర్నీ లోపలికి పోనివ్వటంలేరు. మే మిద్దరమూ నడవాలోంచి లోపలికి వెళ్లాము. కిటికీకింద మూలనున్న పెద్ద నవారు మంచంమీాద ఆపిల్ల శవం పడివుంది. మాసిపోయిన చంగావి చీరా, నల్లని రెవికా రక్తంతో తడిసి వున్నాయి. మెడకింద వాడు పళ్లతో చీల్చిన గాయం కనపడుతోంది. ఎదిగినవాళ్ల కెవరికీ అంత చిన్న పిల్లను నే నెన్నడూ చూడలేదు. ఆ అమాయకమూ, విశ్వాసమూ, ఆశ్చర్యమూ, కళ్లు మూతలుపడివున్న, ఆచిన్న పెదవి వొంపులో, ఆ గడ్డం కొనలో, ఆ కనుబొమ్మలు కలుసుకోడంలో నాకు కనపడ్డాయి. నిద్దట్లో భయమేసి యేడుస్తున్నట్టే ముద్దుగా జాలిగావుంది. భవానిరావు 'నోట్సు' తీసుకుంటున్నాడు. నన్ను బాధించే జాలిని భరించలేక బైటికి వెళ్లాను.

అరుగుమీద కూచున్న ఒక కుర్రాడి చూపు నన్నతని వేపు కనిపెట్టి చూసేట్టు చేసింది. అతని మొహాంలో విచారమూ, నిరాశా, ద్వేషమూ చెప్పలేనంత గాఢంగా కనబడుతున్నాయి.

"ఎవరు నువ్వు?"

నా మాట నిర్లక్ష్యంచేసి

"వాణ్ణేం చేస్తారండీ?" అన్నాడు.

నడవాలో కూచున్న కైదీవంక చూశాను. అక్కడ జరిగే వ్యవహారమంతా తన కేమీ సంబంధం లేనట్టూ, తనేదో తన తపస్సులోనో యోగంలోనో వున్నట్టు కూచుని వున్నాడు.

"మీరు పోలిసులేగావును. అనుకని అడిగాను. అయినా వాణ్ణేంచేస్తేమాత్రం మీ కేం పట్టింది. మీపని మీరు చేసుకు వెడతారు."

అని వూరుకున్నాడు. అతని మాటల్లో బాధా అణుచుకుంటున్నటువంటి మహావిచారమూ, చూసి ఆశ్చర్య పోతో నుంచున్నాను. మళ్లీ అతను

"వాణ్ణేదో చేస్తారు తప్పదు. ఉరి తీస్తారేమో! కాని వాణ్ణిప్పుడేంచేసి ఏంలాభం? పోయినప్రాణం, మధురమైనదీ, అమాయకమైనదీ. ఆప్రాణం తిరిగిరాదుకదా, ఆమెమళ్ళీ మెల్లిగా, దీనంగా, నడుస్తో, బెదిరిబెదిరి చూస్తో, యింకకన పడదుకదా? ఎవరన్నా ఒకరు దయగలవారు, తనకోసం అను కంపపడేవాళ్లు ఈ లోకంలో వున్నారా అని వెతికివెతికి, కన పడక, నిరాశపడి, పరలోకాన్ని వెదకబోయింది. ఇప్పుడు- అంతా మిగిలిపోయింతరవాత, అందరూ కనికరం చూపేవారే!

అన్యాయం జరిగిందనేవాళ్ళే! కాని ఆకేళ్ళనించి వాళ్ల కళ్ళముందే యీ హత్య జరుగుతోవుంటే, వొక్కడూ— వొక్క ఆడది—ఒక్క దయగలమాట మాట్లాడినవాళ్లు లేరు. శవంమీద వున్న కరుణ వీళ్ళకి మనుషులమీద వుండదు. మీ రందరూ యిప్పుడు—హత్య జరిగింతరవాత వొస్తారు, ఘనుల మని—ఏం చేస్తోందో యీ పోలీసుసిబ్బంది అంతా యిన్ని రోజులూ! బతికివున్నప్పుడు కాపాడేందుకు ఒక్కరూ కన పడరు. శవంచుట్టూ రాంబందుల్లాగు వాల్తారయ్యా! ఇదంతా వాణ్ణి వురితీసేందుకు, యీ అట్టహాసం! ఏం లాభం? ఏం న్యాయం? ఆ పిచ్చివాణ్ణి చంపి? వాడి కేం తెలుసు?" అన్నాడు.

"వాడికి పిచ్చా?"

"పిచ్చా! ఏమో! నాకు తెలీదు. మీడాక్టర్నడగండి" నేనింకా అడగ బోతుండగా, చివాలునలేచిగుంపు వెనక్కి పోయి మాయమైనాడు.

ఆవాళ్ళ సాయంత్రం కాలవవొడ్డున చాలాదూరం షికారు వెళ్ళి యింటికి తిరిగివస్తున్నాను. ఆకలివేస్తోంది. వంటవి సిద్ధం గానే వుంటుంది గాని, యిల్లుచేరగానే మెతుకులురావు. కాళ్లు కడుక్కొని, మడిపంచకట్టి, సంధ్యవార్చినట్టు నటిస్తేనేకాని, మాఅత్త అన్నంగిన్నె చాయకుపోదు. నాఅదృష్టం కొద్దీ, మేనమేనమామ సవితితల్లి మరది తమ్ముడో నామీద ప్రేమ చాత వొచ్చిమడిగట్టి ముక్కుమూశాడంటే, పదిగంటల కన్నా తిండి దొరికిందే. అదేమి ప్రారబ్ధమో మాయింటికి వొచ్చిన అతిథు లందరికీ, మొదట ఆచారమూ, భక్తి, అధిక

మారాతాయి. రెండోది ఆకలి మందగిస్తుంది. కాని భోజన తత్పూర్వమే ఆనందం, భోజనప్రారంభములోనే ఆనందం మాయమై, చప్పున మొదట ఆజ్యధారతోనే జఠరాగ్ని భగ్గుమని, సమస్త పదార్థాలనీ ఆహుతి చేస్తుంది, నాకు మాను వడ్డనకన్నా మిగలకండా.

తదియ చంద్రవంక రక్తంతో తడిసిన వంకరికత్తిలాగు పడమట జారుతోంది. గాలి రివ్వున చెట్లనన్నిటిని లోంచి దూసుకు పోతోంది. కాలవ రెండో వొడ్డున శ్మశానంలో శవం కాలిపో తోంది. ఎగరకొట్టే ఆగాలిలో నాలికలవలె అగ్నిజ్వాలలు చితిమీదనించి లేచి, పక్కనున్న సలుగురు మనుషులనికూడా అందుకోవాలని చూస్తున్నాయి. ఆపిల్ల శవమే అయివుం టుంది. పొద్దున్న నేనుచూసిన, ముడతలు లేని ఆచిన్నసుదురూ, ఏడుస్తున్న ఆపసిబిడ్డనోరూ యింక లోకంలో యెవరికి ఎన్నటికీ కనపడవు. అంతఅందంగా, హృదయాన్ని కరిగించేట్టు అట్లాంటి చూపుని, మెత్తదనాన్ని అందాన్ని కల్పించి యిట్లా నిర్లక్ష్యంగా నాశనం చెయ్యడంలో యీసృష్టి వుద్దేశ్య మేమిటో? లోకాన్ని మిరుమిట్లు గొలిపిన సౌందర్యవతులు అహల్య, ట్రాయ్ హెలెన్, క్లియొపాట్రా, ద్రౌపది, నూర్జహాన్, పిల్లందరి సౌందర్యమూ, యిట్లానే కాలిపోయింది, చీకిపోయింది, మన్నూ బూడిదా అయింది. ఎందుకో అన్నా! ఈశ్వరుడే సుందరుడూ, ఆనందమయుడూ ఐతే, లోకమంతా యిన్ని వికారరూపాలెందుకో, రూపాలే కాదు- మనసులు, ఆత్మలూ-అన్నీ అవే-ఎక్కడో ఒక్క సుందరమైన ముఖమూ-దృష్టి, హృదయమూ వుంటే, అవి యిట్లా నలిగి, చిరిగి,

నాశనమౌతాయి. నాగుండెల్లో చెప్పలేని దిగులు ప్రారంభించింది.

కాలవపక్కన కూచున్నాడు ఎవడో! ఏడుస్తున్నాడు. ఆగాను. ఆ సన్నని వెన్నెల ఒకవేపూ, ఆచితిమీది ఎర్రని వెలుగు రెండోవేపు ముఖంమీద పడుతోంది. వెర్రిచూపు. వొళ్లంతా తడిసింది. వెక్కి వెక్కి యేడుస్తున్నాడు, పొద్దున్నటి కుర్రాడు. నాశవంకూడా ఆవిధంగా తగలపడేరోజు నాకళ్ళ యెదట భావించుకుంటున్న నాకు ఆసమయంలో నాదురభిమానమూ, అధికార గర్వమూ, విద్యాధిక్యతా అన్నీపోయి, సమస్తజీవరాసులతోటీ సమానత్వం తటస్థించినట్టు తోచింది. ఆ అబ్బాయి దగ్గిరికి వెళ్ళి, బుజంమీద చెయ్యేసి

"తమ్ముడూ! ఆబాధ యేమిటో నాతోటి చెప్పరాదూ?" అని దయగా అడిగాను. వెంటనే హృదయకుహరాలు విడిపోయినట్టు

"కాలిపోతోంది. పోతూంది కాలిపోతోంది." అని బిగ్గిరిగా యేడ్చాడు. అతని చెయ్యి పట్టుకుని దూరంగా నడిపించుకుని తీసికెళ్ళాను. చంద్రుడస్తమించాడు. నక్కలు కూస్తున్నాయి. కాలవనీళ్ళు తూముకిందనుంచి 'లబలబ' శబ్దంచేస్తూ పోతున్నాయి, చీకట్లో భయంలేక కీచురాళ్లు శబ్దంచేస్తున్నాయి.

"సంగతేమిటి? ఆపిల్లనీకు బంధువా? ఇట్లారహస్యంగా యెందుకేడుస్తావు?"

అప్పటికి పొల్లివొచ్చే విచారాధిక్యత తగ్గింది. కన్నీళ్లు తుడుచుకుంటో యీ కథ చెప్పాడు. నా ఆకల్నీ, భార్యనీ,

మెంతిపెరుగునీ, కందిపచ్చడినీ, బంధువుల్నీ మరిచిపిన్నాను-ఏ రాత్రిదాకానో-

"వాళ్లది బీదకుటుంబం. ఆ పిల్ల ప్రతిదినమూ మా యింటికి మజ్జిగకి వొచ్చేది నా భార్య ఆమెతో సాధారణంగా సరసాలాడుతో దయగా హేళనచేస్తో వుండేది. నేనూ అక్కడ వుండడం తటస్థించినప్పుడు తమాషాకి మాటలు కలిపి నవ్వేవాణ్ణి. ఆమె చక్కని చిన్న నవ్వు నవ్వేది. ఆ నవ్వు చూడాలనే సరదాల్తో, ఏదో వొకటిచెప్పి నవ్విస్తాను. ఒకరోజు ఆమె బుగ్గమీద పెద్ద మచ్చతో మా యింటికి వొచ్చింది. నా భార్య అదేమిటని అడిగితే, సిగ్గుతో, మాట తడబడపడి, మంచంకోడు తగిలిందని చెప్పి తప్పించుకోవాలని చూసింది. నా భార్య వొదలక ఏమిటో చెప్పమని ఆ మచ్చని పట్టుకు పరియాచకాలాడుతోంది. నేను వెళ్లాను.

"దుర్గమ్మా —"

ఆ పిల్లపేరు దుర్గమ్మ.

"దుర్గమ్మా, వారంరోజులకిందట దీని బుజంమీద ఎర్రనిమచ్చ వొకటిపడ్డది. నీళ్ళుపోస్తో వీళ్ల అమ్మ అదేమిటేలని అడిగింది కూడాను. అదెట్లా వొచ్చిందో అడుగు" అన్నాను.

నా భార్య "మరీ అట్లానా ?" అని పెద్ద నవ్వు నవ్వింది. దుర్గమ్మ బుగ్గచూసి. దుర్గమ్మ వుడుకుకుని, కళ్ళనీళ్ళు కుక్కుకుంటో, మజ్జిగ తీసుకోకుండానే వెళ్ళిపోయింది.

తరవాత — ఆ రోజు అట్లతద్దిరోజున — నా భార్య ఆ పిల్లని వుయ్యాలమీద కోచోపెట్టి వూపిస్తో నడుందగ్గిర పట్టుకునేటప్పటికి నెప్పి అని అరిచింది ఆ పిల్ల. రెండు మూడు సార్లు

అట్లానే జరిగేటప్పటికి అందరు పిల్లలూ చేరి ఏమిటో చూస్తున్నారు. ఏమో కురుపులనీ, దెబ్బలనీ చెప్తే నమ్మక చీరె బలవంతంగా తొలిగించి చూశారు. ఎర్రని పెద్ద మచ్చ కనపడ్డదని నా భార్య చెప్పి ఒక్కటే నవ్వింది.

కొన్నాళ్ళ తరవాత నాలుగురోజులు మజ్జిగకి రాలేదు. ఏమా అనుకున్నాము. భావిదగ్గిర నా భార్యకి తలకి కట్టుకట్టుకుని దుర్గమ్మ కనపడి, పిలిచినా రాకండా వెళ్లిపోయింది. రెండు రోజుల తరవాత ఆ కట్టుతో వొచ్చింది. మామూలుగా!

"రావటంలేదేం? దుర్గమ్మా!" అన్నాను.

నవ్వి "కట్టు కట్టుకున్నానుగా!"

సమాధానానికి కట్టుకుం దనుకున్నాను.

"మాని విప్పిందే వొచ్చావేం?"

"విప్పిందాకా వుంటే, మజ్జిగ లేక యీలోపున కాకచేసి చస్తామని భయమేసింది. అదిగాక అన్నంలోకి యింకేం గతిలేదు."

"ఆ కట్టు తియ్యి"

"అమ్మో! ఆశే!"

"ఏముంది?"

"గత్తాలన్నీ వొలికిపోవూ?"

"నేను రెండేరుకుంటాను."

అని చప్పున కట్టు లాగేశాను. బిత్తరపోయింది ఆ మనిషి. రెండు బుగ్గలమీాదా, రెండువరసలు పళ్లు దిగపడ్డ గంట్లువున్నాయి. కళ్లవెంట నీళ్లు పెట్టుకుంటో కొంగు ముఖం మీాద కప్పుకుని దుర్గమ్మ పారిపోయింది. ఆ గాయంచూస్తే

నాకు భయం జాలి, ఆశ్చర్యా, యిన్నికలిగాయి. పొంగున్న చూలాలా, వాడే రత్తయ్య, ఆమె మొగుడు. వాణ్ణి నేను మొదటినించీ యెరుగుదును. చిన్నప్పుడు వాణ్ణి చిచ్చిరత్తయ్య అనేవాళ్లం. ముంగి. చిన్నప్పుడుకూడా, ఆటలాడేటప్పుడు, సన్నిసం, గంతులెయ్యడు. గుడ్లగూబలాగు చూస్తూకూచుంటాడు. వాణ్ణి చూస్తే అందరికీ అసహ్యాం. ఏదో ముంగిగా తిరగాడేవాడు. పెద్దయినాక మేమెవరం వాడితో మాట్లాడ్డం మానేశాము. వాడూ ఒకరితోమాట్లాడడు, ఒకరి జోలికిరాడు. పనిచెయ్యడు. అట్లాకూచుంటాడు చుట్టకాలుస్తో.

వాడిప్రకారం, ఆ పిల్లాగుంటే సహిస్సును. మొందుకు బాధించాలా అని ఆలోచించాను. వాడేనా? వాడుకాక యింకెవడు? దుర్గమ్మవంటి భార్యవుండడం ఎవరికైనా ప్రమాదం. అతనికి క్రోధం కల్పిస్తుందని అనుకోడం కూడా పాపకరమైన విషయం. దుర్గమ్మనే అడుగుదా మనుకున్నాను. కాని యింత వరకు నాభార్య వెనకనుండి పలకరించాలేగాని, ఎన్నడూ నేనాపిల్లతో సరిగా మాట్లాడలేదు. అందుకని నాభార్యనే అడగమన్నాను.

ఒకరోజు దుర్గమ్మతండ్రి వాళ్లవూరునించి దుర్గమ్మని చూడ్డానికివొచ్చి, మానాన్నగారి దగ్గిరికి వొచ్చాడని తెలిసింది, మానాన్నగారు మునసబూ, ఆవూరికిపెద్దా. ఆయన మానాన్న గారితో, తన కూతురికి పుట్టింటికి రానియ్యనని వున్నదనీ, రత్తయ్య పంపడంలేదనీ చెప్పుకుని యేడ్చాట్ట. తరవాత వారంరోజుల్లో రత్తయ్య పెళ్లాన్ని కొడుతున్నాడని పుకారు పడ్డది. నాకెందుకో ఆపిల్లసంగతి మొదటినుంచి నాస్వంత

వ్యవహారంగా కనపడేది. పుకారు ప్రబలమయింది. నాకు దుర్గమ్మ కనపట్టంలేదు. నాకూ జాలివేసి ఆపుకారు యెట్లా వొచ్చిందని విచారిస్తే, రత్తయ్య యింటిపక్కనవున్న నాగన్న పుట్టించాడని తెలిసి వాణ్ణి దబాయించాను. వాడు రుజువు చేస్తున్నాడు. మర్నాడు తెల్లారకట్ట వొచ్చి, నన్ను లేపి రత్తయ్య యింటిపక్కన నుంచోపెట్టాడు. లోపల్నించి జాలిగా మూలుగు వినపడుతోంది. క్రమంగా పెద్దదై యేడుపుగా మారింది. కాని కోపంతో కేకలు లేవు. మళ్లీవిన్నాను. నేనో విధంగా అర్థంచేసుకున్నాను. పట్టరాని నవ్వువొచ్చింది నాగయ్య యేమిటంటాడు.

"ఏమిటా? అది కొట్టడంరా? నీ మొహం? నీకూ పెళ్లిగానీ ఆ మూలుగు అర్థమౌతుంది. ఇట్లాంటి వెధవపుకార్లు పుట్టించకు. తన్నేను." అని వాణ్ణో తోపుతోసి యింటికి వొచ్చి నిద్రపోయినాను. కాని దుర్గమ్మ వొంటిమీద చూసిన గాయాలూ, ఆపిల్ల కళ్లల్లోచూసిన బాధా నా మనసుని కలవర పెట్టి, ప్రశ్న లడుగుతోనే వున్నాయి.

వారంరోజుల్లో దుర్గమ్మ మా యింటికి వొచ్చింది. అన్నాళ్ళు ఎందుకురాలేదంటే జవాబు చెప్పలేదు. అప్పుడు నేనూ నా భార్యా కలిసి అడిగాము. "నిన్ను రత్తయ్య, కొడతాడా?" అని. కొడుతోవుంటే, వాడు మానేటట్టు చేస్తానన్నాను. ఆ మాటలకి చెప్పరాని భయమూ, సిగ్గూ, కలిగి దుర్గమ్మ లేదు లేదని, ఏదో వికారంగా అని వూరుకుంది. ఎంత అడిగినా చెప్పలేదు. అటు తరవాత దుర్గమ్మని చూసినప్పుడల్లా నవ్వొచ్చేది. వాళ్లిద్దరి సరసాలూ అంత తీవ్రంగా

వుంటాయిగావును అనుకున్నాము. "ఏం దుర్గమ్మా ! ఎక్కడన్నా కొత్తమచ్చలు !" అని మొదట్లో నా భార్యా తరవాత నేనూ అనడం మామూలయింది.

నా భార్య ప్రసవానికని పుట్టింటికి వెళ్ళింది.

ఒక సాయంత్రం మా దొడ్లో దుర్గమ్మ గోంగూర కోసుకుంటూ వుండగా నేనక్కడికి వెళ్ళడం తటస్థించింది. దడి దగ్గిరగా తెల్లవీ, పచ్చవీ చంద్రకాంతపూలు వికసించాయి. ఎండలో వాడిలిన గోగుపూలు సాయంత్రపుగాలిలో ప్రాణాల్ని నింపుకుంటున్నాయి. కొట్టంముందు కట్టిన ఆవులు నన్ను చూసి మెడలు చాస్తున్నాయి. వుండుండి అంబాఅని పిలుపు వినపడుతోంది. రాత్రి శాంతి అప్పుడే భూమినావరించింది. దుర్గమ్మ వొక్కత్తా గోగుచెట్లనడుము, దిగులుగా నుంచుని, ఒకొక్క ఆకే వొళ్ళో వేసుకుంటోంది నా హృదయంలో అపరిమితమైన దిగులు ఆవరించింది. ఆమెదగ్గిరికి వెళ్ళి

"ఏం కొత్తమచ్చలు లేవూ?" అన్నాను.

సిగ్గుపడక, చిన్న నవ్వుతో "లేవండీ" అంది.

నా మనసులో కొత్తవికారం వుదయించింది. భార్య యింట్లో లేకపోవడమే కారణమనుకుంటూ ఇంకా దగ్గిరగా అడుగువేసి, కొంటెగా, "కొత్తమచ్చలు లేనే లేవా ?" అన్నాను మళ్ళీ.

"ఉంటే, కనపడవు" అంది ధైర్యంగా.

"కనపడనిచోట్ల వున్నాయా ?"

కళ్ళూ తలా తిప్పేసింది. ఆ నిముషాన ఆ పిల్లమీద నిష్కారణమైన జాలీ, వున్నతమైన ప్రేమా కలిగాయి. ఆ

చూపులో యితరుల సహాయం అడిగే జాలివుంది. నేను చెయ్య గల సహాయం ఒకటే కనపడ్డది నాకు. ఆ సమయాన ప్రేమకీ, కామానికీ, జాలికి ఎంత సన్నిహితమో! మోకాళ్ల వరకు ఎగదీసి కట్టిన ఆమె చీరా, రొమ్ముని దాచడానికి శ్రమపడే ఆ రవికా, గాలిలో వూగుతున్న ఆమె జుట్టూ, నన్ను వెళ్ళిపోనీక ఆటంక పెట్టాయి. ఈ గోంగూర ఒక్కొక్క ఆకే కోసి, ఏరి, వొండి, ఆ చీకటి బూజుయింటో, ఆ మూల, ఆ ముంగి వెధవకి తిని పిస్తుంది. ఒక్క ఆకి నన్నా మిగల్చక తిని, యీమె వంక తలెత్తి చూడక లేచిపోతాడు వాడు. నా హృదయంలోని ఆ కరుణా భావాన్ని భరించలేకపోయినాను. ఎట్లా సంతోషమివ్వగలను. ఆ జాలిహృదయానికి: "మచ్చలేవి? చూడని" అని ఆమె బుజం మీది రవికను పక్కగాలాగాను. దుర్గమ్మ మెల్లిగా నా వేళ్లను తొలిగించి మళ్ళా కప్పుకున్నది. అదే పట్టుదలతో రెండో చేతి పక్కన చూశాను.

"అక్కడో పెద్ద మచ్చవుంది. ఇంకా కొంచెం కిందగా మెత్తగా మొదలు పెట్టేచోట యింకో మచ్చవుంది. "పాపం, దుర్గమ్మా!" అని ఆమె తలని నా రొమ్ముకి అద్దుకున్నాను.

"ఎందుకు నా మచ్చలజోలి నీకు? ఎప్పుడూ నవ్వు తావు? వొళ్ళంతా అవే." అని మోకాలిమీద చీరతీసి చూపించింది. నేను చప్పున యింకాపైకిలాగి "ఇంకా లేవా?" అన్నాను. తలయెత్తి నా వంక తెల్లబోయి చూస్తోనుంచుంది. ఎర్రని పడమటికాంతి ఆమె కళ్ళమీద మెరిసింది. నేను ఆమె బుజాల్ని పట్టుకుని వొంచబోయినాను. అప్పుడు కలిగింది జ్ఞానం ఆ అమాయపు కళ్ళల్లో. భయంతో - వొణుకుతో -

ఆచిన్న మొహం-కాలిపోతున్న ఆచిన్న మొహం—చెప్పలేను ఆ బాధ.మెడకాయి తెగుతున్న కోడికళ్ళలోకి వొచ్చే చూపు—

"నీకు చెల్లెల్ని, అన్నయ్యా, కొరకు్క—ఆ పని తగదు నీకు, నన్ను కొరకు్క. నీకు ఆ బుద్ధి కూడదు నీ కాళ్ళు పట్టుకుంటా, కొరకు్క" అని సన్నగా కీచుమని అరిచింది.

నామొహం పటాపంచలయింది. భరించలేని సిగ్గుతో, జాలితో, ఆశ్చర్యంతో వెళ్లిపోయినాను. నామీద, నాకామంమీద, పరమ అసహ్యం కలిగింది. ఆ నాటినించి యింత వరకు పరాయి ఆడదాన్ని తాకలేదు. ఆచూపు నన్ను దయ్యం వలె వెంట తిరుముతోంది. ఆకళ్ళు, దీనమైన ఆకళ్ళు- ఎవరితోను చెప్పుకోలేని బాధతో కుంగిపోయిన ఆపాపలు రక్తధారలు కార్చిన ఆ పాపలు- బొగ్గైపోతున్నాయి. తననే కాకుండా, లోకాన్నంతా నాకు చెల్లెళ్ళని చేసింది దుర్గమ్మ. తల్లి కాలిపోతోంది.

ఆలోచించాను, కొరకవొద్దని అరిచిందేమిటి? ప్రేమ అన్నా, లాలన అన్నా, దుర్గమ్మకి కొరకడంతో ప్రారంభమని అభిప్రాయం. వాడూ ఆరత్తయ్యకారణం. వాణ్ణి వెళ్ళి "ఇదేం, రోగంరా!" అని తందామనుకున్నాను. కాని నాకెట్లా తెలిసిందని వాడనుమానపడడా? వాడి భార్యమీద అట్లాంటి కోర్కెపడి, పైగా వాణ్ణి యామని తన్నను? ఏంచెయ్యను? దుర్గమ్మని వొచ్చేసి మాయింటో వుండమంటే, పారిపొమ్మంటే, లేక నేను యెక్కడన్నా ఆమెని కాపరం పెడితే,

ఇట్లాంటి చాతకాని ఆలోచనల్ని చూసి నేనే నవ్వు కున్నాను.

దుర్గమ్మ మాయింటికిఇంక రాలేదు. ఒక్కసారి ఆమెతో మాట్లాడాలని వుంది. నాభార్య నెలరోజులయిం తరవాత వొచ్చింది పుట్టింటినించి. రాగానే ఆమెచాత కబురంపి పిలి పించాను దుర్గమ్మని.

"దుర్గమ్మా, రత్తయ్య రాక్షసి. నువ్వా బాధలు పడ లేవు. ఎక్కడికన్నా వెళ్లు. నేను సహాయంచేస్తాను."

"నేనా? ఎక్కడికన్నా వెళ్ళనా? సంసారం వొదలు కుని! మంచిమాటలు మాట్టాడుతున్నారు. నేనెందుకువెళ్లాలి?" అని ఒక్కవిసురున వెళ్ళిపోయింది.

నాకు దుర్గమ్మమీద కోపం వచ్చింది. సహాయం చెయ్యపోతే యిదీ! కాని నేను ప్రయత్నించిన దుర్మార్గమూ, ఆమె విశ్వాసాన్ని పోగొట్టుకున్న సమాచారమూ చక్కగా మరిచిపోయినాను.

రత్తయ్యమీద వూరంతా పుకార్లుగా వున్నాయి. అత నికిపిచ్చెత్తిందంటున్నారు కొందరు. ఇద్దరు ముగ్గురు యీడికఆడ వాళ్ళని వెంబడించి బలవంతం చేసి పట్టుకుని కరవబోతే, దొంగఅనుకుని తన్నారుట. దుర్గమ్మ రెండుసార్లు యింటోంచి పారిపోతే వూరివాళ్ళు లాక్కొచ్చి దిగబెట్టారు. ఈ సంగతు లన్నీ వింటున్నా నేను జోక్యం కలగచేసుకోలేదు. నాకేం? ఆడది తృణీకరించింతరవాత మళ్ళీ ఆమె క్షేమం కనుక్కుం టానా ? అని అభిమానపడ్డాను.

ఒకరోజు రాత్రి నాపడకగదితలుపు కొట్టారు యెవరో. తెరిస్తే లోపలికి వచ్చింది దుర్గమ్మ. నా భార్య పందిరిపట్టె మంచంమీద, చామంతిపూలతో, పట్టు దిండుమీద తలపెట్టుకుని నిద్రపోతోంది. నేను కుర్చీలో పడుకుని, పతివ్రతలకథలు చదువుకుంటున్నాను. కొత్తగాపుట్టిన మా పాప వాడిఅమ్మమ్మ యిచ్చిన వుయ్యాలతొట్టిలో పడుకుని, దీపంకేసి చేతులుజాచి వుంకొడుతున్నాడు. సాంబ్రాణి వొత్తులు కొన్నవరకూ వెలుగుతున్నాయి. మా గదినీ, మా సౌభాగ్యాన్నీ గావును చూస్తో నుంచుంది దుర్గమ్మ.

"ఈరాత్రికి, మీ యింటో... ఆ వసారాలో... యెక్కడైనా సరే పడుకోనియ్యండి" అంది కష్టంగా.

కారణం తెలుసుకోవాలనే ప్రబలమైన నా కోర్కెని దిగమింగుకుని,

"దానికేం ? పడుకో. మీ యింటో పీలులేదా ?" అన్నాను. గుడ్లనీళ్లు కుక్కుకుని మాట్లాడలేదు. వరండాలో మంచం జంపకానా వేసి పడుకోమన్నాను. నా వెంటవొచ్చి మంచంమీద కూచుని, వెళ్ళబోయ్యే నా చెయ్యి పట్టుకుని, కళ్ళనద్దుకుని వెక్కి-వెక్కి యేడ్చింది. కాని ఏమీ మాటాడదు, ఎంత అడిగినా—

"నిర్భాగ్యురాలిని. నాసంగతెందుకు-వెళ్ళి పడుకోండి" అంటుంది. ఏం చెయ్యను ?

జీవితంలోని దురదృష్టవంతులు, మన పక్కనేవుంటారు, మనలోనే, స్నేహంగా తిరుగుతోవుంటారు. బాధపడుతో గాయాలు పడుతో, మన కళ్లయెదటనే అకాలమృత్యువు వేపు

నడుస్తోవుంటారు. మనం గుర్తించం. గుర్తించినా, మన ఆనందం లోంచి తప్పుకుని వాళ్ళకోసం చెయ్యి జాచము. జాచినా, సహాయాన్ని తీసుకోరు. సహాయం చెయ్యలేము. నిస్సహాయులము. సహాయం తీస్కోడం వారి చాతకాదు. దౌర్భాగ్యులు, నిస్సహాయులు, విచిత్రమైన లోకం—భయంకరమైన జీవితం—

"నేను కష్టపెట్టి, నలగకొట్ట తలుచుకున్న వాళ్లకి నువ్వా, ఓరి అల్పుడా, నువ్వా, సహాయంచేసేది! కానీ!" అని మొహాన నవ్వినట్టుంటుంది, యెవరో రాక్షసి!

తెల్లవారి నేను లేచేముందే వెళ్లిపోయింది.

రెండురోజులతరవాత ఒకనాటి మధ్యాన్నం, నేను వసారాలో పడుకుని అబ్బాయిని గిలిగింతులు పెట్టి నవ్విస్తూ వుండగా, దుర్గమ్మ వొచ్చి మంచంపక్కన కూచుంది.

"అన్నయ్యా! ఆన్నాడు నన్నెక్కడికన్నా పొమ్మన్నారే! పోతాను. ఎక్కడికి పోను?"

అన్నానన్నమాటే గాని ఎక్కడికి పంపను?

"మీఅమ్మదగ్గిరకో, అన్నయ్యదగ్గిరకో వెళ్ళకూడదా?"

"అయింది. మళ్లీ లాక్కొచ్చాడు."

మాయింటో వుండమనడానికి ధైర్యంలేదు. రత్తయ్య వొచ్చి గోలచేస్తే మాఆయన వొప్పుకోడు. నేను మాత్రం అపవాదు పడగలనా?

"ఎక్కడన్నా నేను వుంచుతాను, యీవూళ్ళో."

"బతకనీడు."

"ఇంకేం చెయ్యను?"